

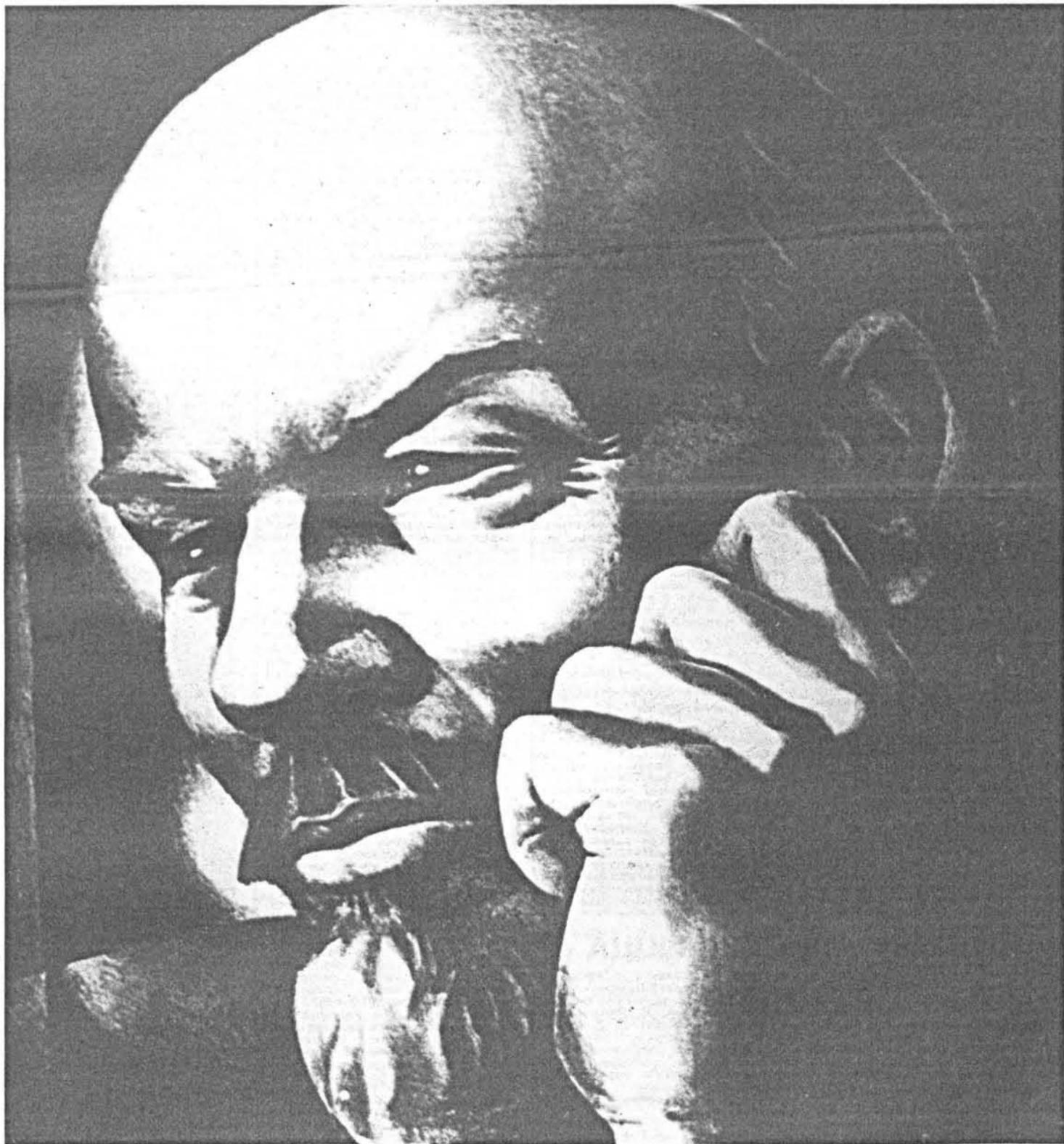
Літаратура і Мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

ПЯТНІЦА, 16 красавіка 1982 г. ● № 15 (3113) ● Выходзіць з 1932 г. ● Цана 10 кап.

НЯХАЙ ЖЫВЕ
Ў ВЯКАХ
ІМЯ І СПРАВА
УЛАДЗІМІРА
ІЛЬІЧА
ЛЕНІНА!

(З Заклікаў ЦК
КПСС да 1 Мая 1982 года).

Мал. В. ШАРАНГОВІЧА.

Максім ТАНК

ЖЫВЫ ЛЕНІН

Мы ўглядаемся
У партрэты Леніна.
Але найбольш жывы ён паўстае
У вобліку Радзімы нашай.

Таму часцей глядзіце на хлеб,
соль,
На сталь, што выплаўляем,
На агні электрастанцый,

На трасы міжпланетных
караблёў,
На славаю акрытыя сцягі,
На рукі, злучаныя непарыўнай
дружбаі,

На кнігі, поўныя святла
і мудрасці яго,
На непаўторныя малюнкi
дзетвары

З жывымі казкамі.
І калі слёзы радасці
На вочы набягуць —
Іх не саромцеся,
Глядзіце ў сонечную
далячынь —
У будучыню нашу!

чылішча выступілі намеснік старшыні праўлення СМ БССР, заслужаны дзеяч мастацтваў БССР Л. Шчамялёў, заслужаны дзеяч мастацтваў БССР В. Пра-

СВЯТА КРОЧЫЦЬ ПА РЭСПУБЛІЦЫ

Шмат робіцца сёння для таго, каб выяўленчае мастацтва разам з літаратурай, музыкой і тэатрам стала неад'емнай часткай нашага жыцця. Тэйдзень выяўленчага мастацтва — новае яскравае пацвярджэнне гэтага. Урачыстае адкрыццё тыдня адбылося 14 красавіка на палацкай зямлі. Тут, у Наваполацку, буйным цэнтры беларускай індустрыі, мастацкі сустрэліся з грамадскасцю і працоўнымі горада. У дзень адкрыцця тыдня, які сёлета прысвячаецца 60-годдзю ўтварэння СССР, у Палацы культуры нафтахімікаў выступілі першы сакратар праўлення Саюза мастакоў БССР У. Гардзееў, сакратар праўлення, народны мастак БССР А. Анікейчык, заслужаны дзеяч мастацтваў БССР Л. Асечкі. Адбылася цікавая гутарка аб праблемах развіцця беларускага выяўленчага мастацтва, аб вырашэнні праблем сінтэзу мастацтваў, аб комплексным праектаванні архітэктурна-прасторавых аспрэдаў новага горада.

У той жа дзень у Наваполацку адкрылася выстаўка акаварэлі «Горад і жыццё вачамі мастакоў». Падрыхтоўка да яе пачалася задоўга да свята мастацтваў: група мастакоў — М. Кірылаў, С. Салохін, Ю. Кухараў, М. Вобрузаў, У. Напрэнка, В. Луц'янаў, А. Рыбчыцкі — працавала ў гарадах-новабудовлях рэспублікі, каб адлюстраваць і Наваполацкі нафтагігант, і Салігорскі калійны, і Новалукомльскую ГРЭС.

Першыя гледачы завіталі 14 красавіка ў краязнаўчы музей Палацка, дзе экспануецца выстаўка жывапісу «Мастакі — народу». На сустрэчах з працоўнымі калектывамі Палацкага вытворчага аб'яднання шкло-валакна, грамадскасцю горада, навушэнцамі педагагічнага ву-

тасеня, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР В. Занковіч.

У сталіцы рэспублікі ў дні тыдня выяўленчага мастацтва ў Палацы мастацтваў пачалі працаваць выстаўка габелена і керамікі літоўскіх мастакоў, персанальныя выстаўкі заслужанага дзеяча мастацтваў БССР Г. Паплаўскага і У. Пасюкевіча, групавая справаздачная выстаўка маладых мастакоў-графікаў. З творчай справаздачай выступіць маладыя жывапісцы ў выстававым залах Саюза мастакоў. Новыя экспазіцыі жывапісных і графічных твораў разгорнуцца ў кінатэатрах «Масква», «Кастрычнік», цырку. У спецыялізаваным кніжным магазіне «Мастацтва» адкрылася выстаўка твораў заслужанага дзеяча мастацтваў БССР В. Шаранговіча.

15 і 16 красавіка гасцінна адчынілі дзверы сваіх майстэрняў народны мастак СССР, Герой Сацыялістычнай Працы З. Азгур, народны мастак БССР А. Анікейчык, заслужаны дзеяч мастацтваў БССР П. Масленікаў і А. Кашуравіч, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР І. Міско. Іх наведвалі студэнты радыётэхнічнага і тэхналагічнага інстытутаў, навушэнцы школ і ГПТВ, рабочыя.

У Брасце і Віцебску, Гомелі і Мазыры, Гродне і Маладзечне, Жлобіне і Рэчыцы, Пінску і Светлагорску, Салігорску і Ваўкавыску, а таксама ў сельскіх карцінных галерэях пачнуць працаваць справаздачныя выстаўкі твораў беларускіх мастакоў, адбудуцца сустрэчы з гледачамі, гутаркі.

У канцы тыдня ў Палацы мастацтваў адбудзецца конкурс дзіцячага малюнка «Мы бачым свет».

Л. САЛАВЕЙ, адказны сакратар праўлення Саюза мастакоў БССР.

ТРЭЦІ ЎСЕСАЮЗНЫ

Операй М. Рымскага-Корсакава «Снягурочка» адкрываецца 18 красавіка гэта свята мастацтва. Па традыцыі Усесаюзны фестываль творчай моладзі музычных тэатраў зноў праводзіцца ў Мінску. Але сёлета, у адрозненне ад двух папярэдніх фестываляў, апрача артыстаў, дырыжораў, пастаноўшчыкаў оперы і балета, у ім удзельнічаюць і маладыя салісты аперы.

Сярод 117 удзельнікаў, пасланцоў розных саюзных рэспублік, добра знаёмыя нам заслужаныя артысты УССР Л. Забіяла, лаўрэаты Х Усесаюзнага конкурсу вакалістаў імя М. Глінкі, што прайшоў у Мінску, — С. Стрэзэва з Кішыніва, літовец А. Марнаўскас, Д. Янкубава з Самарканда, масквічка Л. Казарноўская; салістка балета заслужаная артыстка РСФСР Н. Сямізрава, таленавітая артыстка аперэты — заслужаная артыстка УССР Л. Макавецкая, заслужаная артыстка Латвійскай ССР Ж. Глебава.

Вядома, прадстаўнічы атрад — мінчане. Гэта і заслужаны артыст БССР В. Скарабагатаў, і М. Жылюк, Л. Колас, У. Знамідзісаў (опера), І. Молчан, Н. Філіпава (балет)... На фестывальных афішах пазначаны таксама імёны дырыжораў А. Анісімава, М. Калядкі, А. Сасноўскага, рэжысёра С. Сільніцкага і інш.

Праграма фестывалю досыць напружаная. Яго спектаклі, у якіх побач з беларускімі выканаўцамі выступаюць і госці, прайдуць адначасова на двох сценах: Дзяржаўнага тэатра оперы і балета БССР і тэатра музычнай камедыі. З 18 па 28 красавіка будзе паказана 6 опер, 3 балеты, 6 аперэт. Тут і пастаноўкі-«ветраны», як напрыклад, «Князь Ігар» ці «Сільва». І нядаўнія прэм'еры, як балет «Шчаўкунчык», новая пастаноўка якога была паказана ў нашым тэатры 15 красавіка (харэаграфія народнага артыста рэспублікі В. Елізар'ева).

Плануюцца дзесяткі шэфскіх канцэртаў і творчых сустрэч на прадпрыемствах, у палацах культуры і клубы, у залах Беларускай дзяржаўнай філармоніі, універсітэта, Мінскага музычнага вучылішча і г. д. Адбудзецца навукова-практычная канферэнцыя з удзелам вядомых спецыялістаў — па праблемах творчага росту маладых артыстаў у тэатральных калектывах. Сталыя майстры музычнай сцэны правядуць таксама ўрокі, кансультацыі для ўдзельнікаў фестывалю. Гасцям Мінска прапануецца і культурная праграма.

Арганізацыя і правядзеннем Трэцяга ўсесаюзнага фестывалю творчай моладзі музычных тэатраў кіруе арганізацыйны камітэт. Узначальвае яго міністр культуры БССР Ю. Міхневіч.

С. ВЕТКА.

НА ФЕСТИВАЛІ У ТАЛІНЕ

У сталіцы Эстонскай ССР Таліне праходзіць XV Усесаюзны фестываль фільмаў. На суд патрабавальнага журы вынесена звыш ста мастацкіх, дакументальных, навукова-папулярных і мультыплікацыйных стужак, створаных на кінастудыях краіны, а таксама савецкімі кінематаграфістамі сумесна з іх замежнымі калегамі.

Прадстаўлена на фестывалі і беларускае кіно. З лепшымі мастацкімі стужкамі спаборнічае двухсерыйны фільм В. Турава «Людзі на балоце», у аснову сцэнарыя якога пакладзены аднайменны раман народнага пісьменніка Беларусі І. Мележа. Фільм для дзяцей «Ветразі майго маленства» — плён творчай садружнасці рэжысёра Л. Мартынюка і вядомага беларускага празаіка В. Хомчанкі — таксама прымае ўдзел у конкурсе.

У фестывальнай афішы дзве дакументальныя стужкі, выпушчаныя летась аб'яднаннем «Летапіс». Першая з іх — фільм В. Дашука «Дзевяносты шостага года», у якім расказваецца пра цікавае жыццё Панфіла Цімафеевіча Грашантава. Другая — фільм маладога рэжысёра А. Карпава і журналісткі Г. Цвятковай «Мы гулялі ў фантана» — публіцыстычная размова аб адказнасці чалавека за свае ўчынкi, аб неабходнасці жыць па высокаму рахунку ўласнага сумлення. У аснову фільма пакладзены сапраўдныя падзеі — летась п'яныя хуліганы зламалі ў цэнтры Мінска скульптуру фантана «Хлопчык і лебедзь».

Г. КУЛІКОУ.

ВЕЧАРЫ, СУСТРЭЧЫ

там, які адбыўся ў Палацы культуры і тэхнікі аўтазавада М. НАЗАРАУ.

Спектакль па п'есе Анатоля Вярцінскага «Дзякуй, вялікае дзякуй!» не першы год з поспехам ідзе ў Дзяржаўным тэатры лялек БССР. З ім пазнаёміліся ўжо тысячы вучняў мінскіх школ, а таксама дзеці з іншых куткоў рэспублікі. Рэгулярна адбываюцца калектывныя прагляды. Адзін з іх прайшоў некалькі дзён назад.

На гэты раз у тэатр разам са сваімі настаўнікамі прыйшлі вучні 51-й мінскай школы. Уважліва сачылі дзеці за героямі, якіх адрозніваў палюбілі. З хваляваннем яны абмяркоўвалі спектакль. Выказвалі свае думкі, задавалі пытанні. І аўтару п'есы, вядомаму беларускаму паэту А. Вярцінскому, які прыйшоў на гэтую сустрэчу, і акцёрам, занятым у спектаклі. Пра спецыфіку ляльчага тэатра, пра сваю работу, планы на бліжэйшы час юным гледачам расказвалі пастаноўшчык спектакля Вікторыя Казлова, дырэктар тэатра Уладзімір Прылішч, А. ШУЛЯКОУСКІ.

Імя заслужанага дзеяча мастацтваў РСФСР, прафесара Маскоўскага інстытута імя Гнеўніных, вядомага выканаўца на баяне Анатоля Суркова добра вядома не толькі ў нашай краіне, але і за мяжой. Анатоль Аляксеевіч з тых прадстаўнікоў сучаснай савецкай баянай школы, хто сваёй практычнай дзейнасцю шмат робіць па прапагандзе музыкі.

А. Суркоў — часты госць Беларусі. Упершыню ў нашу рэспубліку ён прыйзджаў у 1955 годзе. З гэтага часу і падтрымлівае цесную сувязь з беларускай зямлёй. Вось і нядаўна ў яго адбылася цікавая сустрэча са студэнтамі і выкладчыкамі Мінскага інстытута культуры.

А. ЦАРОВА.

Мінскія аўтамабілебудаўнікі падтрымліваюць цесную сувязь са сваімі калегамі не толькі з гарадоў Савецкага Саюза, але і братаў сацыялістычных краін. Сведчанне гэтага сяброўства — абмен тэхнічнымі навінкамі, а таксама брыгадамі ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці. Нядаўна мінчане прымалі аркестр духовай музыкі народнага прадпрыемства «Татры» з Чэхаслававіі. Госці парадавалі гаспадароў змястоўным канцэр-

60-годдзю ўтварэння СССР быў прысвечаны літаратурны вечар у Бярэзінскім раённым Доме культуры, які арганізавалі і правялі Бярэзінскі райком партыі, Бюро прапаганды мастацкай літаратуры СП БССР і партбюро Саюза пісьменнікаў рэспублікі.

Аб сённяшнім стане беларускай літаратуры, тых задачах, якія стаяць перад ёй на сучасным этапе, расказаў сакратар партыйнай арганізацыі СП БССР, галоўны рэдактар часопіса «Бяроза» Вячаслаў Адамчык. На вечары выступілі таксама пісьменнікі — намеснік дырэктара Бюро прапаганды мастацкай літаратуры Уладзімір Скарынін, Вольга Іпатава, Аляксей Ставер.

Парадаваў прысутных сваім майстэрствам хор Мінскага трантарнага завада.

Е. ДРОМІН.

У курсантаў Мінскага Вышэйшага інжынернага ракетна-зенітнага вучылішча пачаўся сакратар праўлення СП БССР Іван Чыгрынаў. Ён наведваў пакой гісторыі вучылішча, пакінуў водгук у кнізе наведвальнікаў, пазнаёміўся з жыццём і вучобай курсантаў.

Чытацкая канферэнцыя па кнігах «Плч перапёлкі» і «Апраўданне крыві» пачалася выступленнямі курсантаў С. Свірыда, А. Луц'янава, С. Якушова і А. Захарава. Палітработнік вучылішча В. Зянькоў пазнаёміў курсантаў з творчай біяграфіяй пісьменніка.

І. Чыгрынаў падзяліўся ўражаннямі ад наведвання вучылішча, сваімі творчымі планами, адказаў на пытанні.

Івану Чыгрынаву ўручана ганаровая грамата за ўдзел у вана-патрыятычным выхаванні курсантаў.

Т. АРСЕНАУ.

У Палацы культуры Белсаўпрофа з юнымі чытачамі Мінска сустрэліся Анатоль Грачанікаў, Яўгенія Янішчыц, Павел Кавалёў і Мікола Чарняўскі.

Ішла гаворка аб развіцці дзіцячай літаратуры, аб навінках, якія неўзабаве з'явіцца ў кнігарнях рэспублікі. У фее была аформлена выстаўка кніг. Літаратурны працяталі свае вершы, гумарэскі і мініяцюры, прысвечаныя жыццю савецкіх дзяцей.

У. СТРУМІЛА.

ЛЕНІНСКІ КАМУНІСТЫЧНЫ

17 красавіка работнікі Дзяржтэлерадыі будуць заняты на добраапартаваным тэрыторыі двух апаратна-студыйных комплексаў — знаёмага ўсім мінчанам, так званых «старога», размешчанага па вуліцы Камуністычнай, і новага, што знаходзіцца на Ленінскім праспекце.

Частка тэле- і радыёжурналістаў дапаможа рабочым будтэраста № 4 узводзіць жылы дом па праспекце імя Машэрава.

Разам з усімі мінчанамі работнікі Дзяржтэлерадыі пры-

муць актыўны ўдзел і ў добраўпарадкаванні роднага горада.

17 красавіка ў праграме Беларускага тэлебачання выйдзе 4 спецыяльныя інфармацыйныя выпускі «Ленінскі камуністычны», тут будзе прадстаўлена інфармацыя аб ходзе суботніка на розных прадпрыемствах і ва ўстановах рэспублікі; карэспанданты тэлебачання возьмуць інтэрв'ю ў рабочых і калгаснікаў, прадстаўнікоў творчай інтэлігенцыі і вучнёўскай моладзі.

Л. САЛАВЕЙ, адказны сакратар праўлення Саюза мастакоў БССР.

М. БАБКІНА.

РАСКАЗВАЕ НАМЕСНІК ДЫРЭКТАРА БЕЛДЗЯРЖФІЛАРМОНІ А. КІРЬІЕНКА:

— Кожная наша канцэртная брыгада, кожны творчы калектыв дасць канцэрт у фонд суботніка. Напрыклад, ансамбль «Песняры», які гастралюе цяпер ва Уладзіміры, з дваццаці канцэртаў адзін прысвячае Чырвонай субоце. Адлічэнні ад іх выступленняў складаецца прыкладна 700 рублёў. Каля 300 рублёў адлічаць у фонд суботніка «Харошкі», крыху менш — сімфанічны, народны і камерны аркестры. Усяго ў фонд субот-

ніка плануем здаць больш за тры тысячы рублёў.

Тыя, хто не заняты ў канцэртах, — адміністрацыйныя і гаспадарчыя работнікі, а іх больш за сто чалавек, — будуць працаваць на падсобных работах у памяшканні філармоніі, дзе толькі што закончыўся рамонт, у нашым інтэрнаце, а таксама на добраўпарадкаванні новай канцэртнай залы ў б'льым касцёле св. Роха, што побач з Палацам мастацтваў. Там праведзены растаўрацыйныя работы, і памяшканне належыць ачысціць, прыбраць.

М. БАБКІНА.

ЮБІЛЕЮ ПРЫСВЯЧАЕЦЦА

«У сям'і вялікай, сям'і вольнай, новай» — семінар пад таю назвай, прысвечаны 60-годдзю ўтварэння СССР, правяла Гомельская абласная дзіцячая бібліятэка. Удзельнікі яго — загадчыкі дзіцячых бібліятэк — праслухалі лекцыі і кансультацыі: «Саюз непарушны рэспублік свабодных», «Беларуская ССР — насустрэчу юбілею», «Беларускі пісьменнікі — дзесяці», «Гордасць і слава беларускай літаратуры» (да 100-годдзя з дня нараджэння Я. Купалы і Я. Коласа), «Давадч-

на-бібліяграфічная і інфармацыйная работа» і іншыя. з якімі выступілі работнікі бібліятэкі Л. Мішына, М. Рэйзіна, С. Козырава, Г. Міхалко, С. Глушкіна.

Бібліятэкары падзяліліся вопытам работы, расказалі аб цікавых масавых мерапрыемствах, якія правялі, і аб тым, што будзе зроблена ў бліжэйшы час.

І. ЦАРЫК, дырэктар Гомельскай абласной дзіцячай бібліятэкі.

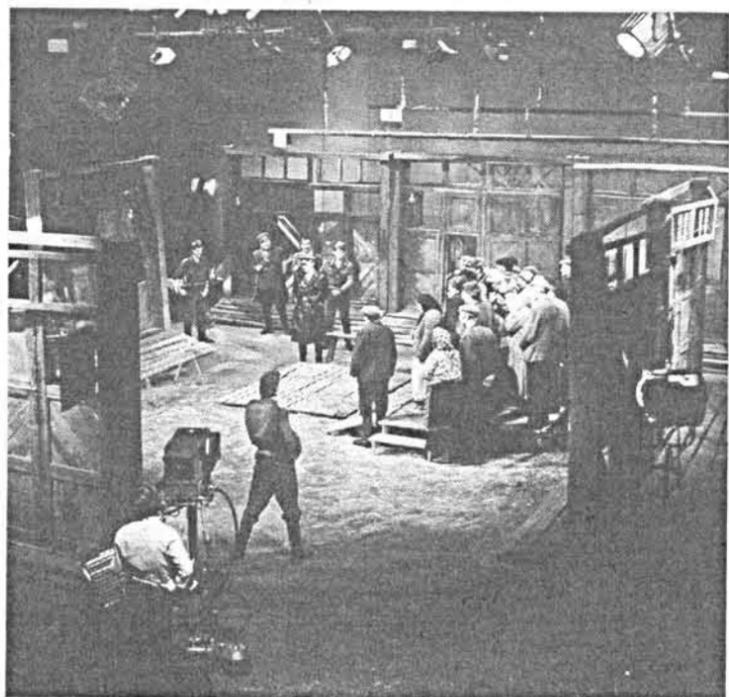
АГЛЯДЫ ТАЛЕНТАУ

Напярэдадні 60-годдзя ўтварэння СССР актывізавалася работа калектываў мастацкага самадзейнага Камітэта горада. У конкурсе патрыятычнай песні прыняло ўдзел каля 300 чалавек. Першае, другое і трэцяе месца занялі адпаведна артысты з Навабелка, Свішчова і Відамлі. У гэтым заслуга мастацкіх кіраўнікоў Зой Мацейчык, Мікалая Ляшкевіча і Вольгі Чырук. Хораша выканалі песні аб Радзіме Сяргей Нямычынаў, Васіль

Громаў, Вольга Анішчук, Уладзімір Грынчук, Ларыса Шалонік, Людміла Абламская, сёстры Гуліны і іншыя.

З поспехам прайшоў таксама раённы конкурс фальклорна-этнографічных груп. Цікавыя праграмы «Сустрэча вясны», «Прыход вясны» і «Вячорні» паказалі самадзейныя артысты калгасаў «Бальшавік», «Беларусь» і «Светлы шлях».

Пераможцы ўзнагароджаны дыпламамі і граматамі. У. ЯФІМОВІЧ.

Літаратурна-драматычная рэдакцыя рэспубліканскага тэлебачання заканчвае работу над трэцяй часткай тэлеспектакля «Плч перапёлкі» наводле рамана І. Чыгрынава. Рэжысёр У. Забела, мастак А. Шнаева, рэдактар Д. Падбярэзскі. Вядучы аператар С. Роднін.

На здымку: рабочы момант.

Фота А. ДЗМІТРЬЕВА.

ВІНШУЕМ!

За заслугі ў развіцці тэатральнага мастацтва, актыўны ўдзел у грамадскім жыцці і ў сувязі з сямідзесяцігоддзем з дня нараджэння Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР узнагародзіў народнага артыста рэспублікі МАТУСЕВІЧА Іосіфа Антонавіча Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

Рэдалегія і калектыв рэдакцыі штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» шчыра дзякуюць усім арганізацыям, установам і асобным таварышам, якія павіншавалі «ЛіМ» з юбілеем, прынялі ўдзел ва ўрачыстым пасяджэнні і канцэрце, прысвечаных 50-годдзю штотыднёвіка і ўручэнню яму высокай урадавай узнагароды — ордэна Дружбы народаў.

Г. КУЛІКОУ.

ЛЕТАПІС ТВОРЧЫХ ДАСЯГНЕННЯЎ

Урачысты сход, прысвечаны 50-годдзю газеты «Літаратура і мастацтва»

З першых жа нумароў створаная паўстагоддзя назад газета «Літаратура і мастацтва» стала актыўным памочнікам партыі ў справе пабудовы і развіцця сацыялістычнай культуры і мастацтва. З яе старонак беларускія пісьменнікі і майстры сцэны, мастакі і кінематаграфісты, кампазітары і архітэктары, крытыкі і журналісты разгарнулі палыміяную прапаганду сацыялістычнага ўкладу жыцця, дасягненняў шматнацыянальнага мастацтва народаў СССР.

За плённую работу па развіццю савецкай літаратуры і мастацтва, актыўны ўдзел у камуністычным выхаванні працоўных газета ўзнагароджана ордэнам Дружбы народаў.

13 красавіка ў Беларускім дзяржаўным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы сабраліся прадстаўнікі ўсіх атрадаў творчай інтэлігенцыі рэспублікі, работнікі культуры, пасланцы працоўных калектываў, студэнцкай моладзі горада. У прэзідыуме былі кіраўнікі Камуністычнай партыі Беларусі і ўрада рэспублікі, вядомыя дзеячы літаратуры і мастацтва, прадстаўнікі грамадскіх арганізацый.

З вялікім натхненнем быў выбран ганаровы прэзідыум сходу ў саставе Палітбюро ЦК КПСС на чале з таварышам Л. І. Брэжневым.

Урачысты сход уступным сло-

вам адкрыў міністр культуры БССР Ю. М. Міхневіч.

Цёпла сустрэты прысутнымі на сходзе выступіў з прамовай кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар Цэнтральнага Камітэта Кампартыі Беларусі Ц. Я. Кісялёў.

мэтанакіраванасць, натхніць на новыя вялікія справы і здзяйсненні.

Мы віншваем газету «Літаратура і мастацтва» ў абстаноўцы высокага працоўнага і палітычнага ўздыму, выкліканага падрыхтоўкай да выдатнай падзеі ў жыцці нашай партыі і народа — 60-годдзя ўтварэння Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік.

Гісторыя не ведае дзяржавы, якая ў найкарацейшыя тэрміны зрабіла б так многа для ўсебаковага развіцця насяляючых яе народаў, як Савецкі Саюз. Звыш ста нацый і народнасцей СССР, якія згуртаваліся пад сцягам Вялікага Кастрычніка, стварылі магутную эканоміку, узабагацілі скарбніцу сацыялістычнай і сусветнай культуры.

Пераканаўчым сведчаннем магутнай творчай сілы сацыялізму, трыумфу ленінскай нацыянальнай палітыкі КПСС з'яўляюцца дасягненні кожнай савецкай рэспублікі, у тым ліку і Беларусі.

Беларусь, мая Радзіма,
Як жа расцвіла ты...
Не злічыць тваіх здабыткаў
І не змерыць меркай...
Чалавек твой на свабодзе
Стаўся чалавекам.
Класіся ж, расцвітайся
Краскаю чырвонай
У Саюзе у Савецкім,
У законе роўным!

Так пісаў Янка Купала на старонках «ЛіМа» яшчэ ў 1935 годзе. А наколькі змянілася наша рэспубліка з таго часу! Цяпер — гэта край магутнай індустрыі, буйной механізаванай сельскай гаспадаркі, высокаразвітай навукі і культуры. Няўхільна растуць дабрабыт і культурны ўзровень насельніцтва. У рэспубліцы, як і ва ўсёй краіне, завершан пераход да ўсеагульнай сярэдняй адукацыі. Цяпер у нас з 1.000 працуючых 810 чалавек маюць вышэйшую і сярэднюю (поўную і няпоўную) адукацыю. У народнай гаспадарцы Беларусі працуе 1 мільён 100 тысяч дыпламаваных спецыялістаў.

Ва ўсіх ВНУ рэспублікі ў 1932 годзе, калі выйшаў у свет першы нумар «ЛіМа», вучылася крыху больш як 8 тысяч студэнтаў. Сёння толькі ў Беларускім дзяржаўным універ-

сітэце імя У. І. Леніна займаецца каля 17 тысяч студэнтаў, або ў два з лішнім разы больш. Усяго ж у ВНУ рэспублікі займаецца 179 тысяч юнакоў і дзяўчат. Тады ў Беларусі працавалі 1.233 бібліятэкі, кніжны фонд іх складалаў 2 мільёны 300 тысяч экзэмпляраў. Цяпер у нас амаль 7 тысяч масавых бібліятэк з кніжным фондам больш чым 90 мільёнаў. Тыраж выдаваемых кніг і брашур вырас за гэты перыяд з 10 да 41 мільёна экзэмпляраў. У многа разоў павялічылася колькасць палацаў культуры, клубаў, кінатэатраў, музеяў. Паслугамі ўстаноў культуры ў рэспубліцы штодзённа карыстаецца каля мільёна чалавек.

Беларуская савецкая культура — сацыялістычная па змесце, нацыянальная па форме, інтэрнацыяналістычная па свайму духу і характару. Яна развіваецца на спрыяльнай глебе сталага сацыялізму, разам з адзінай культурнай-савецкага народа, пастаянна ўзбагачаецца за кошт лепшых дасягненняў і традыцый нацыянальных культур брацкіх рэспублік.

У нас ствараецца нямала значных твораў прозы, паэзіі, драматургіі, крытыкі і публіцыстыкі, цікавых работ у галіне музыкі, жывапісу, графікі, манументальнага мастацтва, тэатра і кіно. У іх выразна і праўдзіва паказваецца аптымізм сацыялістычнага грамадства, героіка штодзённых спраў народа, раскрываецца маральнае багацце савецкага чалавека. Аўтарамі рада такіх твораў побач з майстрамі старэйшых пакаленняў выступае моладзь.

Многія творы беларускіх пісьменнікаў становяцца здабыткам усесаюзнага чытача. За гады дзесяці пяцігодкі на рускую мову, іншыя мовы народаў СССР перакладзена больш чым 240 кніг беларускіх аўтараў тыражом амаль 30 мільёнаў экзэмпляраў. Сталі таксама набыткам савецкай шматнацыянальнай культуры лепшыя ўзоры выяўленчага і музычнага мастацтва, кінафільмы, спектаклі, створаныя ў Беларусі. У сваю чаргу працоўныя рэспублікі маюць прак-

тычна неабмежаваныя магчымасці карыстацца духоўным набыткам усіх брацкіх рэспублік.

У Справаздачным дакладзе Цэнтральнага Камітэта XXVI з'езду КПСС таварыш Л. І. Брэжнеў падкрэсліў: «...У тым, што духоўнае жыццё савецкага грамадства становіцца ўсё больш разнастайным і багатым, — бяспрэчная заслуга нашых дзеячаў культуры, нашай літаратуры і мастацтва».

Высокая ацэнка працы мастацкай інтэлігенцыі, якая прагучала з трыбуны з'езда, знайшла гарачы водгук у дзеячаў літаратуры і мастацтва, дае ім новы магутны стымул да творчасці, да больш актыўнага ўдзелу ў выкананні рашэнняў партыі.

Аб гэтым прынцыпова і зацікаўлена гаварылася на з'ездах творчых саюзаў, якія нядаўна прайшлі ў рэспубліцы. Гэта размова працягваецца і сёння — у партыйным друку, на старонках «ЛіМа» і нашых літаратурна-мастацкіх часопісаў. Пастаўленыя партыяй задачы ўспрыняты ўсёй творчай інтэлігенцыяй рэспублікі як свая родная, кроўная справа.

Мы з задавальненнем адзначаем, што нашы майстры літаратуры і мастацтва, творчая моладзь непахісна верныя прынцыпам партыйнасці і народнасці, савецкага патрыятызму і пралетарскага інтэрнацыяналізму, займаюць ясныя класавыя пазіцыі ў сучаснай ідэалагічнай барацьбе.

Таварышы! Мы ідзём насустрач 60-й гадавіне ўтварэння СССР. У рэспубліцы разгарнулася вялікая работа па падрыхтоўцы да гэтай значнага даты. Дастойную сустрэчу рыхтуюць ёй і нашы дзеячы культуры. Свой абавязак яны бачаць у тым, каб у новых яркіх творах адлюстравалі веліч дасягнутага, героіку сённяшняга дня, натхняючую перспектыву камуністычнай будучыні.

Выдатным узорам для ўсіх нас, прыкладам таго, як трэба гаварыць з народам, як натхнёным партыйным словам (Зананчанне на стар. 4).

Прамова таварыша Ц. Я. КІСЯЛЁВА

Дарагія таварышы!

Сёння мы ўрачыста адзначаем пяцідзясяцігоддзе газеты «Літаратура і мастацтва» і ўзнагароджанне яе ордэнам Дружбы народаў. Гэтай высокай узнагароды газета ўдастоена за плённую работу па развіццю савецкай літаратуры і мастацтва, актыўны ўдзел у камуністычным выхаванні працоўных.

Дазволюце мне ад імя Цэнтральнага Камітэта Кампартыі Беларусі, Прэзідыума Вярхоўнага Савета і Савета Міністраў БССР сардэчна павіншаваць супрацоўнікаў, аўтарскі актыв, чытачоў газеты з гэтай выдатнай падзеяй.

На працягу паўстагоддзя газета «Літаратура і мастацтва» актыўна дапамагае рэспубліканскай партыйнай арганізацыі ў ідэйна-палітычным, маральным і эстэтычным выхаванні людзей. Яна стала летапісам культурнага будаўніцтва ў рэспубліцы, прапагандыстам лепшых твораў нашых пісьменнікаў, мастакоў, кампазітараў, дзеячаў тэатра і кіно, барацьбітом за высокую ідэйнасць літаратуры і мастацтва.

Ужо з першых нумароў газета атрымала прызнанне і аўтарытэт у шырокіх колах чытачоў, сярод мастацкай інтэлігенцыі. Яна па праву ганарыцца тым, што ў ліку яе аўтараў былі заснавальнікі сучаснай беларускай літаратуры Янка Купала і Якуб Колас, 100-годдзе з дня нараджэння якіх мы будзем святкаваць у гэтым годзе. На яе старонках выступалі Кузьма Чорны і Міхась Лынькоў, Пятрусь Броўка і Пятро Глебка, Іван Мележ і Аркадзь Куляшоў, Яўген Цікоцкі і Рыгор Шырма, Ларыса Александровіч, Іосіф Жыноўіч, Іван Ахрэмчык. З ёй і цяпер супрацоўнічаюць нашы вядучыя майстры культуры.

Апіраючыся на шырокі аўтарскі актыв, газета сістэматычна разглядае праблемы тэорыі і практыкі сацыялістычнага рэалізму, партыйнасці і народнасці мастацтва, мастацкага майстэрства. Яна глыбока ўнікае ў дзейнасць творчых саюзаў і ўстаноў культуры, аналізуе стан прафесіянальнага мастацтва і мастацкай самадзейнасці, клопаціцца аб іх далейшым развіцці. Характэрнай рысай газеты з'яўляецца яе ўменне своєчасова заўважыць і падтрымаць маладыя таленты.

Прыемна, што тэматыка штодзённага і абмяжоўваецца праблемамі культуры, а ўсё больш смела і грунтоўна выходзіць на важныя пытанні эканомікі, навукі, маралі і права, навакольнага асяроддзя, аховы гістарычных помнікаў.

Многія публікацыі «Літаратуры і мастацтва» прысвечаны задачам ідэйна-палітычнага выхавання і марксісцка-ленінскай адукацыі мастацкай інтэлігенцыі. Яны пабуджаюць пісьменнікаў, мастакоў, кампазітараў, архітэктараў, усіх творчых работнікаў да пастаяннага прафесіянальнага росту, нястомнага пошуку, да стварэння таленавітых твораў, якія валодаюць вялікай сілай ідэйна-мастацкага ўздзеяння.

Дзякуючы ўсяму гэтаму газета робіць прыкметны ўплыў на развіццё літаратуры і мастацтва, культурнае будаўніцтва ў цэлым. І тут несумненна заслуга рэдакцыйнай калегіі, усіх супрацоўнікаў рэдакцыі, аўтарскага актыву, ды і саміх чытачоў, якія жыва адклікаюцца на публікуемыя матэрыялы. Няма сумнення, што высокая ўзнагарода Радзімы надасць рабоце газеты яшчэ большую

Ён яшчэ раз горача, ад усяго сэрца павіншаваў калектыву рэдакцыі, аўтарскі актыў з юбілеем газеты і высокай узнагародай Радзімы, пажадаў ім

туры і мастацтва партыя. Дыскусіі, «круглыя сталы», выязныя пасяджэнні рэдакцыі, дыялогі, артыкулы і інтэрв'ю па пытаннях літаратуры, мастацтваў,

кай літаратуры. Ва ўсіх жанрах яна адлюстроўвае дружбу і брацтва савецкіх літаратур, разнастайную грамадскую дзейнасць пісьменнікаў, іх не-

штотыднёвіка тую ці іншую публікацыю, ведае, што яму трэба будзе выступіць з ганаровай і адказнай трыбуны.

Крыніцай ведаў і метадычным падручнікам для работнікаў культасветустаноў назвала «Літаратуру і мастацтва» дырэктар Барысаўскай цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы Т. М. Дронава, якая выступіла на сходзе. Яна адзначыла, што асаблівую дапамогу ў гэтым напрамку чытачы «ЛіМа» чакваюць цяпер, у дні падрыхтоўкі да слаўнага юбілею ўтварэння СССР.

Вядомыя пісьменнікі, кампазітары, музыказнаўцы, рэжысёры і мастакі, якія ўмела вядуць размову са старонак штотыднёвіка аб высокіх грамадзянскіх і эстэтычных ідэалах нашага грамадства, аказваюць неацэнную падтрымку самадзейным мастацкім калектывам, гаварыла з трыбуны сходу рэжысёр народнага тэатра Астрашыцка-Гарадоцкага сельскага Дома культуры Т. К. Канпелька.

Былі зачытаны віншавальныя тэлеграмы ў адрас газеты ад творчых арганізацый, калектываў і чытачоў.

Удзельнікі сходу аднадушна прынялі прывітальнае пісьмо Цэнтральнаму Камітэту КПСС, Прэзідыуму Вярхоўнага Савета СССР, Савету Міністраў СССР, Генеральнаму сакратару ЦК КПСС, Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР таварышу Л. І. Брэжневу.

БЕЛТА.

ЛЕТАПІС ТВОРЧЫХ ДАСЯГНЕННЯЎ

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 3). Весці масы на барацьбу за перамогу ідэалаў камунізму, служачы кнігі Леаніда Ільіча Брэжнева «Малая зямля», «Адрэджэнне», «Цаліна» і «Успаміны». Ідэйны і мастацкі патэнцыял гэтых твораў велізарны. Іх значэнне пастаяннае.

Цэнтральны Камітэт Кампартыі Беларусі выказвае ўпэўненасць, што творчая інтэлігенцыя рэспублікі будзе і ў далейшым высока несці сцяг перадавога савецкага мастацтва, усямерна панажачы свой уклад у камуністычнае выхаванне савецкіх людзей, узбагачэнне іх духоўнага свету. Мы не сумняваемся, што газета «Літаратура і мастацтва» будзе і ў далейшым нашым баявым памочнікам у вырашэнні пастаўленых партыяй задач.

Затым Ц. Я. Кісялёў зачытаў Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР аб узнагароджанні «Літаратуры і мастацтва» ордэнам Дружбы народаў і пад бурныя апладысменты ўдзельнікаў сходу прымацаваў ордэн да сцяга газеты.

здароўя, шчасця, новых творчых поспехаў.

Галоўны рэдактар газеты «Літаратура і мастацтва» А. А. Жук горача падзякаваў Цэнтральнаму Камітэту КПСС і Савецкаму ўраду за высокую ацэнку заслуг газеты, падкрэсліўшы, што ўзнагарода гэта азначае прызнанне дасягненняў усёй беларускай літаратуры, мастацтва, культуры.

Прамоўца расказаў аб этапах развіцця беларускай савецкай літаратуры, якія знайшлі сваё дастойнае адлюстраванне на старонках газеты, аб праблемах развіцця мастацтва і культуры, што заўсёды хвалявалі шырокі калектыв яе аўтараў.

Больш трох тысяч нумароў «Літаратуры і мастацтва» — унікальны летапіс літаратурнага і культурнага жыцця рэспублікі за паўстагоддзя, сказаў прамоўца. Працягваць яго — ганаровая і неабходная работа. Галоўны клопат рэдакцыі пра тое, каб актыўна ўздзейнічаць на літаратурна-мастацкі працэс, накіроўваючы яго ў адпаведнасць з тымі патрабаваннямі і задачамі, якія ставіць перад дзеячамі літара-

культуры—такі цяперашні рабочы план «ЛіМа». І, безумоўна, асаблівае месца ў ім займае падрыхтоўка да 60-годдзя ўтварэння Саюза ССР, а таксама да 100-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа.

У заключэнне прамоўца ад імя рэдкалегіі, супрацоўнікаў рэдакцыі, аўтарскага калектыву запэўніў, што газета і ў далейшым будзе верным байцом ідэалагічнага фронту, прымножыць свой уклад у справу далейшага росквіту Савецкай Радзімы.

Ад імя творчых саюзаў БССР газету «Літаратура і мастацтва» павіншаваў з юбілеем і высокай урадавай узнагародай першы сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў БССР Н. С. Гілевіч. Ён прысвяціў «ЛіМу» цёплыя, сардэчныя радкі вершаў.

У прывітанні ў адрас юбіляра ад імя рэдкалегіі «Літаратурнай газеты», якое зачытаў намеснік галоўнага рэдактара штотыднёвіка Ю. Д. Парайкоў, гаворыцца, у прыватнасці, што «Літаратура і мастацтва» непарыўна звязала сваю дзейнасць з развіццём усёй савец-

парыўную сувязь з народам, Камуністычнай партыяй.

Беларускіх калег па пярэ павіншавалі таксама першы намеснік рэдактара «Літаратурнай Росіі» А. Г. Егарунін, намеснік галоўнага рэдактара газеты «Літаратура Украіна» С. С. Грачанюк, галоўны рэдактар літоўскай газеты «Літаратура ір мянас» О. І. Алекс. Яны адначалі вялікі ўклад, які «Літаратура і мастацтва» ўносіць у працэс узаемаўзбагачэння культур народаў СССР, ва ўмацаванне дружбы паміж брацкімі савецкімі рэспублікамі.

У штотыднёвіка былі і ёсць выдатныя аўтары, сказаў рэдактар газеты «Советская Белоруссия» А. К. Зінін. Былі і ёсць у яго і зацікаўленыя чытачы — першапраходцы «Асінторфа», будаўнікі Дняпроўска-Бугскага канала, «Гомсельмаша», хімікі Наваполацка і Гродна, гарнякі Салігорска і нафтавікі Палесся, працаўнікі софен фабрык і заводаў, калгасаў і саўгасаў, вучоныя, студэнты, школьнікі і, вядома, велізарная армія работнікаў культуры. Таму кожны, хто рыхтуе для

ГАЗЕЦЕ «ЛИТАРАТУРА І МАСТАЦТВА» НА ЯЕ ПЯЦІДЗЕСЯТЫЯ УГОДКІ

«Літаратура і мастацтва!»
Шаноўны, слаўны дружа «ЛіМ»!
Усіх саюзаў творчых брацтва
З'яднана ў імені тваім!

Вітаем мы і ганаруем
Твой юбілей паўвекавы,
Твой поўдзень, сонечны і рупны,
Твой шлях працоўны, баявы.

І кожны чуюцца з нас гордым,
І радасць квеціцца ў грудзях,
Што узышоў, як сонца, ордэн
На твой высока ўзняты сцяг.

І кожны сёння з нас гатовы,
Як шчодры сейбіт на сям'е,
Сыпнуць прызнання зерні-словы—
Удзячнасць выказаць табе.

Не тоіць радасці ніводзін,
Каму ты ўвагай дапамог—
І падтрымаў, і падахвоціў,
І паўшчуваў, і засцярог.

Усе пісьменнікі й паэты
Табе лаўруюць па лістку
І добра памяняць, як і дзе ты
Ім першы раз падаў руку.

І ўсе артысты ўсіх тэатраў,
Хоць і стракаты творчы люд—
Адзінадушна і без жартаў
Табе паклон-вітанне шлюць.

І кампазітары-музыкі,
Што чулі заклік твой не раз:
Пішыце так, каб свет вялікі
Душой і сэрцам слухаў вас!

І мастакі, чый плён ахвотна
Выносіш ты на шчыры суд,—
Каб быў ярэйшым на палотнах
Жыцця і працы вечны суд.

І архітэктараў кагорта,
Якім памог ты ўразумець,
Што ў нас павінен кожны горад
Свой непаўторны выгляд мець.

І кінадзеячы, з якімі
Ты творча раішся даўно,
Як лепш рабіць не проста фільмы,
А—беларускае кіно!

Усе, усе тварцы і творцы,
Усе маэстры і майстры—
На юбілейна-круглай горцы
Цябе вітаюць як сябры.

І ўсе з табою хочучь знацца,
І нават многія ў журбе,
Што не паспелі падпісацца
У гэтым годзе на цябе.

І ўсе табе здароўя зычаць
На незлічоныя гады—
Ісці і поспехі вялічыць,
І не стамляцца ад хады!

Цяпер ты ў самым тым узросце,
Каб мудра ўперад весці рэй,
Каб строгім быць—але без злосці,
Каб у хвалу—не ліць ялей.

Каб у заўсёдным неспакоі
Цвяроза думаць аб жыцці—
І ані ў чым, нідзе, ніколі
З пазіцыяй верных не сысці!

Каб помніць цвёрда-непахісна:
Ты сёння—воін і змагар
За веру-праўду камунізма,
За наш ідэйна-творчы гарт!

Смялей жа крок пад сонцам дружбы
І словам, звернутым да муз,
Маўці Саюз наш непарушны—
Нарадаў ленинскі Саюз!

Ніл ГІЛЕВІЧ.

«МАСТАЦКАЯ ЛИТАРАТУРА»: ПЕРШАЕ ДЗЕСЯЦІГОДДЗЕ

Здаецца, яшчэ зусім нядаўна многія з нас узялі ў рукі першыя кнігі, на вокладцы якіх стаяла: «Мастацкая літаратура». І вось гэтае новае рэспубліканскае выдавецтва адзначае свае дзесятыя ўгодкі. Гэта сваяасаблівае свята і для саміх выдаўцоў, і для пісьменнікаў, і для паліграфістаў, і, вядома ж, для шырокага кола чытачоў, многія з якіх сабраліся ў мінулы пятніцу ў Доме літаратара, каб падвесці першыя вынікі работ «Мастацкай літаратуры», даведацца аб планах выдавецтва на бліжэйшы час.

Адкрыў гэты вечар першы сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі Ніл Гілевіч, які быў на ім вядучым. Адзначыўшы, што кожная сустрэча з калектывам выдавецтва пісьменнікаў радуе, ён даў слова дырэктару «Мастацкай літаратуры» М. Дубянецкаму. Міхаіл Фёдаравіч прывёў тры лічы, якія яскрава сведчаць аб той вялікай ролі, што выконвае выдавецтва ў прапагандзе літаратуры. За дзесяць гадоў выпушчана больш чым 2 тысячы на-

зваў кніг. Агульны тыраж выданняў склаў каля 80 мільянаў экзэмпляраў. 22 тысячы кніг у дзень! Сярод гэтых выданняў значнае месца займае беларуская літаратура. Як новыя кнігі пісьменнікаў, так і шматлікія перавыданні, у тым ліку зборы твораў, двухтомнікі і аднотомнікі выбранага.

Больш чым дваццаць кніг, выпушчаных выдавецтвам, былі адзначаны Дзяржаўнымі, літаратурнымі і іншымі прэміямі. Кніга ж паэзіі Максіма Танка «Нарачанскія сосны» атрымала Ленінскую прэмію.

Поспехам карыстаецца беларуская кніга і за мяжой. Толькі на мінулагоднім Міжнародным кірмашы ў Маскве заключаны пагадненні, кантакты, па якіх 33 кнігі беларускіх пісьменнікаў атрымалі дарогу ў сем краін.

М. Дубянецкі гаворыць аб тым, як з кожным годам палляпаецца мастацкае афармленне і паліграфічнае выкананне кніг, як высока адзначаюцца яны на міжрэспубліканскіх і ўсесаюз-

ных выстаўках. Значную частку свайго выступлення ён прысвяціў таму, што будзе зроблена «Мастацкай літаратурай» у бліжэйшы час. Узрасце колькасць перакладных выданняў, створаны дзве спецыяльныя рэдакцыі — рэдакцыя перакладной літаратуры народаў СССР і рэдакцыя перакладной замежнай літаратуры. Больш будзе выходзіць збораў твораў, часцей стане перавыдавацца ўсе найбольш значнае, створанае беларускімі пісьменнікамі. Гэтым таксама будзе займацца дзве рэдакцыі — рэдакцыя збораў твораў і выбраных твораў і рэдакцыя перавыданняў.

Упершыню ў гісторыі Беларусі «Мастацкая літаратура» пачала ажыццяўляць факсімільнае выданне кніг. Першай з іх, як вядома, стаў «Вянок» Максіма Багдановіча, што пабачыў свет напярэдадні 90-годдзя з дня нараджэння выдатнага паэта. У планах — выпуск «Жалейкі» Янкі Купалы, зборніка «Песні жальбы» Якуба Коласа.

У перспектыве выданне на рускай мове серыі «Беларуская паэзія», выпуск 100-томнай «Беларускай бібліятэкі».

Поспехі немалыя, планы значныя. Ажыццяўленне іх залежыць ад калектыву «Мастацкай літаратуры», і ад выдаўцоў рэспублікі, ад паліграфістаў. Ад пісьменнікаў таксама, бо толькі тады, калі выдавецтва будзе працаваць у цесных творчых кантактах з рэспубліканскай пісьменніцкай арганізацыяй, палепшыцца ідэйна-мастацкая якасць кніг, будзе па-

Пра выдавецкія справы расказвае М. Дубянецкі.

Фота Ул. КРУКА.

стаўлены заслон пасрэдным выданням.

Аб усім гэтым, у той ці іншай меры, гаварылі старшыня Дзяржаўнага камітэта Беларускай ССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю М. І. Дзялец, народны пісьменнік Беларусі Васіль Быкаў, генеральны дырэктар Мінскага вытворчага паліграфічнага аб'яднання імя Якуба Коласа

Р. Шаўчэнка, вядомы беларускі мастак-графік, прафесар Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута Васіль Шаранговіч.

Калег па працы шчыра віншавалі старшы рэдактар выдавецтва «Мастацкая літаратура» Рыгор Бардулін і ад выдавецтва «Юнацтва» — Аўр'ян Дзержыньскі.

А. ВІШНЕУСКІ.

Гэты маленькі драўляны дамок, што прытуліўся ледзь не ля самай Свіслачы, добра ведае не толькі кожны мінчанін. Слава пра яго пайшла далёка за межы рэспублікі і ўсяго Савецкага Саюза. Сюды часта прыязджаюць дэлегацыі

доме, у якім жыў П. Румянцаў. Усё падыходзіла, як мага лепш. Дом, паўтараем, стаяў на ўсходнім узбярэжжы Свіслачы. Сам гаспадар быў чалавекам рэвалюцыйна настроеным, у паліцыі ў той час не быў на падазрэнні.

...З групай экскурсантаў уваходзім у будынак. Праўда, гэта не той, румянцаўскі, дом. У тым, ранейшым, будынку музей адкрыўся 14 сакавіка 1923 года. Якім тады споўнілася 25-я

зеты». На спецыяльнай карце-схеме паказаны сувязі Мінска з гэтымі гарадамі. Тут жа — партрэты дэлегатаў... Засяроджаныя, уважлівыя твары, поўныя рашучасці, гарахага жадання рабіць усё для таго, каб народ дачакаўся светлага дня вызвалення ад сацыяльнага і нацыянальнага ўціску, каб узяў уладу ў свае рукі.

На сцяне партрэт і самога Пятра Васільевіча Румянцава...

учарашні і сучаснасць непарыўна звязаны паміж сабой. Зрабіўшы своеасаблівае падарожжа з канца мінулага стагоддзя, паступова вяртаешся ў дзень сённяшні. Здымкі расказваюць аб наведванні музея вядомымі дзеячамі міжнароднага рабочага і камуністычнага руху Тодарам Жыўкавым, Марысам Тарэзам, Фідэлем Кастра, Хо Шы Мінам, Вальтэрам Ульбрэхтам і іншымі, аб тым уплыве і распаўсюджанні, якое атрымала марксісцка-ленінскае вучэнне ва ўсім свеце.

Многія, пабываўшы тут, пакідаюць пасля сябе шчырыя запісы, якія ідуць ад самага сэрца. Пішуць рабочыя і калгаснікі, воіны Савецкай Арміі і студэнты, вучні, замежныя госці. Пішуць аб любові сваёй да Камуністычнай партыі, да Радзімы... Пішуць аб тым, што будучыня на планеце за камунізмам. Але асабліва дарагія запісы, пакінутыя нашымі выдатнымі сучаснікамі. Сярод іх — словы вернага левіна, прынцыповага камуніста Леаніда Ільіча Брэжнева.

27 снежня 1968 г. таварыш Л. І. Брэжнеў, калі прыязджаў на святкаванні 50-годдзя ўтварэння БССР і КПБ, пабываў у музеі. У кнізе ганаровых наведвальнікаў зазначыў: «Экспазіцыя Дома-музея дае магчымасць наглядна ўявіць пачатак баявога рэвалюцыйнага шляху нашай партыі, створанай і вядомай Уладзімірам Ільічам Леніным. У дні слаўнага юбілею БССР і Кампартыі Беларусі мне дастаўляе глыбокае задавальненне яшчэ раз перадаць камуністам, усяму беларускаму народу, які беражліва захоўвае дарагія рэліквіі Кампартыі, цёплыя словы прывітання і сардэчнай удзячнасці».

...А ў музей усё ідуць і ідуць наведвальнікі. Прыехалі яны ў Мінск з Масквы і Ленінграда, Чыты і Омска, Новасібірска і Юрмалы, Таліна і Кіева... Гэта толькі ў адзін дзень! За год жа тут бывае амаль паўмільёна наведвальнікаў! Ці гэта не найлепшае сведчанне таго, што сэрцы кожнага з нас з партыяй, з Леніным. І не слабне з часам цікавасць да тых дзён, калі марксісцка-ленінская партыя ў Расіі толькі рабіла свае першыя крокі, дзён, пра якія У. І. Ленін — ён, на жаль, на з'ездзе прысутнічаць не змог — пісаў: «...мы, рускія сацыял-дэмакраты, павінны згуртавацца і накіраваць усе намаганні на ўтварэнне моцнай партыі, якая змагнецца пад адзіным сцягам рэвалюцыйнай сацыял-дэмакратыі. Іменна гэтая задача была намечана ўжо з'ездам 1898 года, які ўтварыў Расійскую сацыял-дэмакратычную рабочую партыю і апублікаваў яе «Маніфест».

Мы прызнаём сябе членамі гэтай партыі, поўнацю падзяляем асноўныя ідэі «Маніфеста» і надаём яму важнае значэнне, як адкрытай заяве яе мэт».

Вясна 1898 года стала вясной рэвалюцыйнага руху. Ужо ўставаў над планетай новы дзень. Пальмяныя заранкі яго адчуваеш тут, у гэтых дарагіх сценах дамка, які прытуліўся ля Свіслачы.

Часцей трэба заходзіць сюды... Каб ачышчацца душой і сэрцам. Каб адчуваць сваю прыналежнасць да тых спраў, якія робяцца ў роднай краіне. Каб лічыць сябе найшчаслівейшым чалавекам на зямлі, усведамляючы, што жыццё тваё ў паўсядзённасці сваёй набывае асабліва сэнс і значнасць ад таго, што жывеш ты пад святлом неўміручых левінінскіх ідэй, што родная Камуністычная партыя, клопаціцца аб тваёй будучыні і будучыні ўсіх людзей.

Алесь МАРЦІНОВІЧ.
Фота Ул. КРУКА.

ЛЕНИНСКАЙ ПРАЎДЫ СВЯТЛО

Шмат акрылёных надзеяў
Дум у нябыт адышло.
Толькі нязменна ярчае
Ленінскай праўды святло.

Дбаючы людзям карысці,
Волю людской правядыр
Смела паклікаў калісці
Дружна змагацца за мір.

Слова яго запаветам
Стала для простых людзей
І пераможна над светам
З вуснаў у вусны ідзе.

Вылюдкі з Белага дому
Прагнуць яго загубіць.
Толькі не ўдасца нікому
Гэтае слова спыніць.

Над абаронцамі міру
Ленінскі сонечны сцяг
Скрозь — ад Карпат

да Паміру —
Моцна трымаем ў руках.

Людзі сумленнае волю
Знішчаць спрадвечнае зло.
Не, не пагасне ніколі
Ленінскай праўды святло!

КРАСАВІК

Красавік —
Гэта першыя краскі вясны,
Некранутая сінь
Танканогай пралескі,
Рокат рэк гаваркіх,
Буйства сокаў зямных,
Вечна юнага часу
Урачыстая песня.
Красавік —
Абуджэнне салодкіх трывог,
Прадчуванне гримот,
Навальніц і маланак,
Шум крыві,
Неспакой,
Прага дальніх дарог,
Перадышкі кароткай
Прыветны паўстанак.
Красавік —
Галубы ў небе крыллем
шасцяць,

Птахі міру і дружбы,
Надзей і сумлення.

Красавік —
Гэта час аднаўлення жыцця,
Гэта месяц,
Калі нарадзіўся
Ленін.

Можа быць, вось такім
Скрозь туманаў дымок
Уставаў красавік
Над драўляным Сібірскім,
Запаліўшы над будучыняю
Аганёк,
Лёс Расіі гайдаючы
Разам з калыскай.
Можа быць, і не знала
Красуня рака,
Пяючы калыханку
На захадзе веку,
Што адсюль
Узнясецца над светам рука,
Каб злучыць у адну
Чалавечыя рэкі.

Красавік...
Вее ў твар
Цёплы вецер вясны.
Мы ідзем па зямлі,
Людзі новага часу.
І заўсёды між нас —
Бяссмяротны Ільіч,
Поплеч з намі ідзе
Бяссмяротны Ільіч,
Сэрцы нам саграе
Бяссмяротны Ільіч
На шляху да вышніх
Чалавечага шчасця!

НОВЫ ДЗЕНЬ УСТАВАЎ НАД ПЛАНЕТАЙ...

з розных краін, тут можна пачуць іншаземную гаворку — гэта пад'ехаў чарговы аўтобус з турыстамі. І нават тыя, хто ніколі ў Беларусі не быў, пра дамок гэты чулі. Пра яго разказваюць шматлікія буклеты і рэкламныя праспекты, пра яго ёсць звесткі ў энцыклапедыях многіх краін.

гадавіна з'езда. На ўрачыстасцях прысутнічаў сам Пётр Румянцаў, прыехаў адзін з былых дэлегатаў Б. Эйдэльман. Музей неўзабаве стаў адным з важнейшых цэнтраў партыйна-ідэалагічнага выхавання насельніцтва Мінска. Але пачалася вайна, фашысты разбамбілі будынак. Загінулі многія дара-

Ен у нязменнай чыгуначнай форме. Праз акулары праглядаецца позірк шараватых вачэй, адкрыты лоб, невялікія вусы, бародка клінам... Звычайны тагачасны інтэлігент. Дарэчы, П. Румянцаў і паходзіў з даўняга дваранскага роду. Але колькі іх, інтэлігентаў па паводзінах, так і засталіся аб'якавыя да жыцця народа, пражыўшы век свой ціхенька і непрыкметна! Ен жа жыў інакш... Ен ведаў, дзеля чаго і ў імя чаго жыве.

Стол, накрыты белым абрусам, крэслы, самавар, кушэтка, лямпа... Усё, як і было тады. Здаецца, пройдзе яшчэ мінута-другая, рассядуцца «госці», задыміцца на сталым самавар, будзе пастаўлена віно, сякая-такая закусь і... Пачнецца гаворка аб тым, як далей змагацца з царызмам. Зойдзе размова аб неабходнасці аб'яднання разрозненых сацыял-дэмакратычных гурткоў і груп, аб неабходнасці мець сваю газету. Будуць закрануты і такія пытанні, як нацыянальнае, а таксама напісанне «Маніфеста» РСДРП.

Тры дні працаваў з'езд і тры дні захоўвалася строгая канспірацыя. Сам П. Румянцаў раз-пораз адлучаўся, выходзіў на двор, спускаўся да Свіслачы. Прыслухоўваўся, але ўсё было ў парадку. Ды і калі б паліцэйскія даведаліся аб гэтым зборышчы, рабочыя пікеты адразу ж папярэдзілі б дэлегатаў. А тады б — дакументы, можна было б лёгка знішчыць, бо палілася ў печы. А самім паспрабаваць уцячы — у акне двайная рама была вынята.

Знаёмішся з экспанатамі і пераносішся туды, у прэдадзены новага жыцця. Вось ён, «Маніфест» з'езда, аддрукаваны неўзабаве ў Бабруйску... Гаварылася ў ім аб той вялікай ролі, якая належыць пралетарыяту ў рэвалюцыі, адзначалася, што свабоду ён можа заваяваць толькі сам... Другі нумар «Рабочей газеты» — на з'ездзе яна была названа афіцыйным органам партыі. З экспазіцыі даведваешся, што вышэйшым органам партыі быў прызначаны з'езд, выканаўчым органам — Цэнтральны Камітэт. Ен павінен быў выбірацца на з'ездзе і даваць яму справядлівае аб'ясненне дзейнасці. І з'езд РСДРП абраў ЦК у складзе трох чалавек.

Амаль чатырыста экспанатаў у музеі — і кожны з іх паспраўднаму хвалюе і ўражае, бо дазваляе лепш зразумець і адчуць, як і ў якіх умовах нараджалася арганізацыя, якая пазней павяла за сабой шырокія народныя масы на змаганне за свабоду, вызваленне, шчаслівы заўтрашні дзень. У экспазіцыі гэтай дзень

гія экспанаты...

Другое нараджэнне музея адбылося ў 1948 годзе. У сувязі з 50-годдзем з'езда РСДРП будынак аднавілі. А потым быў яшчэ адзін дзень нараджэння — гэта ўжо ў 1954 годзе. Паколькі плошча Перамогі рэканструявалася, было вырашана будынак перанесці бліжэй да Свіслачы.

Менавіта з гэтага часу паспраўднаму стала стварацца экспазіцыя музея, якому накіравана быць адзіным у сваім родзе. Збіраліся рэчы і дакументы, якія захоўваліся ў сям'і Румянцавых, адшукваліся кнігі, старыя нумары газет, якімі карыстаўся сам гаспадар і яго таварышы-аднадумцы. Набылася мэбля тых часоў, прадметы хатняга ўжытку. Адным словам, вялася тая карпатлівая пошукавая работа, пра якую наведвальнікі звычайна і не здагадваюцца.

І вось — плён гэтых пошукаў. Заходзім у музей і адразу трапляем у мемарыяльны адзел яго — у пакой, у якім з 1 па 3 (з 13 па 15) сакавіка 1898 года працаваў з'езд. Па шчаслівай выпадковасці пачатак работы з'езда супаў з днём нараджэння жонкі П. Румянцава, таму ўсё было арганізавана так, быццам праходзіла звычайнае сяброўскае застолле.

Дзевяць дэлегатаў прыехала на з'езд — прадстаўнікі чатырох «Саюзаў барацьбы за вызваленне рабочага класа»: пецярбургскага, маскоўскага, екацярынаслаўскага, кіеўскага, а таксама дэлегаты ад Бунды і рэдакцыі кіеўскай «Рабочей га-

Не зарастае народная сцена...

Дамок гэты — Дом-музей І з'езда РСДРП. Гмахі-дамы атулілі яго з усіх бакоў. Цэнтр беларускай сталіцы. А тады, ужо больш васьмідзесяці чатырох гадоў назад гэта была ўсходняя губернскага Мінска, цэнтра Паўночна-Заходняга краю. Дом, які стаяў на беразе Свіслачы, належаў уласніку Ржэцкаму. Тут праходзіла невялікая Захар'еўская вуліца, і ён значыўся пад нумарам 135. Чатыры пакоі гэтага дамка наймаў Пётр Румянцаў, кантралёр Любава - Роменскай чыгункі, чалавек рэвалюцыйна настроены, які жыццё сваё прысвяціў змаганню з царызмам.

У Мінску П. Румянцаў пасяліўся ў верасні 1895 года. І прыехаў не проста так, а па заданні сацыял-дэмакратычнай арганізацыі, якая за два гады да гэтага была створана ў Тыфлісе. У Мінску таксама пачынаюць узнікаць першыя сацыял-дэмакратычныя гурткі, таму П. Румянцаў неўзабаве зблізіўся з мясцовымі сацыял-дэмакратамі.

Як вядома, сацыял-дэмакратычны рух к гэтаму часу ў Расіі актывізаваўся, таму востра стаяла пытанне аб аб'яднанні асобных гурткоў і груп, што ўзніклі ў многіх гарадах краіны, у адзіную сацыял-дэмакратычную рабочую партыю. Неабходнасць такога аб'яднання разумее і Уладзімір Ільіч Ленін. Разумелі гэта і яго саратнікі і аднадумцы. Яны і вырашылі склікаць партыйны з'езд у Мінску. А калі зайшла гаворка, дзе сабрацца, спыніліся на

пачатак не ўзрастаў, а прыгнятаўся, як пустазелле, калі чалавек добра апрацоўвае сваё поле.

Іван ВІСІЛЬЕУ,
пісьменнік — публіцыст

ПАТРАБУЕ САМО ЖЫЦЦЁ

Не ўпершыню мы ўзімаем важныя пытанні народнага жыцця. Само жыццё патрабуе актывізацыі публіцыстыкі. Больш таго. Размаўляючы з гаспадарнікамі, партыйнымі работнікамі, з людзьмі, якія непасрэдна робяць жыццё, бачыш, што яны гавораць аб гэтай праблеме свабодна, нават свабодней, чым мы, пісьменнікі. Яны таксама часта ставяць пытанні — чаму? На жаль, публіцыстыка наша не дае адказу на многія «чаму». Возьмем такі прыклад, як забеспячэнне сельскай гаспадаркі тэхнікай. Часта гэтай тэхнікай незадаволены трактарысты, механікі, і мы, публіцысты, абураемся разам з імі — чаму на сяло ідзе тэхніка нізкай якасці?

Тут, мабыць, цэлы ланцужок прычын. Я сам хадзіў па гэтым ланцужку і вырашыў, нарэшце, што адказваць трэба на галоўнае пытанне: адкуль усе гэтыя «чаму»? Што здарылася з земляробам, з нарыхтоўшчыкам, з работнікам сферы абслугоўвання? Чаму ў нас маюць месца такія негатывныя з'явы, як крадзеж, хціваць, дрэнная дысцыпліна, п'янства і г. д.? Што адбываецца з нашым чалавекам?

На ўсе гэтыя «чаму» надышоў час адказаць нашым публіцыстам. Там, дзе знойдзены шляхі вырашэння тых ці іншых праблем, публіцыстам рабіць няма чаго. Нам трэба ісці далей. А далей, мне здаецца, — гэта псіхалогія чалавека. Мы будзем бяскласовае грамадства. Значыць, у нас яшчэ існуюць класы — наш савецкі рабочы клас, калгаснае сялянства, народная інтэлігенцыя. Але псіхалогія класа не мяняецца так хутка, як, скажам, запіс у працоўнай кніжцы аб сацыяльным стане. Учора чалавек быў селянінам, а перавялі калгас у саўгас, і ён стаў рабочым... Псіхалогія класа сялян, як гаварыў У. І. Ленін, спалучае ў сабе працоўнае і гандлярскае, пралетарскае і дробнабуржуазнае.

Усе пяцьдзесят гадоў, колькі існуе калгасны лад, у нас ідзе згладжванне класавых супярэчнасцей, класавых адрозненняў як у сацыяльным плане, так і ў псіхалагічным. Ідзе збліжэнне псіхалогіі сялянскай і пралетарскай, прычым у кірунку менавіта пралетарскай самасвадомасці. Трэба шукаць такія меры, каб дробнабуржуазны

А ці заўсёды бывае так? Скажам, эканоміка прадыхтавала закон аб увядзенні грашовай гарантанаванай аплаты працаўнікам сельскай гаспадаркі. Гэта неабходна, бо дапамагае ліквідаваць адно з істотных адрозненняў у эканамічным становішчы рабочых і сялян. Але вось мы пачынаем заўважаць, што селянін страціў матэрыяльную залежнасць ад таго, што дае поле, і страчвае зацікаўленасць маральную. Некаторыя пачынаюць разважаць так: маўляў, навошта турбавацца пра поле, пра агульныя вынікі? Лепш падбаць пра свой інтарэс — «накруціць» больш гектараў, астатняе ж мяне не датычыць... Ці ж сапраўды працоўны селянін мог так разважаць? Вядома, не.

Альбо возьмем другі прыклад. Мы ажыццявілі спецыялізацыю сельскагаспадарчай вытворчасці. У выніку ў земляробаў аказалася каля сарака дзелавых партнёраў. І... усё аказалася пастаўленым з ног на галаву. Земляробы павінны ісці да сваіх партнёраў ледзь не з паклонам: яны, бачыць, робяць земляробу ласку, даючы яму запчасткі, абслугоўваючы фермы і г. д. Што ж атрымалася ў нас з «Сельгастэхнікай» і іншымі аналагічнымі арганізацыямі? Яны сталі над земляробам у ролі добрага дзядзькі і імкнуцца атрымаць прыбытак за яго кошт. Значыцца, тут ёсць глеба для дробнабуржуазнага гандлярства, для дробнабуржуазнай псіхалогіі.

Выйсце трэба бачыць у аб'яднанні «трох кітоў», якія кормяць краіну — земляроба, нарыхтоўшчыка, падрадчыка, — у адзіным аграпрамысловым комплексе. Псіхалогію ўсіх трэба павярнуць да зямлі. Свядомасць людзей, якія працуюць ва ўпраўленнях, інжынерна-тэхнічных службах, усіх спецыялістаў трэба павярнуць да зямлі, каб у кожным калектыве кожнае пытанне было звязана ў першую чаргу з зямлёй, з сельскагаспадарчай вытворчасцю.

Перад публіцыстамі стаіць вельмі баявая задача. І тут спатрэбіцца вялікая смеласць. Я думаю, што як толькі мы станем на гэты шлях, а гэта непазбежна, то ад нас будзе патрабавацца аператыўнасць нахшталь ваеннай аператыўнасці. Большую аператыўнасць павінны праяўляць і органы друку, прыцягваючы да супрацоўніцтва таленавітых баявых публіцыстаў.

Матэрыял падрыхтаваны на аснове выступлення на пленуме праўлення СП БССР па публіцыстыцы.

Вясёлыя дзіцячыя ўсмешкі, чыстыя, даверлівыя вочы і самыя вялізныя, прыдуманія фантазіяй маладых матак, банты! Так выглядала зала ў бібліятэцы імя Янкі Маўра гэтымі днямі. На імяніны «Вясёлкі» прыйшлі яе шасцігадовыя прыхільнікі з падрыхтоўчых класаў і яе галоўныя чытачы — першыя, другія, трэція класы. Юбілей — без важкіх папак з адрасамі, без афіцыйных прамоў.

Вясёлыя дзіцячыя ўсмешкі, чыстыя, даверлівыя вочы і самыя вялізныя, прыдуманія фантазіяй маладых матак, банты! Так выглядала зала ў бібліятэцы імя Янкі Маўра гэтымі днямі. На імяніны «Вясёлкі» прыйшлі яе шасцігадовыя прыхільнікі з падрыхтоўчых класаў і яе галоўныя чытачы — першыя, другія, трэція класы. Юбілей — без важкіх папак з адрасамі, без афіцыйных прамоў.

ганская, Алена Васілевіч, Станіслаў Шушкевіч, Васіль Хомчанка, Кастусь Кірзенка, Міхась Калачынскі, Аляксей Пысін, Павел Кавалёў, Іван Грамовіч, Іван Муравейка, Пятро Рунец, Мікола Хведаровіч, Іосіф Васілеўскі, Канстанцыя Буйло.

І папаўняліся і папаўняюцца рады вясёлкаўцаў. Гэта: Рыгор Барадулін, Васіль Зуёнак, Ніл Гілевіч, Генадзь Бураўкін, Мікола Чарняўскі, Алесь Бачыла, Валянцін Лукша, Уладзімір Юрэвіч, Даір Слаўковіч, Алена Кобец-Філімонава, Уладзімір Мехаў, Сяргей Міхальчук, Уладзімір Ліпскі, Алес Лойка, Клаўдзія Каліна, Галіна Васілеўская, Мікола Маляўка, Казімір Камейша, Лідзія Арабей, Ніна Мацяш, Міхаіл Гелер, Павел Марціновіч, Данута Бічэль-Загнетава, Вольга Іпатава, Сяргей Панізнік, Леанід Рашкоўскі, Пятро Прыходзька, аўтары вершаў і пацешак для самых маленькіх Валянціна Коўтун, Авяр'ян Дзеружынскі, Ніна Галіноўская, Галіна Каржанеўская.

А хіба не дапамагла ў свой час рэдактарская работа ў «Вясёлцы» паэтам Еўдакіі Лось і Анатолю Грачанікаву ў іх уласнай творчасці для дзяцей?

І зусім нядаўна выступілі на старонках часопіса Уладзімір Караткевіч і Алесь Асіпенка. Ці не пара, як кажуць, успамянуць маладосць Янку Брылю — аўтара незабытых апавяданняў «Жыў-быў вожык», «Сняжок і Волечка»? Многім нашым сучасным добрым пісьменнікам хочацца пажадаць часцей вяртацца ў светлыя гады маленства!

«Вясёлка» заўсёды радуе ўсімі сваімі колерамі. І за гэта дзякую таленавітым мастакам — Раісе Кудрэвіч, якая намалявала самую першую вокладку часопіса, Анатолю Волкаву, Арлену Кашурэвічу, Алегу Луцвічу, Алене Лось, Ісаку Давідовічу, Уладзіміру Пашчасцеву, Георгію і Наталлі Паплаўскім, Ганне Грубінай, Аляксандру Шэвэраву, Вячаславу Тарасаву, Таццяне Бераньскай, Юрыю Герасіменку, Наталлі Грамыка, Георгію Скамарохову, Сяргею Волкаву. Нельга не ўспомніць добрым словам малюнка Валянціна Ціхановіча, які быў знаўцам беларускай прыроды і яе дзяцей.

І хай колькасць імянаў тут

Эдзі АГНЯЦВЕТ

ДЛЯ ГАСПАДАРОЎ БУДУЧЫНІ

Толькі адна сур'езная дата прагучала на свяце — дваццаць пяць.

«Першы нумар «Вясёлкі» выйшаў у красавіку — месцы нараджэння Уладзіміра Ільча Лёніна.

І вось «Вясёлцы» ўжо чвэрць стагоддзя. Але яна ніколі не будзе старой, нават калі ёй споўніцца і пяцьдзесят, і сто год». — Першы рэдактар і паэт «Вясёлкі» Васіль Вітка гаварыў з дзецьмі не з трыбуны, а проста ў зале. З якой любоўю глядзелі на яго дзеці, як уважліва слухалі: «Першыя чытачы «Вясёлкі» сталі ўжо мамамі і татамі, цяпер часопіс чытаюць іх дзеці. Пастарэлі тыя, хто рыхтаваў і выпраўляў «Вясёлку» ў вялікую дарогу, — пісьменнікі, мастакі, друкары, а яна разам са сваімі новымі чытачамі зноў пачынае вучыцца, зноў адкрывае новы дзівосны свет, поўны характава, таямніц і загадак».

Цімох Васілевіч прыгадаў першыя імяніны «Вясёлкі», у якіх удзельнічалі Янка Маўр, Уладзіслава Францаўна Луцэвіч, Алесь Пальчэўскі, Станіслаў Шушкевіч, Артур Вольскі, Васіль Хомчанка і мастак Валянцін Ціхановіч. Свята праходзіла спачатку ў другой дзіцячай бібліятэцы горада Мінска, дзе і сёння працуе за-

ска, Сяргей Грахоўскі і пязменны, кляпатлівы мастацкі рэдактар Яўген Змітровіч, стварылі ў рэдакцыі цёплую, творчую атмасферу. Яна і вызначыла шляхі-дарогі часопіса. Працаваў невялікі рэдакцыйны калектыв дружна, таленавіта, з выдумкай. У дзіцячым часопісе няма дробязей. Усё важна: ад загаловка першага твора да вясёлай, неспадзяванай загадкі.

«Выхаванне — вялікая справа: ім вырашаецца лёс чалавека. Маладыя пакаленні гэта гасці цяперашняга часу і гаспадары будучыні... Не, не бая дошка душа дзіцяці, а дрэва ў зярняці, чалавек у магчымасці». (В. Бялінскі).

Вялікім клопатам аб самых юных савецкіх грамадзянах прасякнута ўся работа рэдакцыі і яе аўтарскага калектыву, які расце з кожным годам. Не для святочнага параду імянаў хочацца назваць пісьменнікаў, якія прынеслі на старонкі «Вясёлкі» цяпло свае душы. На заклік работнікаў рэдакцыі (яны ж былі і першымі аўтарамі часопіса) прыйшлі: Уладзімір Дубоўка, Кандрат Крапіва, Міхась Лынькоў, Янка Маўр, Віталь Вольскі, Алесь Якімовіч, Пятрусь Броўка, Максім Танк, Пімен Цанчанка, Максім Лужанін, Ядвіга Бя-

КРЫТЫКА, БІБЛІАГРАФІЯ

участку вось ужо чацвёртае дзесяцігоддзе працуе прэзаіт Георгій Шыловіч. Працуе марудна, але роздумна, з разлікам на маладога чытача. Кні-

пра нашу школу. Загаломак, праўда, уяўляецца крыху агульным. Да зместу кнігі лепш стасуецца аўтарскае ўдакладненне «пра Пецьку-флібусцэра і некаторых яго сяброў» — высакародных, дасціпных маладых сучаснікаў, якія фарміруюцца савецкім ладам для сумленнага і адказнага жыцця, для подзвігаў у імя Айчыны. Пісьменніку, былому партызану слаўтай брыгады імя Жалезніка на Бягомльшчыне, ёсць што сказаць дзецям, ёсць чаму іх павучыць.

У асяроддзі моладзі заўсёды знаходзіцца свой запявала, смелы ваяк. Іх, самых моцных духам, вылучае само жыццё, як і аднога з герояў апавесці Г. Шыловіча Пятра Куніцкага — адважнага капітана брыганціны, чэмпіёна школы па самба, юнака са спартанскай вытрымкай. Гэтым складаным і супярэчлівым вобразам аўтар сцвярджае лепшыя рысы характару савецкіх школьнікаў. Яны глядзяць на свет з вышыні спраўджанага і сцверджанага папярэднікамі, якія пад сцягам Кастрычніка змагаліся за сва-

ПРА СУЧАСНЫХ «ФЛІБУСЦЬЕРАЎ»

Вядома, што ў літаратуры ўсе тэмы важныя, пра ўсё можна пісаць. Але, відаць, нельга адмаўляць таго, што адной з самых важных і сёння застаецца тэма юнацтва, моладзі. Якраз на такім «гарачым»

гі пісьменніка «Школа ля крэпасці», «Піянерская адвага», «Праз палымя вайны», «Чарапахы без панцыра», «Святло далёкага Алькора», «Туман ідзе па следу» і іншыя гавораць пра дыяпазон яго пошукаў і знаходак.

Г. Шыловіч. Сустрэча з сонейкам... Апавесць. Для сярэдняга школьнага ўзросту. Мінск, «Юнацтва», 1981.

З цікавасцю чытаецца і новая апавесць Г. Шыловіча «Сустрэча з сонейкам» — пра нашу няўрымсліваю піянерую,

Сустрэча пісьменнікаў з першымі чытачамі «Вясёлкі».

не палюхае чытачоў «ЛіМа!» Прыгадаем, што на нашых заводах і ў саўгасах, калгасах даўным-даўно існуюць дошкі гонару з імёнамі, партрэтамі людзей, якія аддана працуюць на вытворчасці. А мы, у літаратуры і мастацтве, даволі часта нечага саромеемся і замыкаемся ў вузкім коле аўтарскіх прозвішчаў...

Але зноў трохі гісторыі. Нельга забыць радасці, з якой не толькі дзеці, але і мы, дарослыя чытачы і аўтары «Вясёлкі», сустрэлі на старонках часопіса Васю Вясёлкіна, героя казкі Васіля Віткі «Буслінае лета», «Азбука Васі Вясёлкіна», «Казка пра цара Зубра». Дзеці ўспрынялі героя, як свайго аднагодка — дапытлівага, смелага, вынаходлівага. І таму зусім натуральным з'явілася яго падарожжа ў казачны Сяргея Грахоўскага «Васіль на Месяц паляціць».

Цяпер Вася Вясёлкін — добры, вясёлы, дружалюбны чалавек — вядзе сваіх сяброў у розныя рэспублікі вялікага Саветаў Саюза. Ён дае чытачам розныя заданні, якія пашыраюць дыялогі ведаў. Дзеці ўдзельнічаюць у віктарыне «Мая Радзіма — СССР». Геаграфію, эканоміку, працоўныя подзвігі людзей часопіс паказвае ў захопнай форме.

З нумара ў нумар друкуюцца казкі народаў краіны і свету, лепшыя творы пісьменнікаў братніх рэспублік у пера-

кладзе на беларускую мову. І ў дзіцячай душы выходзіць вялікае, шчаслівае «пачуццё сям'і адзінай».

Так, некалі прыйшлі з Украіны ў «Вясёлку» апавяданні выдатнага педагога Васіля Сухамлінскага. З ім сябраваў В. Вітка і адкрыў у настаўніку дзіцячага пісьменніка. Кніга «Блакiтныя жураўлі», якая складалася з кароткіх дзівоўных навел, спачатку друкавалася ў «Вясёлцы». Нездарма Сухамлінскі прысвяціў сваю кнігу сябрам-беларусам.

Мінаюць гады. Але застаецца ў рабоце рэдакцыі верны тон, узяты спачатку: адданаць дзецям, творчы неспакой, таварыская атмасфера.

Вельмі прыемна ведаць, што часопіс ствараюць такія людзі, як Тамара Сяргеўна Тарасова. Паводле службовай пасады, яна — адказны сакратар. І служыць дзецям з вялікай душэўнай аддачай, любоўю і клопатлівасцю. Т. Тарасова ўдумліва, з густам уклала кнігу «Вясёлка», якая нядаўна выйшла ў выдавецтве «Юнацтва». У кнізе, як у люстэрку, адбываюцца значныя ўданы, знаходкі нашай літаратуры для дзяцей за дваццаць пяць год. Безумоўна творчыя здабыткі і, магчыма, некаторыя пралікі. Паўна, нам трэба часцей звяртацца да вопыту работы Маякоўскага, Маршака, якія ўмелі размаўляць з малымі на самым складаным тэмы грамад-

скага жыцця. У гэтым — адзін з сакрэтаў вялікага майстэрства.

Дзеці — народ няўрымслівы. Самой натуры дзіцяці ўласціва творчасць. Рэдакцыйная работа патрабуе нястомных пошукаў, гнуткасці мыслення, выдумкі і выдумкі. Гэта добра ўлічвае калектыў рэдакцыі і галоўны рэдактар Уладзімір Ліпскі.

Вось і з'явіліся ў апошнія гады «Урокі цікавых сустрэч».

Скажу па шчырасці, мне і самой вельмі цікава было чытаць яркія выступленні касманаўтаў Пятра Клімука і Уладзіміра Каваленка, настаўніцы Героя Сацыялістычнай Працы Арыяны Казей, дзесяча рэвалюцыйнага руху ў Заходняй Беларусі Мікалая Сямёнавіча Арэхвы, прадзільшчыцы Баранавіцкага баваўнянага камбіната, дэпутата Вярхоўнага Савета СССР Валянціны Булавой. А як цікава, таленавіта расказалі пра час і пра сябе народны паэт Беларусі, Герой Сацыялістычнай Працы Максім Танк, Васіль Вітка, мастак Арлен Кашкурэвіч, кампазітар Генрых Вагнер! Такія расказы нясуць дзецям духоўную прыгажосць, выходзіць пачуццё адказнасці перад людзьмі, перад Савецкай Радзімай, вучаць вернасці камуністычным ідэалам.

Гэта і ёсць тая добрая публіцыстыка, якая так неабходна дзіцячай літаратуры.

Ёсць і іншыя знаходкі ў ра-

боце часопіса. У яркай, даходлівай форме «Вясёлка» вядзе малых у захопнае падарожжа на Мінскі трактарны, на аўтазавод, у «смачныя» цэхі фабрыкі «Камунарка»...

Пачынаючы з 1979 года — Міжнароднага года дзіцяці, — кожны шосты нумар «Вясёлкі» выходзіць на грамадскіх пачатках: ганарар паступае ў Фонд міру. Першы такі нумар адкрыў старшыня Беларускага камітэта абароны міру Пімен Панчанка. Гэта ўжо ўвайшло ў традыцыю: не чакаючы званка, многія пісьменнікі, мастакі, кампазітары просяць апублікаваць іх творы менавіта ў шостым нумары. А ў 1980 годзе чэрвеньскую «Вясёлку» аформілі юныя мастакі — выхаванцы Рэспубліканскай школы-інтэрната па музыцы і выяўленчым мастацтве. Такім чынам дзеці далучаюцца да значных грамадскіх спраў.

На змену былым чытачам «Вясёлкі» прыходзяць усё новыя і новыя пакаленні. Але тыя, першыя, запамілі яе на ўсё жыццё. Адзін з удзельнікаў яе першых ім'янін у другім дзіцячым садзе горада Мінска Сяргей Быхаўцаў скончыў тэхналагічны інстытут, працуе інжынерам — тэхнолагам завода «Электроніка» (вытворчае аб'яднанне «Інтэграл»). Успамінае, як тады ён яшчэ не ўмеў чытаць, але ведаў, што вясёлка ў небе — гэта вельмі добра! І, можа, нават больш таямніча выглядае вясёлка на паперы...

Адна з першых чытачак часопіса Лідзія Мініч, медыцынская сястра, напісала цяпер з Бабруйска ліст у «Вясёлку»: «З прыемнасцю ўспамінаю сваё першае пісьмо ў «Вясёлку». Я тады вучылася ў трэцім класе. (Пісала яна калісьці аб тым, як спадабалася ёй «Казка пра цара Зубра»).

«Вясёлка» была першай кніжкай у маім жыцці. Памятаю, як захапілі мяне малюнкi. Маленькая, чытаць я тады яшчэ не ўмела, і часопіс чыталі мне бацькі. Пазней «Вясёлка» стала маёй добрай спадарожніцай на ўсё школьнае дзяцінства... Сёння ўжо мае дзеці, Таня і Міша, з задавальненнем разглядаюць малюнкi ў «Вясёлцы». Чытаем разам, як некалі чыталі мяне.

Ад усяго сэрца віншую часопіс з юбілеем. Хай яшчэ большай будзе сям'я юных сяброў «Вясёлкі»!

Далучаюся да гэтых сардэчных слоў і жадаю нашай «Вясёлцы» свяціць усё ярчэй і ярчэй!

Кнігапіс

У. ШАПЛЬИКА. Узводзіць маладым. Для старэйшага школьнага ўзросту. На рускай мове. Мінск, «Юнацтва», 1982.

«Карчагінцы васьмідзесятых» — так называецца новая серыя, выпуск якой сёлета пачало выдавецтва «Юнацтва». Адкрыла яе брашура першага сакратара ЦК ЛКСМБ У. П. Шапльіку «Узводзіць маладым». Аўтар расказвае пра ўдзел моладзі рэспублікі ў ажыццяўленні раённага XXVI з'езда КПСС. Гэтая навінка адрасавана вучням старэйшага школьнага ўзросту, актывістам камсамольскай работы і ўсім тым, хто цікавіцца гісторыяй камсамольскай арганізацыі Беларусі, сённяшнімі справамі моладзі рэспублікі, рамантычнай пошуку і здзяйсненняў. З цікавасцю чытачы пазнаёмяцца з перадавымі камсамольска-маладзёжнымі калектывамі Мінска і Гродна, Віцебска і Гомеля, Салігорска і Наваполацка, Брэста і Магілёва, сустрэнуцца з героямі працоўнай вахты 11-й п'яцігодкі, даведаюцца пра адрасы камсамольскага шэфства, пра поспехі навучэнцаў і студэнтаў.

Знамянальна, што брашура «Узводзіць маладым» выйшла ў свет у дні работы XXVII з'езда камсамола Беларусі. У будучым серыю «Карчагінцы васьмідзесятых» прадоўжаць зборнікі нарысаў пра маладых гвардзейцаў 11-й п'яцігодкі, лаўрэатаў прэміі ЛКСМБ, пра маладых працоўную горада і сяла.

В. АКОЛАВА.

боду і шчасце Краіны Саветаў у грозным семнацатым, на палях грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў, будавалі сацыялістычнае грамадства. Герой Г. Шыловіча Пецька-«флібусцера» — завадатар розных «пірацкіх» гульні, свавольнік, але ў характары хлапчука прываблівае тое, што ён ніколі не паддаецца пачуццю разгубленасці і адчаю, трымаецца з годнасцю ва ўсіх сітуацыях і не скардзіцца на лёс (у яго пашкодзана вока), каб выклікаць спачуванне, як гэта здараецца ў слававольных.

Як горку пілюлю і справядлівае пакаранне за свае шалы, глытае Пецька фельетон, які сябры змясцілі ў школьнай наценнай газеце «За вучобу!» Герой расце на нашых вачах, як растуць у жыцці яго пратапы, радуючы ці засмучаючы нас сваімі ўчынкамі. Пісьменнік паступова і няўхільна ўцягвае чытачоў у вяр паўсядзённых клопатаў школьнікаў.

Востры на слова, на дасціпны жарт, усмешлівы і вясёлы,

— такі Г. Шыловіч у жыцці, такі ён застаецца і ў творчасці. Асэнсоўваючы сённяшні дзень і заглядаючы ў будучыню, пісьменнік не забываецца на мінулае, якое б цяжкае яно ні было. Упэўненасць яго героя Пецькі, што мы будзем жыць пры камунізме, грунтуецца на павязе да байцоў Парыжскай камуны, якія, згодна выказвання Карла Маркса, «штурмавалі неба». Нездарма для галоўнага героя аповесці і яго сяброў цалкам прымальна тое, што Уладзімір Ільіч Ленін ніколі не цураўся ніякай работы, якая ішла на карысць рабочым і сялянам; што ў кабінце правадыра рэвалюцыі цымна гарэла адна лямпачка-малютка на шнаснаццаць ват і задавальняла яго. Яны — Пецька з сябрамі — ганарацца сціпласцю стваральніка першай у свеце Сацыялістычнай дзяржавы, як бы апраўдваючы патэтыку аўтара, што нярэдка ўрываецца ў тэкст і ясна акрэслівае ідэю твора, чаго многія пісьменнікі пазбягаюць.

Аднакласніца Пятра Куніцкага Рая Касабуцкая, душа якой

асветлена тужлівым, няпэўным каханнем да Пецькі-«флібусцера», упэўнена ў сабе, што вытрымае самыя цяжкія выпрабаванні, бо ведае, з якой адказнасцю і гонарам нясуць вахту на ўсіх мерыдыянах і паралелях старэйшых, а баючыся ні марозу, ні снежных бур, ні доўгай палярнай ночы, ні чорнага космасу. Само жыццё і так, пачуццё меры кіруюць пісьменнікам пры абмалёўцы характараў, дзякуючы чаму дасягаецца адзінства становага і адмоўнага ў вобразах герояў.

Прыгожая знешнасцю, душэўная — ідэалам даброты выпісана ў аповесці «Сустрэча з сонейкам» настаўніца Вера Міканораўна. Яна ніколі не хавае ад вучняў рашучага непрыняцця ніякіх адмоўных з'яў, шодра адорваючы кожнага сардэчнасцю і клопатным цяплом. І «сёмабэшнікі, пра якіх некалі гаварылі, што яны могуць хадзіць на галаве, прызналі яе сваім старэйшым сябрам: ёй давяралі свае запаветныя сакрэты дзяўчыны, запрашалі ў кіно і на канцэрты, яе паважа-

лі, любілі». Вера Міканораўна «ад кожнага пільна патрабавала: у першую чаргу — быць Чалавекам. Ва ўсіх без выключэння адносінах. Не прыстасаванцам, не спрытногай, якія, на жаль, здараецца, яшчэ псуваюць нам настроі, а менавіта чалавекам. Адукаваным, мэтанакіраваным да добра, як усё жывое — да сонца. Чалавекам з вялікай літары. Яна вучыла любіць і разумець усё цудоўнае, ісці па жыцці сумленна і быць гаспадаром свайго лёсу...»

У мастацкую тканіну твора, як бачым, пракралася чужароднае, голенькае і гладзенькае маралізаванне, чаго такі вопытны аўтар, як Г. Шыловіч, абавязаны быў пазбегнуць. Хаця і гэтую паспешлівасць пісьменніка можна зразумець як адкрыты заклік да моладзі: слухайцеся добрых людзей, не апускайцеся да мяшчанскіх спакусаў, абергайце ад розных спрытных духоўных каштоўнасці, якія складаюць аснову маральных здабыткаў грамадства.

І аўтар зноў і зноў дае слова «флібусцерам», сярод якіх,

пасля Пятра Куніцкага і Раі Касабуцкай, важнае месца адведзена Шурку Труханаву. З яго ўдзелам ваенная гульні «Зарніца» ў другой палове кнігі набывае жывое, рэальнае аблічча, напаяняецца канкрэтнымі дзеяннямі, хвалюе драматызмам і праўдай. Падлеткі гавораць сваімі галасамі, праз яркія ўчынкi пасячаюць нас у свае мары і перажыванні. Тут яшчэ і яшчэ раз упэўняецца, што пісьменнік ведае жыццё і побыт юнай змены, палёт іх фантазіі, мае добры мастацкі густ.

Лепшыя раздзелы кнігі Георгія Шыловіча «пра Пецьку-флібусцера і некаторых яго сяброў» сцэнараджаюць мужнасць, чалавечнасць, адданасць справе партыі нашай маладой змены, высвятляюць немалыя магчымасці таленту пісьменніка, надаюць упэўненасці і веры, што ён парадуе нас і дзятву яшчэ многімі цікавымі творами.

Валянцін МЫСЛІВЕЦ.

Пятрусь БРОўКА

А Ленін нам кажа...

Мы з Леніным сэрцы навечна зраднілі,
Мы знаем: без Леніна цяжка нам жыць.
Я помню, на сходцы ўсю ноч гаманілі,
Як трэба маёнткаў зямлю падзяліць.

Крычалі, ды толькі ў адзіным уздыме,
Што сёння няма найважнейшай са спраў,
А ён са сцяны, у махорачным дыме,
Здавалася, нам галавою ківаў.

А вораг злаваўся, змагаўся, хоць енчыў.
З баямі на свой спадзяваўся зварот.
Я помню, як з вёскі чырваногвардзейцы
Па клічу Радзімы спяшалі на фронт.

Іх вёў камісар, ажно з Мінска рабочы,
З ліцейнага цэха, яго гарнавы.
І Ленін, задумна прыжмурыўшы вочы,
Іх быццам праводзіў у шлях баявы.

Мы бралі навуку настойліва, ўпарта,
Над кніжкай да ранку рассыпаўшы чуб
Збіраліся ў школы, сядалі за парты
І першыя літары бралі на зуб.

А потым пайшлі і пайшлі сямімільна,
Хто азбуку скончыў, за алгебру сеў.
А Ленін, на нас паглядаючы пільна,
Здаецца, ўсміхаўся і тварам святлеў.

А потым, як кажуць, мы самі з вусамі,
Дакуль нам прыезду тэатраў чакаць, —
На першых падмостках, што зладзілі
самі,
Выходзілі ў клубе з людзьмі размаўляць.

Мы гралі адважных, нязломных герояў,
Якіх не спыніць, не спалохаць нічым,
А Ленін, сачыўшы за нашай іграю,
Як быццам да нас гаварыў: «Малайцы!»

А потым — праходзілі зімы і леты,
Нашчадкам сваім мы пакінулі след.
І вось — дасягнулі да самай ракеты,
А з ёю раскрывем і цэлы сусвет.

Ішлі мы наперад сваімі шляхамі.
І ў нашым паходзе здабытага шмат,
А Ленін глядзіць на пражытае намі
І сёння нам кажа: «Ні кроку назад!»

Ніл ГІЛЕВІЧ

Веру ў ленінскія ідэі

Веру ў ленінскія ідэі,
Веру:

скрозь, дзе пануе цемра,
Зерні іх прарастуць, як промні,
І асвецяць шляхі да праўды, —
Кожнай клеткай я ў гэта веру
Так, як верыць здаровы жолуд,
Што сагрэты ў зямлі вясновай

Прарасце галавой да сонца
І раздольна зазеленее
Маладой буйналістай кронай.

Веру ў ленінскія ідэі,
Веру:
скрозь, дзе ў ярме свабода,
Сіла іх, як вулкан, аднойчы
Грозна выбухне, дол здрыгнуўшы, —
Веру ў гэта я ўсёй істотай,
Як рака ў крыгалам бурлівай
На пачатку правесня верыць:
Узбунтуюцца гнеўна хвалі,
Ледзяныя таросы ўздыбляць,
Пераможна і вольна хлынуць,
Панясуць сваю радасць шумна
І ўвальюцца далёка ў мора.

Веру ў ленінскія ідэі,
Веру: скрозь, дзе пануе крыўда,
Толькі іх перамога здзейсніць
Векавечную мару людства, —
Веру ў гэта я ўсёй душою,
Як зямля, першы гром пачуўшы,
У вясновыя ліўні верыць,

ПРОЗА

ШОЗНІМ ВЯСЕННІМ ВЕЧАРАМ 3 красавіка 1917 года, на другі дзень вялікадня, студэнт Петраградскага ўніверсітэта Анатоль Аршэўскі ішоў з гасцей — ад сябра свайго, таксама студэнта, Васіля Шахава, з якім ён спрачаўся ўвесь вечар.

Спачатку спрачаліся за агульным сталом, дзе была і святочная закуска, і гарэлка, а потым тая спрэчка працягвалася ўжо ў пакойчыку Васіля, і канца ёй не было відаць. Потым яны абодва адразу перасталі спрачацца, засмяяліся, і Шахаў усклікнуў:

— Мы ж з табой сябры не разліць вадой, ну, нашошта мы так зацята спрачаемся?

— Зараз спрачаюцца ўсе ў Расіі. Паглядзі: спрачаюцца на вуліцах, на мітынгах, у дамах, спрачаюцца бедныя і багатыя, спрачаюцца і ва ўрадзе, і ў Савеце, рабочыя і салдаты, сяляне, усе крычаць. Не крычаць нельга. Як будзе далей жыць Расія, куды пойдзе?

— Мы, здаецца, зноў пачынаем усё спачатку, — загагарыўся Шахаў. — Чакалі мы, чакалі, каб Рамаваных скінуць. Скінулі. Народнае свята — усе радаваліся, ад малага да вялікага. Ёсць у нас Часовы ўрад, і з ім згодзен і Савет рабочых і салдат. Улада ёсць, значыць, будзе і парадак.

— Пачакай, дарагі Вася, паслухай. Які ж парадак, калі твае міністры-капіталісты нічога не робяць для народа...

— Як, хіба яны не ва ўладзе?

— Яны якраз ва ўладзе, а глядзі, другі месяц рэвалюцыі, а галоўнага і заваду няма.

— Што ты называеш галоўным?

— Вайну трэба канчаць, а яны толькі што аб'явілі: «Вайна да пераможнага канца!» Сялянам патрэбна зямля, а яны што аб'явілі? Удзельную зямлю перадалі ў міністэрства земляробства, а каму яна дастанецца і калі — невядома. Куды ж яны павядуць нас?

— Але Радзянка — вопытны палітык, старшыня Дзяржаўнай думы!

— Што, ён, па-твойму, за народ? Дальбог, смешна!

— Але Керанскі, як ён гаворыць, як натхняе сваімі прамовамі, як нападае на стары рэжым!

— Твой Керанскі — адвакат! Гэта толькі словы, словы... А што будзе далей? Надоўга іх хопіць, тваіх часовых... капіталістаў?!

— Пачакай, я ж сказаў табе, што разам з імі рабочыя і салдацкі Савет.

— Ведаеш, Вася, — сказаў рашуча Анатоль, — я не разбіраюся добра ў партыях; там і меншавікі, і эсэры, і анархісты, і бальшавікі, — але адно скажу, што не разумею: чаму рабочым і салдатам па дарозе з Часовым урадам? Сапраўды: чаму?

Так ён ішоў зараз дамоў і пакутліва думаў, чаму атрымалася такая страшэнная неразбярэха і чаму міністры, якіх справядліва называюць міністрамі-капіталістамі, немаведома куды вядуць краіну.

Вядома, у тыя дні ў сваіх пакутлівых пошуках ён быў не адзінокі. Сапраўды, кіпела ўся краіна, а ўжо аб рэвалюцыйным Петраградзе і гаварыць не было чаго. Вось і сёння. Свята. Другі дзень шырокага рускага свята — вялікадня. Заводы не працуюць, нават трамвай стаяць, а адкуль ідуць гэтыя натоўпы, гэтыя вялізныя масы рабочых? Ідуць, як на дэманстрацыю, з чырвонымі сцягамі, з песнямі, ідуць і едуць на грузавіках. Шмат людзей, святочна апранутых, шмат салдат, якія рухаюцца стройнымі радамі, не вельмі стройнымі, але строяцца і злучаюцца з рабочымі калонамі. Што тут адбываецца?

Ён спачатку, захоплены сваімі думкамі, толькі праціскаўся, але потым ужо і праціскацца стала цяжка, таму што калоны шчыльналі, становіліся ад-

на ля адной, і хутка плошча перад вакзалам была так запруджана, што грузавікі, якія пад'язджалі, ужо не адыходзілі, а заставаліся тут. Гэта мора чалавечых галоў калыхалася бясконца, бо трэба было даваць прайсці да вакзала новым дэманстрантам. Што адбываецца? Фінляндскі сціплы вакзал, напэўна, чакаў нейчага прыезду.

Цяпер Анатолем Аршэўскім завалодала іншая думка: убачыць падзею, якая мае адбыцца. Што гэта будзе важная падзея, відаць было па хваляванні ўсіх, хто сабраўся тут, па гомане галасоў, якія нешта выкрывалі, нібы рыхтуючыся кагосьці магутна, на ўвесь голас, прывітаць. Раптам над плошчай пранеслася рэвалюцыйная песня, якую спявалі нядружна, але голасна і ўпэўнена. Анатоль зразумеў, што ён не праб'ецца праз плошчу, і пачаў шу-

лі, як пра з'яву, ледзь не варожую народу. Дык чаму ж народ прыйшоў сустракаць яго з такой любоўю і даверам? Што аб'яднала салдат, рабочых, матросаў, жанчын, пажылых людзей, моладзь на гэтай сустрэчы?

Думкі блыталіся ў галаве Анатоля, але зразумела было адно: ён сведка незвычайнага, хай ён яшчэ не разабраўся ў становішчы, але варта ўбачыць тое, што зараз адбудзецца. Надышоў час нейкіх імкненняў, і трэба паглядзець у твар будучыні, адхіліць усе маскі, якія акружаюць цябе і цягнуць у розныя бакі. Ён першы раз у жыцці адчуваў сябе ў глыбіні народных мас, і яму было прыемнае гэтае адчуванне, бо нічога штучнага, нічога фальшывага тут, на гэтай плошчы, не было. Тут усё дыхала жыццём, вялікім пачуццём, вялікімі надзеямі.

Мікалай ЦІХАНАЎ

каць месца, адкуль можна лепш убачыць уваход у вакзал. Ён знайшоў грузавік, з яго то злезлі, то зноў залазілі людзі. За грузавіком быў зручны выступ сцяны. Ён неяк дасягнуў яго і ўскаркасаўся на выступ.

Новае ажыўленне выклікала з'яўленне маракоў, якія, чарнеючы ў натоўпе сваімі бушлатамі і пабліскаючы зброяй, праходзілі ў вакзал. Потым пачалі разварочвацца браневікі, каб заняць патрэбнае ім месца. Час ішоў непрыкметна. Анатоль услухоўваўся ў гучную гаману навокал. Нехта ўсклікнуў: «Усё роўна будзем чакаць, хоць усю ноч, будзем чакаць!» Другі голас адказаў: «Ды не, кажуць, ужо Белавостраў праехаў, а адтуль рукой падаць!»

Нечакана на плошчы стала відна. Нейкія салдаты з інжынерных войскаў прывезлі з сабой пражэктары. Анатоля ахапіла дзіўнае пачуццё. Ён шмат бачыў за дні Лютаўскай рэвалюцыі сцэн, самых розных, ад урачыстых да трагічных, калі пад кулямі апошніх служак старога рэжыму падалі людзі, — бачыў мітынгі і сходы, дзе бушавалі страсці, але тут, у гэтым натоўпе народу, было нешта новае, незвычайнае.

Само чаканне, такое ўсхваляванае і глыбакадушнае, нейкае адзінства, што змацавала гэтыя бясконцы рады людзей, якія гатовы чакаць, не зважаючы на час, з'яўлення некага, хто, яшчэ не з'явіўшыся, мае такую прыцягальную сілу, што тысячы гатовы яго падняць на рукі; адно гэтае чаканне, што зацягнулася на доўгія гадзіны, ужо настройвала на ўрачысты і разам з тым баявы лад.

Справа была не ў прыгожых словах, рэвалюцыйных фразях, а ў нечым вельмі сур'ёзным, што можа стаць лёсам, бітвай, пераломам гісторыі.

Шмат разоў паўтаралася адно імя, і гэтае імя рабіла на маладога студэнта складанае ўражанне. Гэтае імя ён ужо чуў. Пра яго носбіта іншыя гавары-

А дванаццатай гадзіне цемру прарваў гудок. Аркестры зайгралі ўсе адразу. Пачуўся шум і свіст цягніка, што падышоў да вакзала. Клубы дыму вырваліся з-за вакзальнага будынка. Плошча то заміралася да амаль поўнай цішыні, то зноў пачынала напаўняцца гулам шматлікіх галасоў.

— Ідзе! Ідзе! — пачулася аднекуль з вакзала, але, нават выцягнуўшы галаву, Анатоль не мог нічога ўбачыць, акрамя групы людзей, якая выйшла з вакзала і адразу патанула ў народнай хвалі. Плошча, ярка асветленая пражэктарамі і паходнямі, асценяная сцягамі і плакатамі, гримела «ўра!» і пад гром аркестраў крычала: «Ленін! Ленін! Ура Леніну! Няхай жыве рэвалюцыя!»

Неяк раптоўна, нібы па невядомым сігнале, усё сціхла, і Анатоль не бачыў, як Ленін выйшаў на плошчу, але калі ён падняўся на бранявік, ён стаў добра відаць усім, хто быў блізка. Ленін быў у дэмісезонным паліто і шэрым касцюме. Ён стаяў на браневіку і, выцягнуўшы руку да народа, гучна гаварыў, але толькі асобныя фразы можна было пачуць, хоць слухалі ўважліва, затаіўшы дыханне. Паступова з абрыўкаў фраз складалася нешта, што даходзіла да сэрца слухачоў, і зусім выразна пачуў Анатоль, як ён кінуў, нібы паходно, апошняю фразу: «Няхай жыве сацыялістычная рэвалюцыя!»

З народамі зрабілася нешта надзвычайнае. Быццам нехта ўдыхнуў у яго хвалю такой энергіі, што цяпер ужо нельга стаяць спакойна. Цяпер трэба рухацца, цяпер трэба ісці наперад. І небывалае шэсце сапраўды пачалося.

Уся плошча нібы павярнулася ў адзін бок, і, праводзімы крыкамі і гулам тысяч, Ленін яшчэ пэўны час бачы быў на браневіку, які ўжо крануўся з месца, але потым сышоў з яго і, чаго Анатоль тады не ведаў, сеў побач з вадзіцелем, і бранявік накіраваўся да Фінляндскага завулка.

Што абмыюць і ўспяюць шчодра
Нівы ў полі, лугі ў далінах,
Маладыя сады на ўзгорках,
Каб усё завітнела буйна.

Веру ў ленінскія ідэі —
У светлы лёс чалавецтва веру.

Аляксей ЗАРЫЦКІ

Такія былі, што, зайздросцячы Леніну,
Яго ўсеабдымнаму добраму генію,
Сябе узвлячыць хацелі цаною любові.
Ды марна,
Бо з Леніным вечно народа любоў.

Былі і заклятая ворагі ў Леніна,
Была ў яго сэрца іх зброя нацэлена.
Яго загубіць яны праглі цаною любові,
Ды з вечною ганьбаю гніць у зямлі ім
сырой.

Іх людзі і час пакаралі сурою.
А Леніна ўсюды чуюцца слова,

А Леніна ўсюды множыцца слава,
А Леніна ўсюды мацуецца справа.

Кастусь КІРЭНКА

Ленін радзіўся для ўсіх

Ленін радзіўся, калі крыгалом
Край вызваляў ад зімы.
Днём гэтым будзіць раскованы гром
Кожны закутак нямы.

Ленін радзіўся, калі ў вышыні
Цёплая сцелецца сіль.
Днём гэтым сонца нясе, як з
сяўні,

Зерні святла для краін.

Ленін радзіўся, калі на зямлі
Б'юцца крыніцы з выток.
Днём гэтым бурна,
каб далі цвілі,

Пеніцца радасны сок.

Ленін радзіўся, каб вечно гады
Нас абнаўлялі і час.
Ленін радзіўся, прыйшоў назаўжды
У сэрца —
для кожнага з нас.

Ленін радзіўся для ўсіх — і для тых,
Хто яшчэ прыйдзе ў свой век,
Ён — тая вечнасць, што ў справах
сваіх

Стварае тытан — чалавек.

Пройдуць часы, многа дзён адплыве,
Толькі не сціхне, як гімн:
— Ленін радзіўся, Ленін жыве,
Заўтрае нашае з ім!

Уладзімір ПАУЛАУ

Ленін на суботніку

Ад святання ў той дзень на Крамлёўскім
двары
Білі цэглу, цягалі бявенне.

І, не даўшы нікому сябе ўгаварыць,
За цяжэйшае браўся Ленін.

Каб яму хоць на міг які стала лягчэй
У ягоным жыцці навалістым,
Не баяліся хлопцы намалюць плячэй,
Да работы і зброі прывычных.

Бервяно адсырэлае ціснула ўніз.
І смала — нібы кропелька поту.
Першым крокам ступаў па зямлі
камунізм —
Чалавечая радасць і клопат.

Зналі людзі, што доўга яшчэ ля пляча
Будзе ныць кулявое раненне...
З таго часу заўжды на плячо Ільча
Пачынаецца наша раўненне.

Хоць старыя калоды, каменняў скрылі
Падгіналі ў рабочых калені,
А па вольнай, ачышчанай нашай зямлі
Нёс цяжэйшую ношу Ленін.

У вялікай мітусні перастраення машын і калон
Анатолію пашчасціла пераскочыць з выступу на гру-
завік і ўціснуцца ў натоўп, які стаяў на грузавіку і не
звяртаў увагі ні на што, акрамя грузавіка, што ру-
хаўся паперадзе.

Цяпер пачаўся другі здзіўляючы акт гістарычнай
эпапеі гэтага вечара. Гэты незвычайны шлях паўста-
ваў перад вачамі асобнымі карцінамі небывалага
шэсця. Наперадзе паволі рухаўся бранявік. За ім,
адыходзячы ў цемру, віднеліся незлічоныя галовы,
сцягі, штыкі, браневікі, паходні.

Не было канца гэтаму патоку, які спыняўся на не-
калькі хвілін, калі спыняўся перадавы бранявік,
і Ленін, стоячы на падножжы, трымаючыся за адчы-
неныя дзверцы ці выходзячы на вуліцу, выступаў з
кароткай прамовай ці проста гаварыў словы прыві-
тання. Адчыняліся вокны ў дамах. Здзіўленыя людзі
высоўваліся з акон, прахожыя спыняліся, уражаныя
відовішчам.

І калі паяўляўся Ленін, з усіх калон зноў гримелі
прывітанні, у паветра падкідалі шапкі і кепкі, па-
дымалі вінтоўкі, і ў адказ ідучым пабліскавалі штыкі
паднятых вінтовак у салдат, якія стаялі ўздоўж ву-
ліц.

Анатоль быў ашаломлены ўсім, што ўбачыў. Ноч,
а была ўжо ноч, перайначыла твары. Ён з захап-
леннем глядзеў на гэтых людзей, што жылі з ім
у адным горадзе, але ён ніколі не бачыў такіх тва-
раў.

З цемры выплывалі асветленыя пражэктарамі,
паходнямі, ліхтарамі незабыўныя твары, на якіх
можна было прачытаць адважную ўпэўненасць, бяз-
літаснасць да ворагаў рэвалюцыі, радасць, суровую
пашчотнасць людзей, якія аберагалі самае для іх
драгое.

Ва ўсім гэтым шэсці, у поспе шматлікіх тысяч,
у цяжкім шоргаце іх ног, у гомане, які нагадваў
гул вялікага ўстрывожанага лесу, у песнях, якія ўс-
пыхвалі нібы тых паходні, што асвятлялі людзей, бы-
ло нешта ад эпічных часоў, калі слова «народ» не
пазрабуе ўдакладненняў.

Адно дыханне, адна думка, адно пачуццё валода-
лі гэтай масай, якая рухалася праз горад з урачы-
стай пагрозлівай павольнасцю. Каму ж пагражала
гэтая маса, асвятляючы агнямі ноч і пабліскаваючы
зброяй?

Яна пагражала тым сілам, што хаваліся ў нава-
кольнай цемры, і злосна ўглядаліся ў непаўторнае
шэсце і рыхтаваліся не ўпусціць магчымасць заўтра
ж рынуцца, каб спыніць, адкінуць, разграміць гэ-
тых людзей, якія так упэўнена ішлі наперад, у бу-
дучыню.

У гэтых людзях жыла радасць таму, што пачатак
гэтых дзён быў побач з ім, у іх. Рэвалюцыя павінна
была падняцца на вышэйшую ступень, а трывожнае
хваляванне расло, бо было зразумела: спатрэбіцца
новыя ахвяры, новыя, рашаючыя баі, калі абалью-
ца крывёю вуліцы старога горада на Няве.

Гэтае шэсце было такім маляўнічым, такім ура-
жачым яшчэ таму, што ў ім з'ядналіся ўсе, хто
даўно, яшчэ з юнацтва, устаў пад сцяг рэвалюцыі,
хто ішоў за Леніным, хто заўтра будзе ваяваць за
Кастрычніцкую рэвалюцыю на ўсіх франтах, хто
пачне будаўніцтва небывалай на зямлі рабоча-ся-
лянскай дзяржавы, хто кіне выклік усяму старому
свету і панясе полымя пераможных сцягоў да ме-
жаў старой імперыі.

Усяго гэтага не мог ведаць і адчуваць Анатоль
Аршэўскі, студэнт Петраградскага ўніверсітэта. Калі
ён ускочыў у грузавік, недзе падсвядома адзначыў,
што яму лацвей па дарозе да свайго дома ўключыць
ца ў маршрут гэтага народнага шэсця (ён жывіў на
Лахцінскай вуліцы). Па меры таго, як разгортваліся
начныя карціны, сустрэчы і выступленні Леніна на
такіх да драбніц знаёмых мясцінах, як вугал Наў-
гародскай і Боткінскай, на Самсоніўскім праспек-
це, на Арэнбургскай вуліцы, на Вялікай Вульфавай,
ён ужо адчуваў, што іменна яму ісці разам з гэтым
народам, які, здавалася, ніколі не скончыць свайго
шэсця.

Ён адчуваў, што пачынаецца нешта небывала новае
ў гісторыі горада, які шмат пабачыў і зведаў,
але галоўнае яшчэ наперадзе, і ён — просты, сціп-
лы, звычайны студэнт — будзе ўдзельнікам нечага
неймаверна грандыёзнага.

Гэта заражала яго хваляваннем, якому не было
пакуль тлумачэння. Ён мог бы толькі сказаць, што
паверыў у тое, да гэтага часу невядомае, што саб-
рала людзей на плошчу, адарвала іх ад святочнага
адпачынку, ад свайго жыцця, дзе можна было па
даўняй завяздзёнцы адзначаць вялікі дзень, адарвала
ад усяго, што было мінулым, і накіравала па невя-
домым, але гераічным шляху за гэтым чалавекам у
дэмісезонным паліто. Твару прамойцы ён не пас-
пеў добра разгледзець, але на ўсё жыццё запом-
ніў яго жэст і яго кароткую заклінальную прарочую
прамову!

І ён усё глядзеў і глядзеў і не мог нагледзецца.

Раніцою да яго прыйшоў ягоны сябра Васіль Ша-
хаў. Ён адразу сказаў:

— Ёсць навіна, спецыяльна для спрэчкі. Будзем
спрачацца зараз ці пасядзім і пагаворым проста
пра жыццё?

— Не, спрачацца не будзем, — адказаў крыху га-
нарыста Анатоль.

— Чаму?

— Таму што я спрачаўся ў пошуках будучыні.
Цяпер я знайшоў, што шукаў.

— Што ж гэта — не сакрэт?

— Які сакрэт! Пра гэта ўжо ўвесь свет, мабыць,
трубіць. Ты ведаеш, што я па спецыяльнасці хімік,
але я люблю музыку. Хімікі любяць правяраць ня-
беснай гармоніяй свае зямныя формулы. Але ты
ведаеш, што я займаюся і маляваннем. Для сябе.
Дык я табе зараз нешта намалюю.

— Цікава, нечаканы паварот, — заўважыў Васіль,
— ну, малюй!

Анатоль узяў туш, ліст паперы і хутка накідаў
нейкі чарчэж, але не, гэта быў, вядома, не чарчэж...

— Дазволь, — сказаў Васіль, — напэўна, ды не на-
пэўна, а сапраўды, я не памыляюся — гэта бранявік?
— Ён самы. А цяпер...

Васіль глядзеў збянтэжана, як на вежы браневіка
вырасла постаць з працягнутай наперад рукой,
як быццам звернута ў бязмежную далечыню.

— Бранявік, бачу, — сказаў Шахаў, — а хто ж гэта
з працягнутай рукой? І якую прамову ён гаворыць?

— Якую прамову? Паслухай кораценька... Тое,
што мы здзейснілі, — яшчэ не поўная перамога. Пе-
рамога будзе наперадзе. Гэта яшчэ не тая рэвалю-
цыя, пралетарская рэвалюцыя павінна яшчэ адбыць-
ца, сацыялістычная рэвалюцыя!

— Пачакай, пачакай! — усклікнуў Шахаў. — Гэта
ж ты Леніна намалюваў. Гэта ён учора з браневіка
ля Фінляндскага вакзала гаварыў. Ну што ты, хто
ж пойдзе за ім? Сам жа ты бачыў яго?

— Так. Я сам бачыў, і я табе скажу: за ім ішоў
учора ўвесь народ, усе піцеры — і рабочыя, і сал-
даты, і матросы, і жанчыны, і старыя, і падлеткі, —
учора ішлі, а заўтра пойдзе ўся Расія!

— Ты ўпэўнены? — нерашуча спытаў Шахаў. — Ча-
му пойдзе за ім?

— Таму што сёння ў Расіі ён мо адзіны чалавек,
які ведае сапраўдны шлях! І я хачу ісці гэтым шля-
хам!

— Як жа так? — ужо разгублена сказаў Шахаў. —
Ты жыві, не гадаў — раптам нейкі цуд! Адзін вечар
— і ўсё зразумела. Няўжо так бывае?

— Бывае, ты сам добра сказаў пра цуд. Сапраў-
ды, гэта цуд аднаго красавіцкага вечара, і гэты цуд
павярнуў не толькі маё жыццё, а можа, і жыццё
ўсёй Расіі, а можа, і шырэй...

Цуд гэтага красавіцкага вечара Анатоль Аршэў-
скі зберагаў у памяці да самай смерці. Ён загінуў
на фронце ў радах Чырвонай Арміі ў 1918 годзе.

Пераклад з рускай мовы.

Часопісы ў красавіку

«П О Л Ы М Я»

З вершамі выступаюць В. Манарэвіч, Я. Хвалей,
П. Воранаў, А. Пісарык, Л. Дранько-Майсюк, А. Лой-
ка, У. Мазго, Н. Радзівончык, Х. Лялько, М. Сабалеу-
скі, Я. Гучок, Л. Пужэвіч.

Проза прадстаўлена працягам рамана В. Адамчыка
«Год нулявы» і апавяданнем Р. Галіцкага «Нятыка
Гіпанрата».

«Антыкамунізм і лёс буржуазнай сацыялогіі» —
артыкул І. Антановіча, «Права жыць у вёсцы» —
нарыс У. Верамейчыка.

Пра жыццё братняга кіргізкага народа ў нарысе
«Чайні ў гарах» расказвае У. Ліпскі.

Арттыкул Э. Карніловіча «Дэлегат Лонданскага з'ез-
да» публікуецца пад рубрыкай «Успаміны, дзённікі,
дакументы».

Пра стварэнне Беларускага дзяржаўнага музея на-
роднай архітэктуры і быту гаворыцца ў артыкуле
А. Лапоткі «Скарбніца народнай архітэктуры».

«Я. Купала, Я. Колас. Стагоддзе з дня нараджэн-
ня» — гэтую рубрыку працягваюць матэрыялы «Па
дарогах вайны» М. Яроша, «На мерыдыянах друж-
бы» М. Базарэвіча, «Незабыўныя сустрэчы» Д. Жу-
раўлёва.

«М А Л А Д О С Ц Ь»

У нумары змешчаны вершы М. Маляўкі, Д. Бічэль-
Загнетавай, П. Шрубя, Л. Паўлікавай.

Друкуецца пачатак аповесці А. Жуна «Паляванне
на Апошняга Жураўля» і заканчэнне аповесці В. Гар-
дзея «Дом з блакітнымі аніцамі».

З іншых матэрыялаў чытача зацікавяць — «Давер-
лівая душа, або Споведзь Шпундзіна» У. Ліпскага,
«Школьнае поле» А. Жалтоўскага, «З ленінскай на-
горткі» Э. Карніловіча, «Бочка для Дыягена» У. Нар-
кевіча.

Пра мясціны Лагойшчыны, звязаныя з жыццём
Янікі Купалы, расказвае С. Ануліч — «Зямля, што ве-
дае яго...»

«Усё залежыць ад нас» — разгляд маладой паэзіі
1981 года, пра якую піша С. Марчанка.

«Б Е Л А Р У С Ь».

Часопіс працягвае публікацыю матэрыялаў насустра-
чак 60-годдзю ўтварэння СССР. На гэты раз чытачы
знаёмляцца з Казахскай ССР. Змешчаны артыкул чле-
на Палітбюро ЦК КПСС, першага сакратара Кампар-
тыі Казахстана Д. Кунаева «Пад сонцам Кастрычні-
ка», нарыс Л. Левановіча «Імантаўскі аксанал», тва-
ры Х. Ермаліева, М. Айтожынай, С. Маўленова, Х. Бек-
хожына, С. Муратбекава перакладзі У. Шахаўца,
Ю. Свірна, П. Сабіна.

Друкуецца вершы А. Грачанікава, апавяданне
М. Гроднева. З нарысам «Суцэнаўскія вясоркі» вы-
ступае У. Правасуд.

«Вы — улада» — рэпартаж І. Калюты з ленінскага
урока ў калгасе «Звязда» імя 50-годдзя СССР Нава-
грудскага раёна.

Пра эпістальную спадчыну П. Лепаўскага рас-
казвае Р. Булацін — «Сэнс усяго жыцця».

У нумары «Іранічная проза» С. Паўлава, рэцэнзія
Т. Мушынскай на балет «Спартак» — «Пратэст і на-
дзея», слова галоўнага рэдактара часопіса «Вясёлка»
У. Ліпскага ў сувязі з 25-годдзем з дня выхаду пер-
шага нумара часопіса.

Двухтомнік А. Пысіна рэцэнзуе В. Ракаў — «Дзень
за днём і з кожнага па промню», Ф. Собаль піша пра
кніжку М. Дзімітрыева «У імя жыцця», Т. Цюрына раз-
глядае фільм «Людзі на балоце».

«Н Е М А Н»

Нумар адкрываецца пазмай Р. Барадуліна «Нара-
джаўся дзень», змешчанай у аўтарызаваным перакла-
дзе В. Тараса.

«Апавяданні апошніх гадоў» — такой назвай аб'яд-
наны творы М. Ракітнага (аўтарызаваны пераклад
Л. Салаўя).

Друкуецца тансама вершы І. Пехцерава, аповесць
Н. Цыпіса «Старыя Дарогі», аповесць А. Шпунта
«Водсветы адыходзячага дня».

«Зямля, чалавек, перспектывы...» — палемічны роз-
дум Я. Будзінаса ля «круглага стала», які рэдакцыя
правяла, абмяркоўваючы праблемы сённяшняй вёскі.

«Шлях да ісціны» — нарыс А. Садоўскага, напісаны
на падставе архіўных матэрыялаў П. Лепаўскага.
«Салдаты, якіх я ведаў» — старонкі ваеннага дзён-
ніка В. Дзегцярова.

Е. Бондарава разважае аб праблемах сённяшняга
кіно — «Пераадоленне».

Агляд маладой беларускай прозы зрабіў М. Тычы-
на — «Звяно неразрыўнага ланцуга...»

Пад рубрыкай «Пісьмо ў рэдакцыю» публікуецца
«Споведзь падманутага чалавека» А. Ідліса, які пера-
канаўся, што такое «буржуазны рай».

У раззеле «Хроніка «Немана» — артыкулы Т. Та-
расавай «Вясёлцы» — 25» і К. Матусевіча «І вось у
спомінах устане, ажыве...»

КІНО

У павільёне «Беларусьфільма» было цесна. Самотна выглядала камера ў стракатым людскім віры: зухаватыя малойцы ў шырачэзных габардзінавых касцюмах, дзяўчаты ў какетлівых капялюшыках, паважныя сівыя дзяды ў дабротных бастонавых «тройках».

Вылучаліся сярод гэтага неўтаймоўнага цывільнага мора групы маладых пагранічнікаў, ладна апранутыя у новенькую форму. Гатоўнасць здзейсніць нешта надзвычайнае, асабліва мэтанакіраванасць чыталася

слова і ўчынак юнак, які спяцігае азы новай для сябе справы. — такі Магілоў у папярэднім фільме. Цяпер жа гэта дасведчаны, спрактыкаваны чалавек, для якога служба на граніцы стала прафесіяй. Безаглядны спрыт змяніўся ў яго здольнасцю цвяроза аналізаваць сітуацыю, пэўная схільнасць да рызыкоўных дзеянняў падмацавалася ўменнем валодаць сабой і ў лічаныя імгненні прымаць адзіна правільнае рашэнне. Вось і цяпер у вагоне поезда, які імчыць да далёкаўсходняй граніцы, сярод пасажыраў, якія нічога не падзраюць, яму трэба затрымаць небяспечнага кітайскага дыверсанта...

Не будзем расшыфроўваць гэты эпізод, тым больш, што ён можа па-сапраўднаму аздобіць відовішча. Тут ад акцёраў патрабуецца і хуткасць рэакцыі, і

МУЗЫКА

зітара М. Рубінштэйну. Веліч яго вобраза ў музыцы навеяна ўзвышанай і ўсхваляванай інтанацыяй паэмы. Стругасць,

ТРИ КАНЦЕРТЫ КЛАСИКИ

Уражання захаваліся ў памяці надоўга. Ці не замнога было іх, гэтых канцэртных уражанняў?! Гучала музыка розных часоў і, вядома, стыляў. А засталася адчуванне цэласнасці, завершанасці, «агульнага назоўніка». Можа, прычына ў вечных, неўміручых вартасцях класікі?

Творы камерна-інструментальнага жанру прагучалі ў праграмах усіх трох канцэртаў. Філарманічны вечар памяці вялікага рускага музыканта С. Танеева даў магчымасць пачуць музыку, якая рэдка выконваецца: і ўласныя арыгінальныя сачыненні кампазітара, і творы, прысвечаныя яму. Кантата С. Танеева «Іаан Дамаскін», створаная паводле аднайменнай паэмы А. Талстога, у Мінску выконвалася ўпершыню. Яна прысвечана выдатнаму музыканту, настаўніку і сябру кампа-

стрыманасць гучання тэмы ўступу ўтрымлівае слухача ў трагічнай сферы. Уся першая частка — свет дынамічных эмоцый, парыванняў. Тужлівая лірыка другой часткі настрайвае на філасофскі роздум. І нарэшце — імклівы рух фугі, услаўленне вечнасці хараства.

Кантата «Іаан Дамаскін», узор высокага кампазітарскага майстэрства, прэтэндуе на вельмі высокі ўзровень выканання. Акадэмічная харавая капэла БССР імя Р. Шырмы, Акадэмічны сімфанічны аркестр БССР, дырыжор А. Анісімаў парадавалі стройнасцю гучання, дастатковай глыбіняй пранікнення ў мастацкі свет кантаты, імкненнем узнавіць яе яркі вобраз. Не ўсё ўдалося драматургічна, з пункту гледжання цэласнасці вырашэння: былі адцяжкі, няроўнасць руху да кульмінацыі,

САМЫ ЧУЙНЫ БАРОМЕТР

«НАПРАМАК—ХАРБІН». ТАК НАЗЫВАЕЦЦА ТРЭЦІ ФІЛЬМ З КІНАЦЫКЛА «ДЗЯРЖАўНАЯ ГРАЊІЦА», НАД ЯКІМ ПРАЦЯГВАЮЦЬ ПРАЦАВАЦЬ БЕЛАРУСКІЯ КІНЕМАТАГРАФІСТЫ

на твары маладога лейтэнанта. Гэты твар мы ўжо дзесьці бачылі...

Ну, зразумела, гэта наш стары знаёмы Аляксей Магілоў, за дзеяннямі якога мы з такім напружаннем сачылі ў папярэднім фільме з цыкла «Дзяржаўная граніца» — «Мірнае лета 1921 года». З таго часу ён узмужнеў, на гімнасцёрцы паявіліся першыя камандзірскія ромбікі, але нейкая неспакойная стыхійная сіла, юнацкая адвага адзначыліся ў яго абліччы назаўсёды.

— Па месцах! — разнеслася каманда рэжысёра, і стракатая плынь пасажыраў памкнулася ў дзверы вагона, змешчанага ў кутку здымачнага павільёна.

Уладзімір Новікаў, выканаўца ролі Магілова, не быў заняты ў гэтай сцэне, і мы маглі пагаварыць пра яго героя, пра тыя небяспечныя заданні, якія выпадаць на долю маладога пагранічніка ў новым фільме.

— Мой герой, — расказвае акцёр, — пагранічнік, што называецца, з малых год. На граніцы ён прайшоў першую жыццёвую школу, тут ён узмужнеў, прайшоў выпрабаванне на сталасць. Імпульсіўны, бойкі на

ўменне валодаць зброяй, і нават навыкі каратэ. Але кожная сцэна, якой бы яна эфектыўнай ні была, — гэта толькі маленькая частка фільма...

— «Напрамак — Харбін». — расказвае нам у час перапынку рэжысёр-пастаноўшчык Барыс Сцяпанаў, — гэта чарговае звяно ў цыкле нашых карцін, якія расказваюць пра гісторыю стварэння, развіцця і ўмацавання пагранічных войск. Усяго плануецца стварыць сем двухсерыйных фільмаў, кожны з якіх будзе прысвечаны пэўнаму этапу ў жыцці нашай краіны. А граніца ў любы час — самы чуйны барометр міжнароднага становішча, яе абаронцы першымі прымаюць на сябе удар. Абарона Брэсцкай крэпасці, сутычкі на Даманскім востраве — такі матэрыял нашых будучых серый. А цяпер мы здымаем фільм пра падзеі, якія ўвайшлі ў падручнікі гісторыі пад назвай «Канфлікт на КВЖД». Як вядома, у самым канцы дваццатых — пачатку трыццатых гадоў на далёкаўсходняй граніцы ішлі жорсткія баі паміж белавардзейскімі бандамі, якія акапаліся ў Харбіне і карысталіся падтрымкай кітайскіх улад, і савецкімі пагранічнікамі, якія імкнуліся даць адпор правакацыйным вылазкам ворага.

Краіна жыла дзейным, стваральным жыццём, а тут, на яе ўсходніх рубяжках, адчувалася

гарачыня сапраўднай неаб'яўленай вайны. Каб не даць канфлікту разгарэцца з яшчэ большай сілай, трэба было ў што б там ні сталася абязглавіць белавардзейскую арганізацыю, якая знаходзілася ў Харбіне. З гэтай мэтай туды і накіроўваюцца савецкія разведчыкі Вольга Размітальская і Аляксей Магілоў. Тут, на вузкіх вулачках Харбіна, у логаве белавардзейскага атрэп'я, і разгараецца асноўнае дзеянне фільма, у якім, згодна законам прыгодніцкага кіно, будзе шмат перастрэлак, пагонь, таямнічых і нечаканых пераўтварэнняў герояў...

Рэжысёр Барыс Сцяпанаў, аўтар дзiesiąтка стужак, упершыню звяртаецца да такога «экзатычнага» матэрыялу, услабленне якога вымагае асаблівых пастановачых складанасцей. Узяць хаця б тое, што трамвай, пралёткі, аўтамабілі таго часу сталі музейнымі экспанатамі, і каб набыць іх, даводзіцца аб'яўляць ледзь не ўсесаюзны пошук. А ў якой частцы краіны знайсці горад, які сваімі абрысамі нагадваў бы Харбін? Як сабраць на здымкі карціны дзiesiąткі асоб кітайскай нацыянальнасці? Гэты і іншыя пытанні рэжысёру яшчэ належыць вырашыць. Хаця, такія складанасці, як кажуць, — справа тэхнікі. Галоўнае — узнавіць вобраз часу, вобраз краіны, якая абнаўляецца ў стваральным маршы насуперак усялякім умяшанню рэакцыі.

— З самага пачатку работы над кінацыклам, — прадаўжае рэжысёр, — мы імкнуліся да гранічнай дакументальнасці падзей. Лаўрэаты Дзяржаўнай прэміі СССР драматургі А. Нагорны і Г. Рабаў доўга вывучалі арыгінальны матэрыял, перагарнулі горы спецыяльнай літаратуры. У выніку многія героі нашых фільмаў набылі рэальных прататыпаў. У нашай карціне «Напрамак — Харбін» будучыя прыводзіцца ў сапраўдным выглядзе дэкрэты тых часоў, некаторыя сцэны здымаюцца з удзелам гістарычных персанажаў — І. Сталіна (артыст А. Кабаладзе), Мянжынскага (А. Мілаванав). Усё гэта, мы спадзяёмся, дапаможа нам больш праўдзіва расказаць пра тыя дні, калі ў нялёгкіх бітвах загартоўвалася першая ў свеце дзяржава рабочых і сялян, мацавалася граніца, якая ахоўвала яе свяшчэнныя рубяжы.

Рэжысёр зноў накіраваўся да камеры. Прадаўжаліся здымкі чарговага эпізода — маленькай «цаглінкай» ў будове вялікага шматсерыйнага фільма. Кур'ерскі поезд імчаў герояў карціны да далёкаўсходняй граніцы, у вір барацьбы, мужнасці, трывогі...

Л. ПАЎЛЮЧЫК.

Кадры з фільма «Напрамак — Харбін», які з'яўляецца працягам тэлевізійнага серыяла «Дзяржаўная граніца». Фота У. ШУБЫ.

У СВЯТЛЕ РАМПЫ

тывы на вядучае становішча ў тэатры. Але голас голасам, а на сцэне ж трэба яшчэ і іграць! Віктар адчуў недахоп

РОЛІ — ЯГО БАГАЦЦЕ

Дзверы кватэры адчыняе сам гаспадар. Я скарджуся, што доўга шукаў дом і кватэру. Ён смяецца: «Артыстаў, напэўна, спецыяльна пасылаюць далей ад тэатраў, каб пасля спектакля не адразу кідаліся ў ложак, а і па дарозе маглі б набірацца жыццёвых уражанняў!» Потым прапануе мне, пакуль сам займаецца са сваім сынам Алёшам, паглядзець фатаграфіі, газетныя выразкі, афішы, праграмкі. Усё гэта разам — сканцэнтраваны творчы і жыццёвы шлях артыста. Яго гады, яго багацце.

...На шляху да апэрэтаканнай сцэны перад Віктарам Бажэнавым паўставала шмат спакус. У юнацкія гады было сур'ёзнае пытанне: спевай альбо спартыўная кар'ера — ён з задавальненнем і не без поспеху гуляў у хакей у класе «А» за арэнбургскую каманду. Перамагла песня. Скончыў музычнае вучылішча, пачаў працаваць у мясцовым тэатры апэрэты. Спачатку ў дапаможным складзе, а пасля выканання ролі Андрэйкі («Вяселле ў Малінаўцы») — у акцёрскім. Паспяхова спяваў у спектаклях «Сарочынскі кірмаш» (Грыцько), «Ноч у Венецыі» (Эчырка). Адкрыліся рэальныя перспек-

акцёрскага ўмельства.

У 1965 годзе ён паступіў у Дзяржаўны інстытут тэатральнага мастацтва (кіраўнік курса — адзін з буйных савецкіх рэжысёраў прафесар І. Туманаў). Вучоба Віктару давалася лёгка. Таму ў гэтыя гады шмат часу Бажэнаў аддаваў і канцэртнай дзейнасці. Рэпертуар яго складалася з італьянскіх песень, рамансаў рускіх кампазітараў, арыў з апэрэт. Тады ж Бажэнаў пачаў здымацца ў фільмах. Новыя цікавыя запрашэнні ў кіно атрымаў і перад ад'ездам у Мінск. А тут яшчэ вядомы рэжысёр Б. Равенскі запрасіў выпусніка аддзялення апэрэты ў тэатр імя Пушкіна. Драматычная сцэна, кіно, філарманічная эстрада — якія прывабныя перспектывы! І гэта — у Маскве! Але Віктар вабіла апэрэта, малады тэатр, які толькі-толькі арганізоўваўся.

Добрая прафесійная школа, акцёрская дасведчанасць, цудоўны голас. З такім багажом зрабіць можна многае. Была б толькі жаданая апэрэта!

Сёння Віктар Бажэнаў, «старожыл» Дзяржаўнага тэатра музычнай камедыі БССР, заняты ў рэпертуары шмат. Але ён з прыемнасцю знайшоў бы час для ўдзелу ў эстрадных

ТАК ПАЧЫНАЎСЯ ШЛЯХ

Да 80-годдзя
з дня нараджэння
Міколы НІКАНОВІЧА

Мы ведаем, што настаўнік Канстанцін Міцкевіч (Якуб Колас) за актыўны ўдзел у рэвалюцыйных падзеях 1905 года быў пераведзены на новае месца працы: у сяло Верхнеўсвятчанскага Ігуменскага павета Мінскай губерні. Сам Верхнеўсвятчанскі быў глухаманню; яшчэ большую глухаманню у Верхнеўсвятчанскай воласці ўяўляла сабой вёска Кляннін, радзіма пісьменніка Міколы Нікановіча. Размяшчаны на стыку непразалізных балот і пушчаў-лясоў Барысаўскага і Ігуменскага паветаў, Кляннін паўставаў перад падарожнікам як апошні прывід асвоеннай чалавечым зямлі.

Калі верыць лічбам, якія былі напісаны на дошцы, што была прымацавана да слупка ў цэнтры невялікай вёскі, насельніцтва Клянніна налічвала амаль тысячу асоб мужчынскага і жаночага полу. Але гэта лічба мела на ўвазе і жыхароў шматлікіх засценнаў і хутароў, раскіданых у наваколлі. У самой жа вёсцы, дзе былі крама, школа ды манасполька, было не больш за два дзесяткі двароў.

Кольо было 6-7 год, як памёр яго бацька. На руках у маці засталася трое дзяцей. Зямлі Нікановічы, можна сказаць, не мелі. Бацька будучага пісьменніка служыў сядзельцам. Пасля смерці кармільца сям'я трапіла ў вельмі складанае становішча. Невядома, як склаўся б лёс Міколы, калі б не яго швагер.

У Нікановіча была старэйшая сястра. Яе ўпадабай мой сусед Сцяпан Пашкевіч. Было ў Сцяпана з паўвалокі зямлі. Калі Міколава сястра пайшла за яго замуж, Пашкевіч пачуўся адказным за сям'ю сваёй жонкі: клапаціўся пра цешчу і яе дзяцей. Можна сказаць, што дзякуючы Сцяпану Пашкевічу Мікола атрымаў магчымасць хадзіць у школу.

У школе Мікола быў вельмі прыкметнай фігурай. Наш настаўнік Лютавіч часта, як цяпер кажуць, канфліктаваў з непаседлівым і гарэзлівым Колям. Мы, вучні, прызвычаліся бацьчы Нікановіча то ля дошкі перад класам, то ўнутры на каленях. Кутком кутком, але Мікола быў здольны да навукі, і нашу школу скончыў паспяхова. Яго швагер Сцяпан выправіў хлопца ў Ігумен — у вышэйшую пачатковую школу. Школа гэта давала на той час някпесную адукацыю, пасля яе можна было паступіць, скажам, у Горацкае наморніцкае вучылішча. Пазней, пасля грамадзянскай вайны, Мікола сам стаў настаўнікам пачатковай школы.

Мікола часта бываў у нашай хаце. Прыходзіў не толькі гуляць. Быў у яго яшчэ іншы занятак.

Да нас у госці прыязджаў бацькаў брат Васіль Андрэвіч Ганчары. Пасля сканчэння Пяньвешскага настаўніцкага семінары ў працаваў на тэрыторыі сучаснай Літоўскай ССР. Дзядзька прывозіў нам з Вільні газеты і кнігі. Так у нашы рукі трапілі «Наша ніва» і творы беларускіх пісьменнікаў. Меліся беларускія кнігі і ў настаўніка Каўпака, прызначанага на месца Лютавіча. Кнігі на роднай мове прыцягвалі Міколу, і хто ведае, ці не гэта першае знаёмства з друкаваным беларускім словам штурхнула яго да літаратурнай творчасці...

У 20-я гады пры дапамозе Кандрата Крапівы і Уладзіміра Дубоўкі мне давалася арганізаваць аршанскую філію «Маладняка» і прымаць удзел у выданні часопіса «Аршанскі маладняк». Сваіх сувязей з Клянніном я не губляў. Калі надаралася магчымасць, прасіў у Нікановіча матэрыял. Так у «Аршанскім маладняку» было змешчана невялікае апавяданне Міколы Нікановіча «Песні вясны» і верш «Вясковы намсамол», у гэтым жа, 1925-м, годзе Мікола пачынае друкавацца ў «Беларускім піянер», а ў 1926 г. выдае свае першыя кніжкі прозы.

Міхал ГАНЧАРЫК,
член-карэспандэнт
АН БССР.

асабліва ў фінале. Перашкаджалі ўспрыняццё спеваў дыкційныя хібы: першыя фразы гучалі палётна, а наступныя больш вязка, глуха. Тым не менш, капэла выклікала найбольш прымнае ўражанне ў параўнанні з яе выступленнямі ў іншых канцэртах апошніх сезонаў.

Прывабнай паэтычнай старонкай гэтай праграмы прагучаў у аркестры «Маленькі трыпціх» Г. Свірыдава. А вось выкананне Другога канцэрта С. Рахманінава (саліст Я. Малінін) выклікала пэўную незадаволенасць. Не адчувалася ўласцівай гэтаму твору вобразнай насычанасці, не давалася нам пачуць дзівосную рахманінаўскую цішыню.

Канцэрт памяці С. Танеева завяршаўся сімфанічнай фантазіяй П. Чайкоўскага «Франчэска да Рыміні», прысвечанай кампазітару С. Танееву. Гэты твор заўсёды захапляе. Так сталася і цяпер. Але — не абышлося без некаторых слушакіх прэтэнзій. Малады дырыжор А. Анісімаў прываблівае прафесійнасцю, гнуткасцю тэмпераменту, мяккай выразнасцю рук, але пакуль яшчэ, як здаецца пры першым знаёмстве, крыху «хварэе на акадэмічнасць». Фантазія «Франчэска да Рыміні» вымагае смеласці, свабоды выканання, умения правесці адзіную дынамічную лінію з дасягненнем на рэдкасць высокай драматычнай кульмінацыі. Гэтага пакуль яшчэ не хапала.

Пад кіраўніцтвам А. Анісімава адбыліся таксама два канцэрты Мінскага камернага аркестра. Аркестр гучаў свабод-

на, празрыста, выразна. У творах В. Моцарта, Ф. Шуберта, Ф. Мендэльсона, Ф. Пуленка захаваўся характэрны для кампазітараў стыль.

Дзевятая камерная сімфонія Ф. Мендэльсона выконвалася ўпершыню. Твор, па-моцартаўску меладыйны, — своеасаблівы шчыры расказ пра незабыўныя ўражанні ад вандровак кампазітара па Швейцарыі. Мастацкае вынаходніцтва кампазітара, «стрыманнага» рамантыка і перакананага класіка, надзвычай прывабнае. Аркестр і дырыжор, захопленыя цікавым зместам сімфоніі, парадавалі слухача.

Прагучалі два творы В. Моцарта. Канцэрт для габоя з аркестрам выканаў саліст камернага аркестра А. Прыходзька. Ён валодае лёгкім, прыгожым гукам, умела падпарадкоўвае моцартаўскую віртуознасць музычнаму зместу. Канцэрт для скрыпкі з аркестрам (першая частка) выканаў выхаванец Маскоўскай дзяржаўнай кансерваторыі М. Гершовіч. Юны саліст прывабіў сваім адчуваннем класічнага стылю, свабодным валоданнем кантылены.

У адным з гэтых канцэртаў камернага аркестра ўдзельнічала салістка оперы, народная артыстка БССР Л. Златава. Яна выканала песні Ф. Шуберта «К лютне», «Шчасце», «Баркарола» і арыю Елены з оперы «Хатняя вайна». Музыканасць, майстэрства, артыстызм спявачкі дапамаглі ёй перадаць неўміручае характэрнае гучанне музыкі Ф. Шуберта.

Праграмы камернага аркестра ўвогуле зацікавілі твора-

мі, якія рэдка выконваюцца. У тым ліку — Канцэрт для аргана, аркестра і літаўраў Ф. Пуленка. Гэтая музыка захапляе ўрачыстасцю, напоўненасцю гучання, вялікай унутранай патэтыкай. Кампазітар як бы спалучае далёкае і блізкае, сплаўляе тэмы пытання і сцвярдзення, спалучае строгую харальнасць і пранікнёную лірыку. Сольная партыя гэтага Канцэрта, адзначанага адзінаствам задуму, высакароднасцю стылю, прагучала выразна ў выкананні Л. Мельнікіна.

На жаль, да гэтай «сумы ўражанняў» не магу далучыць п'есу маладога беларускага кампазітара У. Кандрусевіча «Дывертсмент», якая трапіла ў праграму канцэрта камернай музыкі. П'еса прываблівае эстраднымі знаходкамі, яна меладыйная, але цалкам пазбаўлена індывідуальных рыс почырку кампазітара, не акрэслена яе задуму. У гэтым выпадку выкананне «Дывертсмент» падаецца проста «галатным» рэверансам у бок беларускай музыкі. Бо п'еса настолькі эклектычная, што свайго, нацыянальнага, адчуваеш у ёй зусім нямнога. Навошта ж такая «сдружнасць» — класіка патрэбы ў ёй не мае. І дэмакратызм, даступнасць класікі зусім не ў тым, што яна часта ў праграмах спалучаецца з сучаснай музыкай (часам, на жаль, гэта спалучэнне недастаткова прадумана). Мы гаворым, што класіка — дасканалая, вечная, заўсёды сугучная часу, але гэта не значыць, што яна можа ўступаць у любую садружнасць. Як вядома, яе вар-

тасць не толькі ў шматвобразным і рэалістычным адлюстраванні рэчаіснасці, у яе перасярэдняй сувязі з гісторыяй і побытам народа. Вялікая вартасць класікі — жывая інтанацыя сваёй эпохі. Як гэта судносіцца з эстрадным стылем?

Даволі слушна будзе запярэчыць, што масавасць захаплення эстраднай музыкай аб'яргае дэмакратычнасць класікі. Так, паходжанне эстраднай музыкі таксама народнае, але, на жаль, тут развіццё жанраў, стыляў, прыёмаў пісьма часцей за ўсё аднаціпае, заснаванае на паўторы. У нейкай ступені гэта маламаштабнае, замкнёнае кола руху, арыгінальныя эстрадныя сачыненні тут вельмі рэдкія, таксама як рэдкія таленавітыя, яркія выканаўцы. І думаецца, што эстрадна п'еса У. Кандрусевіча, як бы эфектна яна ні падавалася, выпадкова трапіла ў цікава складзеныя, добра выкананыя праграмы двух камерных канцэртаў.

Яшчэ раз прыгадваючы тры філарманічныя канцэрты, хачу падкрэсліць заслугу А. Анісімава, якому ўдалося захаваць адметнасць, адчуванне стылю кожнага аўтара. Спадабалася, як вёў адзін з канцэртаў камернай музыкі М. Казінін: лектар свабодна і захапляюча ўводзіў слухачоў у свет музыкі, даючы цікавыя абагульненні. Сам сабою напрошваецца вывад: чым часцей мы слухаем класіку ў добрай інтэрпрэтацыі, тым больш багаты становіцца наш духоўны свет.

Вера СІЗКО.

філарманічных канцэртах, для здымак у кіно. Мне нават дзіўна даведацца, што рэжысёры «Беларусьфільма», якія нячаста запрашаюць здымацца артыстаў драматычных тэатраў рэспублікі, «перакрэсліваюць» акцёрскую картатэку тэатра музкамедыі зусім...

У кожнай ролі Бажэнаў адметны не толькі сваім моцным лірыка-драматычным тэнарам, роўным ва ўсім дыяпазоне, насычаным прыгожымі абертанамі. Цудоўнае спяванне вельмі арганічна спалучаецца з яго выразнай акцёрскай іграй. У Бажэнава яркі сцэнічны тэмперамент, шчырасць, добрая вера ў абставіны, умненне гэтыя абставіны падрабязна выявіць у сцэнічным дзеянні. Значны патэнцыял сцэнічнага абаяння акцёра надае яго героям нязменную прывабнасць і прыгажосць. Ролі ён іграе і драматычныя, і камедыйныя. Яму аднолькава зручна ў фразе і ў бытавым каццюме, у іспанскім капелюшы і ў казацкай кубанцы, у шыкоўных макасінах і ў спартыўных кедах, са шпайгай у руцэ і з гітарай, з вясёлым гармонікам і з баявой стрэльбай. Яго героі то нервова парывістыя, то вальжына мяккія, то падкрэслена стрыманыя, то нястрымна лірычныя.

Большасці яго персанажаў, асабліва ў сучасным рэпертуары, уласцівы душэўная шырыня, вяселосць, нават пэўная гарэзлівасць, адкрытае і радаснае ўспрыманне жыцця. На мінскай сцэне В. Бажэнаў сыграў каля 30 роляў. Асаблівае задавальненне прынесла артысту праца над ролямі мастака Раўля ў «Фіялцы Манмартра», студэнта Сені («Увага, здымак!»), саветніка пасольства Раджамі («Баядэра»), катойца Петры («Вяселле ў Малінаўцы») і яшчэ аднаго студэнта — Пабла — у «Пацалунку Чаніты».

Працуючы над ролямі, ён да-

магаецца ўрэшце імправізацыйнай свабоды. Паказальныя ў гэтым сэнсе спектаклі «Бабскі бунт», «Увага, здымак!», «Беласнежка і сем гномаў», дзе Віктар далучаў да сваёй імправізацыі нават аркестр, які з задавальненнем падтрымліваў яго ігру. Гэту імправізацыйнасць ён імкнецца не згубіць незалежна ад тэрміну «эксплуатацыі» спектакля. Гэта ж галоўнае для артыста, лічыць Бажэнаў, — ніколі не паўтарацца! Зразумела, і ў кожнай новай сваёй рабоце ён імкнецца знаходзіць адметныя фарбы, новыя рысы, арганічны стыль сцэнічных паводзін. Прыклад — і Нехта са свету пана Бараноўскага ў «Несцерку», і Генрых Айзенштэйн з «Лятучай мышы», і сам Несцерка...

Чалавек са свету Бараноўскага — ружовашчокі і вельмі дэбрадушны з выгляду — жорсткая бяздумная сіла, на якой толькі і трымаецца ўсякая няпраўда. Зразумела, яго акцёрскае задавальненне тут — паказаць такі індывідуум у групе панскіх паслугачоў. Гэтая роля выяўляла прафесійную сталасць Бажэнава і яшчэ раз пацвярджала думку, што акцёрскае майстэрства нельга не заўважыць і ў маленькіх ролях.

Ягоны Генрых Айзенштэйн — свецкі леў, дэндзі, заняты пошукамі любоўных прыгод. Усё ў ім выдае валацугу — жуіра, завадатара начных пірушак і балоў. (Вядома, думка словамі пра гэтую тонкую акцёрскую работу расказаць немагчыма).

І Несцерка. Дасціпны, спрытны жыццялюб, шчодрый і бясконца абаяльны мужычок!

Віктар Бажэнаў вельмі сур'ёзна ставіцца да сваёй творчасці. Тое, што перашкаджае стварэнню паўнацэнных сцэнічных вобразаў, ён імкнецца пераадолець, пазбягаючы

хоць бы якіх прафесійных кампрамісаў. Усё, што ён робіць і на рэпетыцыях, і ў самастойнай працы над роляй дома, на сцэне і ў час спектакля, — пазначана высокай патрабавальнасцю да сябе!

— У працы над ролямі, — расказвае Віктар, — я не імчуся галолам: «хутэй бы!» Я павінен добра прадумаць: навошта і сама роля і для чаго яе асобныя элементы? Што хоча герой выказаць, чаго дамагаецца? У нашым жанры трэба «выцягнуць» з малаго, бо драматургія часам прымітлівая, даводзіцца выкручвацца і з недарэчнага драматургічнага становішча. А да таго ж, як вядома, у нас у тэатры адсутнічае пакуль што стабільная высокапрафесійная рэжысура. І кожны актёр вымушаны сам для сябе быць рэжысёрам. На сцэне даводзіцца падладвацца пад партнёраў, якія не заўсёды адказваюць на твой актёрскі ход. Канечне, маладых неспрынтываных выканаўцаў вінаваціць за гэта нельга: кансерваторыя не дае належнай актёрскай школы. Іграюць, як умеюць, а рэжысёрскага нагляду няма, у выніку адбываюцца непажаданыя сэнсавыя зручкі ў дзеянні, і са спектакля знікае самае галоўнае — жыццё...

Я цікаўлюся меркаваннямі майго суб'ядніка пра яго новыя ролі.

— Генрых Айзенштэйн, — адказвае ён, — матэрыял цікавы, музыка цудоўная. Так, гэта — свецкі леў. Але я імкнуся іграць не яго арыстакратычнасць — цыліндр, знешні лоск, пыхлівасць і да т. п., — а ўнутраную існасць чалавек: што схавана пад фразам, чым жыве, што кіруе яго паводзінамі. Абураенне недарэчным выпадкам на пал'яванні і бяздарнасцю адваката ў судзе; патрабавальнае нецярплівае заляццанне да прывабнай «незнаёмкі» на балі; сцэна рэўнасці — у турме. Шматлікія эмацыянальныя і ігравыя нюансы ў паводзінах Генрыхы прыносяць задавальненне ад гэтай працы, хача не скажу, што ўжо вычарпаў тут усе свае магчымасці. Я кожны раз шукаю новае.

Несцерку Бажэнаў па незалежных ад яго прычынах іграць пачаў зусім нядаўна. І, зразумела, не было таго напа-

лу, які ўзнікае на пачатку работы над новым спектаклем.

— Гэта мая першая вялікая роля на беларускай мове, — працягвае Віктар, — і хацелася дамагчыся моўнай лёгкасці! Сама ж работа была для мяне як увод. А выписана роля фрагментарна. Давялося папацець. Але — падабаецца. Падабаецца, што Несцерка — аптыміст. У яго радаснае няўрымслівае святаўспрыманне. Нават над сваёй няўдачай смяецца! Ён — скамарох па натуре. Жыве для людзей. А жыццё ж не салодкае: «Ты добра зрабіў, а цябе за каўнер хапаюць. Ты чалавек з бяды вызваліў, а цябе за гэта ў турму валакуць!» А ён для пакрыўджанага чалавек стараяцца! Робіць рызыкаваныя ўчынкi, не задумваючыся пра магчымыя для сябе непрыемнасці.

Вось, мне здаецца, і сэнс ролі: барацьбіт за шчасце людзей. Барацьбіт простымі, даступнымі яму метадамі — бяры гэтак шчасце зараз, будзь што будзе! Важная чалавечая якасць Несцеркі — асабістая абаяльнасць. Ён павінен прынягваць да сябе людзі безагварачна паддаюцца яго абаянню і вераць Несцерку. Несцерка не дае людзям змарнець у пакутах, не дае загаснуць людскім надзеям. У любой сітуацыі. І няхай гэтая надзея як міраж, але ўсё-такі надзея! Яна жыццё людзей. Вось так разумю гэты вобраз. І калі я гэта здолеў паказаць, калі глядач успрымае яго менавіта так, значыць у гэтай ролі я нечага дасягнуў.

Віктар Бажэнаў выступае цяпер у ролі Фрэдзі ў спектаклі «Мая цудоўная лэдзі» Ф. Лоў. Ён чакае новых работ. І марыць пра той час, калі ў тэатры, нарэшце, з'явіцца стабільная прафесійная рэжысура, якая пераадолее рознастыльнасць ігры актёраў, адродзіць у калектыве колішні энтузіязм і павядзе тэатр да творчых вышынь. Марыць і пра надзённы рэпертуар: «Каб глядач прыходзіў да нас не толькі дзеля забавы і пацехі, а каб яшчэ і аб нечым задумаўся, пакідаючы сцены нашага тэатра...»

Георгій ВАЛЧОК.

На працягу 1922—1926 гадоў на старонках газет «Красный путь», «Савецкая Беларусь», «Малады артыст», часо-

ЛЯ ВЫТОКАЎ БЕЛАРУСКАЙ ЛЕНІНІЯНЫ

Багатая і шматлікая беларуская выяўленчая Ленініяна. Мастакам розных пакаленняў належаць творы аб правадзіры—разнастайныя па сюжэтах, розныя па мастацкіх прыёмах і творчай манеры. Але нас заўсёды будзе хваляваць лёс першых партрэтаў Уладзіміра Ільіча.

Адным з пачынальнікаў, якія стварылі партрэты Леніна, быў графік Белдзяржвыда Павел Макаравіч Гуткоўскі (1893—1963). П. Гуткоўскі вядомы як аўтар палітычных плакатаў, жанравых кампазіцый, партрэтаў. Ён быў удзельнікам першых беларускіх выставак 1921—1927 гадоў. Мастак прымаў удзел у культурным жыцці рэспублікі: ездзіў у навуковыя экспедыцыі, збіраючы творы старажытнага мастацтва, фармляў шматлікія выстаўкі і інш.

пісаў «Маладняк», «Работніца і сялянка» з'яўлялася шмат яго партрэтных малюнкаў і кампазіцый аб Леніне.

7 кастрычніка 1922 года ў газеце «Красный путь» на ўсю першую паласу быў змешчаны плакат П. Гуткоўскага, выкананы ў тэхніцы лінарыта. Тэма барацьбы за вызваленне вырашалася праз вобраз чалавекі, які разрываў на сабе ланцугі рабства. Сымвалам гэтай свабоды з'яўляўся Ленін, невялікі партрэт якога быў змешчаны ў верхняй частцы кампазіцыі. Гэта была першая спроба ў беларускім выяўленчым мастацтве адлюстравання воблік правадзіра.

У красавіку 1923 года газета «Красный путь» змясціла невялікі лінарыт. У цэнтры кампазіцыі — фігура Леніна, правадзіра сусветнага прале-

тарыяту. Ён стаіць на зямным шары і характэрным жэстам узнятай рукі як бы паказвае чалавецтву шлях наперад. Графічныя прыёмы, выкарыстаныя П. Гуткоўскім у гэтым плакаце, як і ў шэрагу іншых твораў, маюць шмат агульнага з першымі паслякастрычніцкімі глататамі, галоўным у якіх быў пафас дзеяння, пафас барацьбы. Дух эпохі ўвасабляўся ў вобразах канкрэтных людзей з характэрнымі для іх жэстамі.

Калі ў першых сваіх творах аб Леніне П. Гуткоўскі абмяжоўваўся толькі контурным малюнкам постаці і твару, то ў далейшым напрамак яго творчых пошукаў скіраваўся ў бок больш канкрэтнага ўвасаблення вобраза. Адчуваецца, што графік лепш вывучыў дакументальныя матэрыялы, якія былі вядомы ў той час.

Ленін—самы дарагі для народа чалавек. Такім ён паказаны мастаком у часопісе «Маладняк» (1924 г.). Крыху схілішы галаву, Ільіч уважліва слухае субяседніка, гатовы ў любую хвіліну даць патрэбную параду. Пры дапамозе плаўных, акруглых ліній аўтар тонка мадэлюе твар, па-майстарску ўвасабляе яго рысы.

У гэтым жа часопісе на першай старонцы змешчаны плакат П. Гуткоўскага «Ленін». З каштоўнага каменю рабочы высякае пяцікутную зорку, у сярэдзіне якой—бюст правадзіра. Каб надаць велічнасць вобразу, мастак выкарыстоўвае ў плакаце прыёмы манументальнасці.

З усёй колькасці малюнкаў і партрэтаў У. І. Леніна, выка-

наны П. Гуткоўскім, паступова выкрышталізаваўся вобраз, які трэба лічыць адным з лепшых партрэтаў даваеннай графікі на гэтую тэму. Партрэт, выкананы ў тэхніцы лінарыта, быў змешчаны ў газеце «Малады артыст» 14 студзеня 1924 года. Ленін паказаны ў ім мудрым кіраўніком дзяржавы. На яго твары з сурова зведзенымі брывамі і рашуча сціснутымі вуснамі — думка пра лёс рэвалюцыі. Асаблівую значнасць і рамантычнасць вобразу надае фон партрэта, на якім акрэслены тонкія маланкі, якія сімвалізуюць заранкі рэвалюцыйнага агню.

Над вобразам Леніна працаваў таксама графік А. Вало. У 1924 годзе ў газеце «Звязда» быў надрукаваны плакат, у якім мастак намалюваў правадзіра на фоне зямнога шара. У плакаце, прысвечаным 1 Мая, А. Вало ўпершыню робіць спробу паказаць постаць правадзіра: Ленін намалюваны сярод мора людзей, што ідуць з транспарантамі і сцягамі каля трыбуны. Тэму—Ленін правадзіра сусветнага пралетарыяту—вырашыў у плакаце, прысвечаным Вялікаму Кастрычніку, Г. Змудзінскі. Плакат змясціла «Звязда» ў 1924 годзе.

Над увасабленнем вобраза Ільіча шмат працавалі і іншыя мастакі рэспублікі. Гомельскія абласныя газеты «Гомельскія вестыя» (1925), «Полесский Коммунар» (1926) і іншыя друкавалі лінарыты з партрэтамі Леніна. У сваіх творчых пошуках мастакі смела карысталіся фотаздымкамі Ільіча, перакладаючы іх на мову графікі: Ленін з газетай «Правда» ў крэсле, у поўны рост на двары Крамля і інш. Іх асаблівую

П. ГУТКОУСКІ. Партрэт Леніна. 1924 г.

П. ГУТКОУСКІ. Плакат «Ленін».

ўвагу прыцягвала фота з сукотніка 1 мая 1920 года, дзе Ленін працаваў разам з рабочымі.

Л. НАЛІВАЙКА.

МАСТАЦТВА, ЯКОЕ ДОРЫЦЬ РАДАСЦЬ

Галіна Ісаевіч — адна з майстроў беларускага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, якая працуе ў складанай і надзвычай цікавай галіне мастацкага шкла.

Да гэтага матэрыялу мастачка звярнулася не адразу. Пасля заканчэння ў 1951 годзе Мінскага мастацкага вучылішча яна працуе пераважна як жывапісец. Яе ўвагу прыцягваюць сціплыя беларускія краявіды. Палотны «Бярозка», «Апошнія промні», «Элегія» (у Вязынцы), «Лясное возера», «Стары парк», «Развітанне» і іншыя, што экспанаваліся ў розны час на мастацкіх выстаўках, прасякнуты аптымізмам, паэтычнасцю, роздумам.

Працуючы ў жывапісе, назіраючы прыроду, Галіна Ісаевіч задумваецца над дэкаратыўнымі магчымасцямі іншых матэрыялаў, якія дазволілі б ёй больш поўна рас-

крыць сваё бачанне навакольнага свету, больш вольна выкарыстоўваць колер. Паступова нараджаюцца ў думках яшчэ не зусім акрэсленыя для яе самой аб'ёмна-прасторавыя кампазіцыі з мноствам кампанентаў, розных па сваіх формах і колеры. Мастачка шукае патрэбны ёй матэрыял. Гліна, шамот, фарфор... Цікава, але не то! І зноў пошук. На чарзе было шкло. Матэрыял новы, пакуль што амаль незнаёмы. Спакусліва прыцягвалі да сябе гарачыя гораны, чароўнае ператварэнне кроплі расплаўленай шкламасы ў прыгожы выраб.

Мінула няшмат часу, і шкло заняло трывалае месца ў творчасці Галіны Анатольеўны. Яна настойліва асвойвае тэхніку апрацоўкі шкла, тэхналогію, імкнецца зразумець характар матэрыялу, яго дэкаратыўныя магчымасці. Хутка мастачка зразумела, што асартымент-

ныя формы, якія існавалі ў той час на шклозаводах «Нёман» і імя Ф. Э. Дзяржынскага, састарэлі і іх трэба аднаўляць. Галіна Ісаевіч актыўна працуе над новымі формамі вырабаў са шкла і крышталю. Ужо ў першых узорах вырабаў, распрацаваных ёю, праяўляецца мастацкі густ, пачуццё гармоніі. Мастачка нават тады ўмела надаць тонкую вобразнасць і паэзію самым немудрагелістым бытавым прадметам. Хутка прыходзіць прызнанне. Туалетны набор і дэкаратыўная ваза, распрацаваныя Галінай Ісаевіч, адзначаны ў 1958 годзе бронзавым медалём на Сусветнай выстаўцы ў Бруселі.

Творчаму развіццю мастацкі спрыяў і час. Першыя гады яе работы над новымі вырабамі для шклозаводаў рэспублікі супалі з перыядам карэзных змен у савецкім дэкаратыўным мастацтве. Гэта было ў канцы 1950-х—пачатку 1960-х гадоў, калі вобразы, запазычаныя з рускага дарэвалюцыйнага і замежнага шкларобства, саступаюць месца самастойным і арыгінальным. Галіна Ісаевіч была ў ліку тых мастакоў, якія ўзначалілі новы накірунак у беларускім шкларобстве.

Сёння, захапляючыся яе мастацтвам, мы бачым, што яна дасканала валодае метадам дэкарыравання алмазнай граню, паспяхова, з тонкім густам выкарыстоўвае кантрастнае спалучэнне колераў, дасягае надзвычай гучнага эфекту ў чыстым колеры (ваза «Залаты колас»), а то «прымушае» празрыстую масу шкла выпраменьваць дзіўнае ўнутранае святло, або насычае яго чыр-

вона-вогненным колерам (ваза «Рубінавая»).

Колер актыўна ўздзейнічае на эмацыянальнае ўспрыняцце вобраза. Гэта адчуваецца ў дэкаратыўных камплектах «Змрок», «Лета», і асабліва ў «Полымі рэвалюцыі» («Кастрычнік»), дзе апалавае шкло як бы ахоплена вогненнай чырвонай віхурай.

Мастачка ўмела выкарыстоўвае эфект вялікіх плоскасцей каляровага, паўтонавага і бясколернага шкла, якое «ажыўляецца» роспісам. Гэта надае утылітарным рэчам асаблівую элігантнасць, — такія яе наборы для дэсерту «Свавольнікі», «Ягудка», «Каляровы гарошак».

Цікавыя і змястоўныя тэматычныя кампазіцыі, створаныя мастачкай да юбілейных і святочных дат. Гэта дэкаратыўныя комплекты «Мы народжаны, каб казку зрабіць было», «Беларусь», «Саюз непарушны рэспублік свабодных».

Асабліва хацелася б адзначыць дэкаратыўныя кампазіцыі, паказаныя на выстаўках апошніх гадоў: «Радасць», «Кветкі Палесся», «Святочны», «Рытм» («Чырвоны») і інш. Яны вылучаюцца строгацю форм, своеасаблівай рытмікай, тонкасцю колеравай палітры, вобразнай выразнасцю.

Адзначаючы творчы шлях Галіны Ісаевіч даўжыней больш за трыццаць гадоў і яе юбілей, мы заўважаем, як шмат зроблена ёю за гэтыя гады. Цяжка назваць лепшае са створанага ёю. Безумоўна, ёсць творы больш і менш удалыя, але на ўсіх іх адчуваецца цеплыня рук мастачкі.

Дэкаратыўная кампазіцыя «Рытм» («Чырвоны»).

Творы Галіны Ісаевіч экспанаваліся не толькі на рэспубліканскіх і ўсесаюзных выстаўках, але і на замежных, на прамысловых кірмашах у Балгарыі, Венгрыі, Польшчы, ГДР, Югаславіі, Грэцыі, Індыі, ЗША, Канадзе, Японіі, Англіі, Італіі, Сірыі і іншых краінах, расказваючы пра талент мастачкі, дэманструючы мастацтва Савецкай Беларусі.

Ёсць і яе заслуга ў тым, што шклозаводы «Нёман» і імя Ф. Э. Дзяржынскага сталі не толькі буйнымі прадпрыемствамі па выпуску масавага бытавога посуду, але і буйнымі мастацкімі цэнтрамі, эксперыментальнай базай беларускага і савецкага шкларобства. Паспяхова творчая дзейнасць Г. Ісаевіч адзначана сярэбраным і бронзавым медалём ВДНГ СССР. Усё гэта дазваляе верыць, што і ў далейшым мастацтва Галіны Ісаевіч будзе несці людзям радасць.

Ф. ВАЛАДЗЬКО.

ВЫСТАЎКІ

Акварэль — чулая і рухомая тэхніка, якая вабіць нечаканымі эфектамі. Шмат мастакоў спрабуюць сябе ў ёй, але толькі нямногія застаюцца ёй верныя. Розныя па стылі і метадах працы мастакі А. Рыбчынскі, М. Кірылаў, С. Салохін, У. Напрэнка, М. Вобразаў, Ю. Кухараў і В. Лук'янаў, якія ўвайшлі ў творчую групу, выкарыстоўваюць шырокі дыяпазон тэхнічных магчымасцей акварэлі, пра што сведчыць выстаўка іх твораў, якая экспанавалася ў Салігорску, а ў час

партрэты. Гэта не толькі абліччы сучасных рабочых, такіх, як машыніст горнага камбайна, лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола У. Сільчанка, але і светлыя жаночыя вобразы. Шчырасцю і чысцінёй думак прывабліваюць партрэты медсястры Л. Лобан, выхаватэльніцы дзіцячага сада Н. Нячай. Разам з тым работы наводзяць на думку, што, мабыць, мастаку не заўсёды хапала часу, каб спасцігнуць унутраны свет чалавека, зазірнуць у яго душу. Бо сёння ў партрэце — нават акварэльным — недастаткова знешняй характарыстыкі.

Акварэлі А. Рыбчынскага свежыя і празрыстыя. У іх звычайныя матывы набываюць шы-

мліна» нахіленыя сілуэты дрэў. Зеленыя травы перарэзана сцежкамі, што збягаюцца да аўтамагістралі. У гэтай дынаміцы адчуваецца пульс часу, працоўная прыўзнятая буд- няў.

Лірычным гучаннем напоўнены аркуш «Зямля салігорская». Вельмі часта для А. Рыбчынскага пейзаж з'яўляецца падставай для таго, каб выявіць свой эмацыянальны стан. І мастак выбірае той матыв, які яму больш за ўсё ўнутрана адпавядае.

Стрыжнем, які ўнутрана аб'ядноўвае работы Ю. Кухарава, з'яўляецца думка аб магчымасці арганічнага спалучэн-

ня ў адпаведнасці з лініямі планаў ГАЗПРО, адлюстравана ў пейзажы «Светлагорская ЦЭЦ», які напісаны ў насычаных колеравых суадносінах.

Празрысты і пяшчотны нацюрморт з калоссямі і дзьмухаўцамі, выкананы ў шэрых тонах, амаль манахромна. А від за акном ледзь акрэслены, ён не адцягвае ўвагу ад галоўнага.

Нібы даказваючы раўнапраўе з алейным жывапісам, акварэль умацоўвае свае жывапісныя магчымасці, вырашае роўныя яму па значнасці задачы. Пейзажы М. Напрэнка сапраўды жывапісныя. Вячэрні горад паўстае перад намі ў аркушы «Наваполацк. Набрэжная». Выгін ракі «вядзе» позірк удалычын. Спакой ахінуў сілуэты кранаў, якія выцягнулі свае дзюгі шыў і вечаровае неба.

на кантрастах насычаных каляровых плям. У некаторых лістах такое вырашэнне здаецца апраўданым, а вось у аркушы «Новы мікрараён» асвятленне шматпавярховых дамоў уступае ў своеасаблівае колеравае саперніцтва з вялізнымі жоўтымі кветкамі, якія растуць на лузе. Зразумела, гэта не на карысць агульнаму гучанню твора.

Яснасцю кампазіцыйнай будовы, звонкасцю палітры, нейкім асабліва гарманічным успрыманнем наваколля вылучаюцца на выстаўцы работы В. Лук'янава.

Душэўнай бадзёрнасцю і чысцінёй светаадчування напоўнены аркуш «Раніца». Індустрыяльны пейзаж трактуецца мастаком рамантычна. Завостраны малюнак, дакладнасць сілуэтаў уласцівы лістам «На заводзе штучнага валакна», «Ударная вахта», «На цэлюлозным камбінаце».

ГАЗПРО ПРАЦЫ

правядзення тыдня выяўленчага мастацтва працуе ў Наваполацку.

Трактоўка тэмы працы ў гэтых мастакоў адзначана пошукамі шляхоў паэтычнага абагульнення рэальнага жыцця, убачанага ва ўсёй яго складанасці і шматграннасці.

Першая вышка, што з'явілася на салігорскай зямлі, — сансавы і кампазіцыйны цэнтр аднаго з лістоў М. Кірылава. Яна ўзвышаецца своеасаблівым манументам, які абкружаюць ярка асветленыя сонцам хаты. Адчуваннем гарачага летняга дня прасякнута акварэль «Салігорская ніва».

На жаль, толькі сярэд акварэлей Кірылава мы знаходзім

рокае, узвышанае гучанне. У аркушы «Салігорск. Аўтастанцыя» адлюстраваны куток горада, што расце, будуюцца. Стромкія сосны злева і справа, як кулісы, раскрываюць панараму горада. Прырода быццам добраахвотна адступае, вызваляючы месца прамысловым раёнам. А ў пейзажы «Салігорская ЛЭП» вышкі ліній электраперадач, якія праходзяць над залітым вадой лугам, асацыятыўна ўспрымаюцца як вялізныя буслы, што крочаць па воднай прасторы. Мастак знаходзіць выразнае кампазіцыйнае вырашэнне кожнага з лістоў. У яго творах усё прадумана, кожны матыв набывае лагічнае завяршэнне.

У аркушы «Змена» мы бачым ажыўлены рух людзей, «рыт-

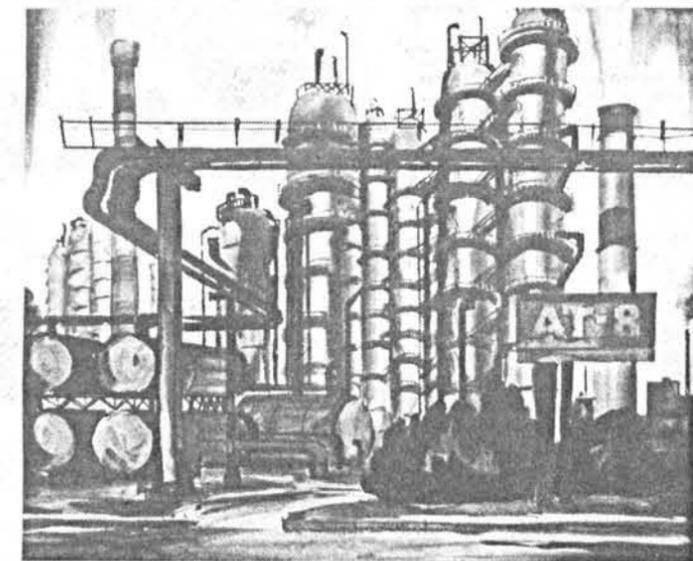
ня магутнай індустрыі з жывой, нескрутанай прыродай.

У аркушы «Першы калійны» мы бачым людзей на фоне магутных збудаванняў. Людзі гэтыя — гаспадары зямлі, поўныя ўсведамлення сваёй адказнасці перад прыродай. Гэтая думка знаходзіць адлюстраванне і ў аркушы «Ля падножжа тэрыконаў». Аб гэтым і акварэль «Светлы горад»: уздоўж гарызонта паўсталі сучасныя шматпавярховыя дамы, а на першым плане ля рэчкі пасуцца белыя гусі.

У адрозненне ад мастакоў, якія ствараюць свае акварэлі непасрэдна на пленэры, С. Салохін шмат працуе ў майстэрні па эцюдах, зробленых у час паездак. У працэсе такой працы ён пазбаўляецца рэпартажнасці, удумліва пераасэнсоўвае бачанае, імкнецца да абагульнення матэрыялу. Адмаўляючыся ад празмернай дэталізацыі, мастак стварае абагульнены вобраз сучаснага горада ў аркушы «Раніца Салігорска».

У зусім яшчэ маладога Светлагорска ўжо ёсць свая гісторыя, свой непаўторны вобраз. Менавіта гэта імкнуўся адлюстравана мастак у творы «Рытмы Светлагорска», дзе па суседству са старымі хацінамі вырастаюць новыя сучасныя гмахі.

Электрастанцыя, пабудова-

М. ВОБРАЗАУ. Ідзе прадукцыя.

У акварэлі «Лінія адгрузкі» магутныя карпусы камбіната з вертыкальнымі вышак кампазіцыйна стрымліваюць хаатычны, імклівы бег аб'ектаў, які нібыта паўтараецца ў руху ліній вузкакалейкі.

У індустрыяльным пейзажы Напрэнка вобразы людзей абагульненыя. Галоўнае для яго паказаць вынік працы, тэхнічны чуд, у якім увасоблены намаганні тысяч рабочых. У творы «Салігорск. Калійны» ангар, у якім знаходзяцца запасы руды, падобны на вялікі бутон кветкі, ярка асветлены знутры. Зямля раскрыла чалавеку свае багаці, і ён беражліва, з пазбяжжым прымае іх.

Акварэлі М. Вобразава выклікаюць нечаканыя асацыяцыі. Так, чырвоныя ёмістасці з рудой уяўляюцца гіганцкімі паветранымі шарамі ў аркушы «Наваполацкі нафтагігант».

Акварэль мастака будуюцца

Адзначыўшы дадатныя якасці многіх работ выстаўкі, нельга не сказаць і пра тое, што не заўсёды мастакі здольны адысці ад «рэпартажнасці», скарацелых рашэнняў. Часам, захапляючыся цудам чалавечых рук, велічнымі збудаваннямі, акварэлісты не ўглядаюцца пільна ў самога чалавека, гаспадара зямлі.

Акварэль заваёўвае сабе ўсё больш трывалую пазіцыю ў савецкім мастацтве. Аб гэтым пераканаўча сведчаць усесаюзныя і рэспубліканскія выстаўкі акварэлі, якія праходзяць сістэматычна і з няўменным поспехам. Творы дадзенай групы акварэлістаў розныя па глыбіні асэнсавання рэчаіснасці, па майстэрству, ёсць сярэд іх больш і менш удалыя. А ўвогуле яны — цікавы ўклад у развіццё гэтага віду мастацкай творчасці.

Л. БОРТНІК.

А. РЫБЧЫНСКІ. Першы калійны камбінат. Змена.

СПРАВАЗДАЧА ГРАФІКА

Кнігарня «Мастацтва», якая знаходзіцца ў Мінску на Парызанскім праспекце, апошнім часам практыкуе арганізацыю выставак твораў мастакоў-афарміцеляў кніг. На гэты раз гасцем пастаянных наведвальнікаў магазіна быў заслужаны дзеяч мастацтваў БССР, загадчык кафедры графікі, прафесар Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута Васіль Шаранговіч.

На спецыяльных стэндах былі вывешаны фрагменты ілюстрацый В. Шаранговіча да дзвюх

кніг народнага песняра Беларусі Янкі Купалы — «Паэмы» і «Адвечная песня». У продажы былі шырока прадстаўлены кнігі па графіцы, а таксама альбом-нарыс Мікалая Ганчарова «Васіль Шаранговіч».

Дырэктар магазіна Р. Котава гасцінна запрашае наведвальнікаў пазнаёміцца з выстаўкай В. Шаранговіча. Потым гаворыць аб тым, што сустрэчы з мастакамі ў кнігарні сталі традыцыйнымі, і дае слова гасцям.

Пра творчасць В. Шаранговіча, тыя поспехі, якіх дасягнуў

ён у кніжнай графіцы, раскажаў М. Ганчароў. Пра адметнасць таленту творцы, яго ўменне дакладна прачытваць кожны мастацкі твор, а таксама пра В. Шаранговіча-педагога, які выхаваў многіх беларускіх графікаў, гаварыў заслужаны работнік культуры рэспублікі, мастак Эдуард Агуновіч.

Затым выступіў сам В. Шаранговіч. Ён раскажаў аб сваёй працы над афармленнем кніг, закрануў праблемы кніжнай графікі.

На адкрыцці выстаўкі В. Шаранговіча ў кнігарні «Мастацтва» прысутнічалі першы намеснік старшыні Дзяржнамвыда БССР Р. А. Ткачук, іншыя работнікі камітэта.

Г. ШУМСКІ.

В. Шаранговіч дзеліцца вопытам работы па афармленню кніг. Фота Ул. КРУКА.

ЭКАНОМІКА: РУБЯЖЫ ПЯЦІГОДКІ

«...У мясцовай прамысловасці забяспечыць рост аб'ёму прадукцыі прыкладна ў 1,4 раза, палепшыць якасць і асартымент тавараў і вырабаў. Развіваць мастацкія промыслы...»

(Асноўныя напрамкі эканамічнага і сацыяльнага развіцця СССР на 1981—85 гады і на перыяд да 1990 года).

Чалавека XX стагоддзя не здзіўляюць ужытыя ніякія чужыя тэхнікі. Касмічны апарат са здымка на Венеру, а мы спакойна назіраем за гэтай падзеяй па сваім каларным тэлевізары. Ён, дарэчы, нас таксама не здзіўляе — прывыклі! Як прывыклі да рэантэйных лайнераў і да кішэтных электронных лічыльнікаў. Калі заўтра ў продажы паявіцца хатні электронны рэабат, які возьме на сябе абавязкі хатняй гаспадыні, да яго таксама хутка прывыкнуць. Але нават гэты рэабат будзе карыстацца рэчамі, якія існуюць шмат стагоддзяў і без якіх не абыйсця ў любую эпоху. Ён, відаць, будзе смажыць бульбу на патэльні, падаваць наву ў шліяках, а гатаваць яе ў афэйну. Ды што гаварыць! Можна назваць сотні прадметаў, якія, мусіць, не адменіць ніякая тэхнічная рэвалюцыя. Ці не так, Леў Васільевіч? Вы, напэўна, больш за іншых ведаеце, што попыт на самыя звычайныя рэчы не памяншаецца.

— Наадварот, попыт на тавары народнага ўжытку няспынна расце, з году ў год павялічваецца і аб'ём вытворчасці прадукцыі мясцовай прамысловасці. За апошнія гады выпуск тавараў народнага ўжытку, якія выпускае мясцовая прамысловасць рэспублікі, набыла ў тры разы, а да канца пяцігодкі, іх будзе выпушчана на 850 мільёнаў рублёў. Аднак не думайце, што мясцовая прамысловасць выпускае сёння толькі чыгункі ды каструлі, чайнікі ды патэльні і яшчэ тое-сёе з дрэва. Сёння на нашых прадпрыемствах вырабляюцца тавары самага рознага прызначэння. Сем тысяч назваў! 34 працэнты ўсёй нашай прадукцыі складаюць тавары групы «А». Гэта розныя сельскагаспадарчыя машыны, прылады, асобныя вузлы і дэталі. Нядаўна мы асвоілі тэхнічную навінку—трохпраграмны гучнагаварыцель.

— Давайце ўсё ж засяродзім увагу на таварах народнага ўжытку. Рыхтуецеся да гутаркі з вамі, я пабыла ў асартыментным кабінце міністэрства, дзе выстаўлены ўзоры такіх тавараў. Я убачыла і плечую мэблю з лазы, і драўляныя кухонныя гарнітуры, наогул усё, што патрэбна для кухні, пачынаючы ад чыгуннай мыйкі і канчаючы драўлянай лыжкай для размешвання цеста. Дэманстраваў там садова-агародны інвентар і металічная фурнітура для мэблі, галантарэйныя вырабы, кераміка, вырабы з саломкі, ільну, пластыку, дзіцячыя веласіпеды, розныя скрынкі, слоічкі, кантэйнеры, каністры. Глядзела я на ўсё гэта і з гарнотай падумалася: «Вядома, для выставачнай калекцыі ўсё знайшлося, а вось дзе ўсё гэта можна купіць?» Ведаеце, мне неяк спатрэбіліся круглыя завесы (зламаўся адвідны столік у сакратэры) дык гады два ўжо не магу іх знайсці. Прадаўцы кажуць — дэфіцытная рэч, бывае, але вельмі рэдка, літаральна раз у год. Паспрабуй, злаві!

— Фурнітуру для мэблі выпускае наш Брэсцкі завод металавырабаў. Дваццаць шэсць назваў. Вось паглядзіце самі.

Леў Васільевіч па селектары просіць прывесці стэнд з узораў металічнай фурнітуры. Прывносяць стэнд. На ім розныя завесы, дужкі, ручкі, касячкі. А завесаў, якія патрэбны мне, не відаць.

— Маіх няма, Леў Васільевіч!

— Значыць, самі мэблеўшчыкі выпускаюць тэя завесы. Акрамя прадпрыемстваў нашага міністэрства, тавары бытавога прызначэння вырабляюцца і на прадпрыемствах іншых міністэрстваў.

— Атрымліваецца, як у тых славуных сямі нянек?..

— Мы робім усё, каб дэфіцыту па нашай віне не было.

Помніце, гады тры-чатыры назад у магазінах не хапала эмаліраванага посуду. Цяпер — колькі хочаш. Нават больш, чым трэба. Ці возьмем піяніна. Здаецца, яшчэ зусім нядаўна людзі запісаліся на яго ў чаргу, цяпер ідзі і купляй без чаргі. Таксама як і гармонік, і баян. А некалі і іх цяжка было знайсці.

Задавальняецца попыт пакупнікоў на сінтэтычны пральны парашок, на пер'евыя вырабы, валёнкі, на зубныя шчоткі і

так, бо не хапае брызенту. Дэфіцытнымі пакуль што з'яўляюцца карсетныя вырабы і бялізна. Але хачу звярнуць вашу ўвагу на адну акалічнасць — у параўнанні з 1975 годам выпуск строча-вышываных вырабаў і звычайнай бялізны павялічыўся ў тры разы! Так што тут, думаю, утварыўся нейкі штучны дэфіцыт. Ці не вінаватая пакупнікі, якія купляюць многія вырабы ў «запас»? Хоць нельга цалкам выключаць і аб'ектыўныя прычыны. Мы маглі б даць той жа бялізны на 10 мільёнаў рублёў звыш плана, калі б нашы пастаўшчыкі забяспечвалі як належыць нашы прадпрыемствы сыравінай. Або ўзяць жакардавыя поспілікі. Вы, відаць, ведаеце, якім попытам яны карыстаюцца. А мы іх не дадаём. Прычына? Толькі ў мінулым годзе нам недадалі 624 тоны пражы. Вось і атрымалася, што нашы фабрыкі ў Слоніме, Карме, Рэчыцы, Слуцку, Віцебску працавалі з недагрузкай. Міністэрствы чорнай металургіі, лёгкай, лясной пра-

дукцыі вырабляецца з прамысловых адыходаў.

Вы, відаць, бачылі ў нашым асартыментным кабінце дэкаратыўныя талеркі. Раней на іх выраб ішло паўнаценнае дрэва, цяпер ідзе пілавінне. Якасць талерак ніколі не пагоршылася. З прэсаванага пілавінны мы робім хлебніцы, сухарніцы, бытавыя шкафчыкі, ручкі для чапалы, — вы іх таксама, напэўна, бачылі. Дзесяткі розных тавараў вырабляюцца з адыходаў пластыку, абрэзкаў тканін. Нядаўна з адыходаў скураной прамысловасці пачалі варыць клей. Адыходы вытворчасці шкловалакна ідуць на абабіўку дзвярэй — навошта траціць на гэта вату? Мы і ватнікі робім без ваты — замест яе выкарыстоўваюцца адыходы хімічных валокнаў.

За пяцігодку выпуск тавараў з адыходаў металу і тканін павялічыўся ў два разы, з адыходаў дрэва — у 2,5 раза.

І тут у нас няма праблем. Па-першае, многія прадпрыемствы іншых міністэрстваў самі

на выпуск валена-войлачных, мастацкіх і іншых вырабаў. Аднак трэба ўлічваць, што на многіх нашых прадпрыемствах яшчэ недасканала тэхналогія вытворчасці. Значную колькасць прадпрыемстваў мы атрымалі ад тых часоў, калі мясцовая прамысловасць рабіла першыя крокі. Дваццаць шэсць нашых фабрык наогул знаходзяцца ў аварыйным стане. Не хапае сучаснага абсталявання. Напрыклад, мы маглі б выпускаць бочкі для засолкі агуркоў і квашання капустаў. У наменклатуры такія бочкі называюцца бандарнымі. Попыт на іх ёсць, а мы іх рабіць не можам толькі таму, што няма адпаведнага абсталявання.

Зноў жа пра якасць. Зразумела, што вырабляць прадукцыю з адыходаў цяжэй, чым з дабраякаснай сыравіны. Ясна, што пашыць коўдру з цэлага кавалка матэрыялу лягчэй, чым з ласкутоў. Тут павінны быць адпаведныя станкі. Іх не хапае. Нават той жа клей з адыходаў скураной прамысловасці не зва-

ТАВАРЫ на кожнай ДЗВЕНЬ

З МІНІСТРАМ МЯСЦОВАЙ ПРАМЫСЛОВАСЦІ БССР Л. РУСАКОВЫМ
ГУТАРЫЦЬ СПЕЦКАР «ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА» Р. БАКУНОВІЧ

многія іншыя тавары, якіх некалі не хапала. Сёння частка гэтай прадукцыі ідзе за межы рэспублікі.

Калі браць у цэлым, дык Міністэрства мясцовай прамысловасці БССР план 1981 года выканала па ўсіх паказчыках і выпусціла тавараў народнага ўжытку звыш плана на 7,8 мільёна рублёў. Павялічыўся выпуск тавараў культурна-бытавога і гаспадарчага прызначэння на 6,8, керамічных вырабаў — на 10,2, посуду чыгуннага і эмаліраванага — на 29,9 працэнта. Паказчыкі неаблагі. Наша міністэрства выходзіць на першае месца ў краіне тры гады запар і ўсё гэтыя тры гады трымае пераходны Чырвоны сцяг ЦК прафсаюза работнікаў мясцовай прамысловасці.

— Гэтым можна ганарыцца, але не разумее аднаго — план перавыконваецца, а неабходныя рэчы не хапае. Перад гэтай нашай размовай я паказвала па магазінах, размаўляла з пакупнікамі і прадаўцамі. Яны скардзіліся, што не хапае вялікіх драўляных дошак для раскатвання цеста, паліцак для вазонаў. Няма зручных бляшанак для сыпкіх прадуктаў — круп, солі, цукру, молатга перцу, спецыяў, — наборы такіх бляшанак выпускаюцца ў Прыбалтыцы. Дачнікі шукаюць маленькія рыдлёўкі, якія апошнім часам чамусьці зніклі з магазінаў. Не заўсёды знайдзеш талюку, здаецца, дробязь, як жалезныя касячкі да абцасаў і падшваў. Брэсцкі завод выпускае толькі два віды такіх касячоў, але яны не для кожнага абутку падыходзяць. Няма ў продажы плечыкаў-вешалак для адзення 56—60 памераў, гэтыя плечыкі выпускаюцца толькі аднаго невялікага памеру, — вось імі, аднолькавымі, магазіны завалены... Ну і нарэшце — бялізна. Тут дэфіцыт стойкі — і на прасціны, і на чалы для коўдраў, і на тэя ж навалачкі...

— Так, мы пакуль што не можам на ўсё сто працэнтаў задавоць попыт насельніцтва на некаторыя тавары. Не хапае сыравіны. Напрыклад, не задавальняецца попыт на адбельваючыя сродкі, на шпаклёўку, бо не хапае фарбаў, пластыліну, лакаў; мала выпускаецца рукзакоў для турыстаў, пала-

мысловасці недаставілі нам фондавы метал, каштоўныя пароды елкі (рэзанансная елка патрэбна для вырабы піяніна).

— Але ж Міністэрства мясцовай прамысловасці, як мне здаецца, павінна працаваць у значнай меры на мясцовай сыравіне. У Асноўных напрамках эканамічнага і сацыяльнага развіцця СССР, між іншым, гаворыцца аб павялічэнні выпуску тавараў народнага ўжытку з мясцовай сыравіны і адыходаў прамысловай і сельскагаспадарчай прадукцыі...

— Мясцовая прамысловасць таму называецца мясцовай, што павінна задавальняць мясцовыя патрэбы. Не на ўсё тавары, вядома, але на тэя, пра якія мы з вамі гаворым. Безумоўна, мы павінны максімальна выкарыстоўваць мясцовыя рэсурсы. Праўда, яны ў нас не вельмі багатыя: гліна, саломка, дрэва, лён. Аднак і іх нам не хапае! 70 працэнтаў сыравіны, у тым ліку, напрыклад, дрэва — мы атрымліваем з іншых рэспублік. З прамысловых адыходаў вырабляецца прадукцыя на 83,5 мільёна рублёў, з іх на 55 мільёнаў — тавары народнага ўжытку. У гэтым годзе з адыходаў і мясцовай сыравіны выпускаем тавараў на 86 мільёнаў рублёў. Сюды ўваходзяць і вырабы з лазы.

Плантацыі так званай «белай лазы» закладзены ў Магілёўскай, Гродзенскай і іншых абласцях.

Трэба сказаць, што нашы вырабы з лазы карыстаюцца вялікім попытам за мяжой. Кошыкі для грыбоў, ягад, бульбы — толькі давай! Так што плантацыі лазы мы будзем пашыраць.

Што датычыцца выпуску тавараў з прамысловых адыходаў, дык іх выпуск па тэмпах росту апыраджае нашы планы. Штогод мы перапрацоўваем 7 тысяч тон металалому, 30 тысяч тон адыходаў драўніны, на 24 мільёны рублёў адыходаў лёгкай прамысловасці, хімічнай вытворчасці — на 9 тысяч рублёў. Адным словам, 12 працэнтаў усёй нашай пра-

выпускаюць са сваіх адыходаў тавары шырпатрэбу. Па-другое, адыходы размяркоўваюцца ў цэнтралізаваным парадку. Тут існуе строгі ліміт. Скажам, адыходаў прадзільнай вытворчасці нам даюць 400 тон, хоць мы маглі б перарабіць удвая больш.

— Леў Васільевіч, але ж не з-за дэфіцыту сыравіны неацэнаваць вырабы вызначаюцца, скажам мянкі, невысокай якасцю? Бачыла я аднойчы, як пакупнік вяртаў магазіну мясарубку, ён сцвярджаў, што купіў проста кавалак жалеза. Выпусціла гэтую «мясарубку» Магілёўскае металапрацоўчае аб'яднанне. Толькі мінікі магазін «1000 дробязей» забранавалі больш чым сто шаткавальняў, якія выпускае Бярэзінскі райпрамкамбінат. Калі шаткуеш на іх напуста, дык разам з ёй крышыцца і дрэва.

Асабліва шмат прэтэнзій у пакупнікоў да ўпакоўкі тавараў, якія выпускаюць прадпрыемствы нашага міністэрства. Напрыклад, шпаклёўна Магілёўскага хімнамбіната «Зара» проста рассыпаецца ў руках. Альбо ўзяць тэя ж пральныя парашкі. Так, іх цяпер хапае. Можна, яны і нянекскія. Але звярніце увагу на скрынкі, на кярэбкі, у якія іх пакуюць! Кожны такі пакунак з парашком трэба абавязкова загарнуць у паперу, бо інакш не данясеш да хаты — высыплецца. І аформлены яны брыдка. Мы больш ахотна купляем ляснінградскі «Лотас», які, можа, і не лепшы за наш парашок, ды ўпакоўка ў яго яркая, прыгожая. Не вабяць вока і пасты — «Санітарная», «Гігіена-2». Шэры, сумны кардон, шэры надріс. Тое самае можна сказаць пра «Чыстолю» і «Пемасоль». І недарэчна выглядае на гэтай панурай шэрасці Знак якасці...

— Якасць тавараў усё-такі вызначаецца не каробкай, у якой ён знаходзіцца. Хоць, вядома, і афармленне мае значэнне. Павышэнню якасці сваёй прадукцыі мы ўдзяляем пастаянную ўвагу. Толькі за мінулы год асвоена і запушчана ў вытворчасць 260 новых вырабаў, атэставаных дзяржаўным Знакам якасці... Гэта больш за 11 працэнтаў усёй нашай прадукцыі. Добрых вынікаў дабіліся аб'яднанні «Белэмальпосуд» і «Белмасткераміка», аб'яднанні

рыш як след без спецыяльнага абсталявання.

На нашых прадпрыемствах яшчэ шмат ручных аперацый. Трэба ўлічыць і тое, што 12 тысяч нашых работніц і работнікаў працуюць у хатніх умовах, саматужным чынам. Ёсць сярэд іх і майстры, але... Але ўсё гэта, разам узятая, адмоўна адбіваецца на тэмпах вытворчасці, якасці прадукцыі.

— Хіба надомніцтва негатыўна з'ява? Важна, як яно наладжана!

— Негатыўна? — Не! Складаная? — Так! Тут няма праблем.

— Згодна, надомнік «не працуе» на вытворчыя паказчыкі, ва ўсім разе, ён тут далёка не галоўнае звяно. Але для многіх людзей надомніцтва — адзіная магчымасць застацца ў страі працаўнікоў, літаральна панава ад многіх хвароб. Асабліва ад хвароб старасці — самотнасці, адчування сваёй непатрэбнасці. Мне давалося сутыкнуцца з гэтым, калі бліжні мне чалавек пайшоў на пенсію. Пяцьдзесят гадоў жыцця аддаў ён заводу, вытворчасці, прайшоў праз цяжкія першыя пяцігодкі, праз пасляваеннае аднаўленне. Мінулы не сядзеў склаўшы рукі. І раптам — нічога не трэба рабіць. Сядзі ўвесь дзень і чытай кніжкі, глядзі тэлевізар. Але ж рукі просяць, проста патрабуюць працы! І рукі, і душа. А да чаго можна прыкласці рукі ў сучаснай гарадской кватэры? Адрамантаваць кран, які спасваўся, або цвін забіць у сценку?.. Паспрабавала я пашукаць для яго які-небудзь занятка, звярнулася ў камбінат надомнай працы. Дзе там! Мне казалі, што залічаць яны могуць толькі інвалідаў, ды ў тым выпадку, калі ёсць на гэта рашэнне райвыканкома. Ну, і гэтак далей. Пераканана, што такі прынцып няправільны. Кожны стары чалавек, які хоча быць карысным грамадству, які не можа жыць без працы, траціць сябе без яе асоба, павінен мець права на надомніцтва. Важна яго правільна арганізаваць, наладзіць і тады яно будзе прыносіць карысць і старым працаўнікам, і дзяржаве, усім нам.

— Надомніцтва, безумоўна, не толькі рэзерв вытворчасці, але і вырашэнне важнай сацыяльнай праблемы. Мы гэта разумеем і з кожным годам

Леаніду ПРОКШУ—70

19 красавіка спаўняецца 70 гадоў пісьменніку Леаніду Прокшу.

З гэтай нагоды праўленне СП БССР звярнулася да яго з прывітальным словам, у якім, у прыватнасці, гаворыцца:

«Дарагі Леанід Януаравіч!

Сын полацкага рабочага, Вы абралі сабе дарогу на педагагічную ніву, дзе і пачыналі свой працоўны шлях. Пасля службы ў Чырвонай Арміі Вы перайшлі на журналісцкую працу. Усе гады Вялікай Айчыннай вайны Вы з гонарам выконвалі пачасны і цяжкі абавязак ваеннага журналіста. Сведчанне гэтаму — ордэны Айчыннай Вайны I і II ступені, Чырвонай Зоркі, баявыя медалі, якімі ўзнагародзіла Вас Радзіма.

Пасля заканчэння Ваенна-палітычнай акадэміі імя У. І. Леніна Вы загадалі аддзелам у часопісе «Коммунист Белоруссии», былі рэдактарам газеты «Голас Радзімы», галоўным рэдактарам газеты «Літаратура і мастацтва».

Ваша літаратурная творчасць пачалася яшчэ ў час працы ў газеце «Віцебскі рабочы», але асабліва актыўна разгарнулася ў 60-я гады, калі выйшлі зборнік апавяданняў і нарысаў, кніжкі гумарыстычных апавяданняў. З поспехам працавалі Вы і ў жанрах пам-

флета і фельетона.

Сталася Ваша як прэзіка прышла да Вас з апо-весцю «Ці варта было жаніцца» і творамі для дзяцей «Незвычайныя прыгоды хлопчыка Бульбінка», «Стрэлы над ярам» і іншымі. Прыкметнай з'явай у прозе аб сучаснасці стала Ваша аповесць «За Добрыцай-рэчкай», прысвечаная будаўнікам Мазырскага нафтаперапрацоўчага за-вода.

Свой 70-гадовы юбілей Вы сустракаеце ў творчых клопатах над здзяйсненнем новых задум, па-ранейшаму актыўна кіруеце ваенна-шэфскай работай Саюза пісьменнікаў БССР.

Ад шчырай душы жадаем Вам доўгіх гадоў жыцця, моцнага здароўя і новых творчых поспехаў у галіне прозы і публіцыстыкі.

Рэдакцыя штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» таксама шчыра віншуе з юбілеем шчыраго колішняга рэдактара.

3 ДОБРЫМ НАБЫТКАМ

Расказаць пра юбіляра справа не простая нават для літаратара. Можна пераказаць яго біяграфію, назваць асноўныя вехі яго жыцця, тое галоўнае, што зроблена ім за гады працы... Ды гэтага заўсёды будзе мала. Мала, бо за плячымі ў чалавека — жыццё, пройдзена столькі дарог. Мажліва, толькі ён сам здольны дакладна, усебакова вызначыць і падрахаваць свае набыткі, ацаніць здзіўленае. Але пішучы гэты артыкул пра Леаніда Януаравіча Прокшу, якога даўно ведаюць і паважаюць, лаўлю сябе на думкі: а ўсё ж цікава, як пачынаўся пісьменнік, як дэбютаваў?

Я асцярожна гартую маленькую кніжачку... Франтавыя апавяданні. Год выдання — 1942. Бібліятэка газеты «Красноармейская правда». Есць у зборніку і апавяданне Л. Прокшы «Порна». Самае першае. І — самае дарагое... Напісанае ў гумарыстычнай манеры, яно высмейвае няўдалых гітлераўскіх ваяк, паказвае, як нарастаў гнёў народны супраць акупантаў.

Апавяданні, нарысы, фельетоны, памфлеты... Яны бязлітасна выкрывалі нямецка-фашысцкі захопнікаў, пісаліся, што называецца, па гарацкіх слядах падзей, з поля бою. Нарыс «Час прыйдзе», прысвечаны баям пад Масквой, быў надрукаваны ў «Комсомольской правде». Кароткія памфлеты і апавяданні змяшчаліся ў часопісах «Франтавы гумар», «Красноармейская правда».

Вось ён, пачатак літаратурнай дзейнасці... Мажліва, Леанід Януаравіч, чалавек па характары сціплы, не часта расказвае аб гэтых суровых баявых днях сваёй біяграфіі. Але ж пэўна ўспамінае, успамінае як кожны ўдзельнік Вялікай Айчыннай, як кожны салдат. І недзе ў глыбіні душы па-доброму зайздросціць лёсу франтавога журналіста...

Асабіста мне ўпершыню надарылася сустрэцца з Леанідам Януаравічам на журналісцкіх сцяжынах у Гомелі — гадоў дванаццаць назад. Абласное тэлебачанне, дзе я працаваў, запрагіла яго выступіць з расказам аб героях Алерона. У той час Леанід Януаравіч сумесна з Вадзімам Андрэевым і Уладзімірам Сасінскім напісалі кнігу «Герой Алерона». Памятаю: калі запрашалі, Леанід Януаравіч не адмаўляўся, спасылаючыся на занятасць, як гэта часта бывае, адразу ж даў згоду прыехаць. Прыехаў і расказаў аб гераічным жыцці беларускага камсамольца з-пад Мазыры Уладзіміра Антоненкі, які разам з іншымі саветнікамі патрыётамі, удзельнікамі французскага Су-

працўлення, мунна змагаўся супраць гітлераўцаў на далёкім французскім востраве Алерон і загінуў смерцю храбрых.

Гэта — толькі адзін прыклад з жыцця няўрымслівага чалавека, пісьменніка-публіцыста. А ён жа, працуючы ў часопісе «Коммунист Белоруссии», рэдактарам газеты «Голас Радзімы», а пазней — галоўным рэдактарам штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва», прайшоў і праехаў многімі маршрутамі нашай саветскай зямлі, неаднойчы пабыў за мяжой, зноў і зноў улаўляючы ў сваіх творах самыя дарагія яго сэрцу края — Беларусь, не шкадуючы свайго сатырычнага пара для яе ворагаў.

І тут варта нагадаць кнігу памфлетаў Леаніда Прокшы «След вядзе за мяжу» — бязлітасны прысуд адшчэпенцам і зраджэнкам, палітычным авантюрыстам, якія запламілі слёбы ўсім сваім агідным мінулым, сувязям з гітлераўцамі ў гады вайны, а потым прыгрэліся пад крылом амерыканскага імперыялізму. Леанід Прокша, як і іншыя беларускія пісьменнікі старэйшага пакалення, выдатна паказваў, што буржуазныя нацыяналісты даўно страцілі не толькі палітычнае і нацыянальнае, але і чалавечае аблічча.

Аднак першай кнігай пісьменніка быў зборнік апавяданняў «Крыніца прыгажосці». Мне асабіста запомнілася з гэтай кніжкі адно невялічкае апавяданне. У ім перададзена жудасная атмасфера фашысцкага канцлагера. Людзі асуджаны на смерць. Здаецца, няма надзеі на выратаванне. Але ж ніякіх катаванняў не могуць зламаць, пахіснуць веру людзей у перамогу над фашызмам. Кветка, звычайная кветка, якая чудам вырасла на палітай крывёю вязняў зямлі, сведчыць аб гэтым...

Крытыка ўвогуле станоўча ацаніла гэты зборнік, хоць былі адзначаны і пэўныя пралікі аўтара. А Макар Паслядовіч пісаў так: «Калі выйшаў з друку першы зборнік «Крыніца прыгажосці», я аўтару было сорак восем год. Прызнацца па шчырасці, мяне трохі засмуціла, ці не запозна Леанід Прокша заняўся мастацкімі творамі?»

На шчасце, непаной мой быў дарэмнай. І сапраўды, пасля «Крыніцы прыгажосці» неўзабаве пачалі з'яўляцца ў друку ўсё новыя і новыя творы пісьменніка, якія прыхільна сустракаліся чытачом. Убачылі свет шматлікія зборнікі гумарэсак і фельетонаў, дарожных нарысаў з паздак за мяжу, кніжкі памфлетаў, аповесці «Праз туманы», «Ці варта было жаніцца», «За Добрыцай-рэчкай», творы для

павялічваем колькасць рабочых-надомнікаў. Толькі сёлета мы прыцягнулі да надомніцтва 800 чалавек. Да канца пяцігодкі іх будзе каля 20 тысяч. У мінулым годзе адкрыўся новы камбінат надомнай працы ў Гродне, а ўсяго ў рэспубліцы больш як пяцьдзесят прадпрыемстваў надомнай працы. На іх працуюць людзі з абмежаванымі фізічнымі магчымасцямі, а таксама пенсіянеры, хатнія гаспадыні, якія выходзяць трох-чатырох і больш дзяцей і таму не могуць працаваць на звычайнай вытворчасці. Ім ідзе працоўны стаж, яны маюць аплачаны дзяржавай адпачынак, ды і зарабляюць няблага. Камбінат забяспечвае іх сыравінай, неабходным абсталяваннем. Праўда, і тут ёсць свае праблемы. Не хапае транспарту. Нашы эканамісты падлічылі, што на тысячу надомнікаў неабходна мець 15—20 аўтамабіляў, а ў нас толькі пяць—шэсць... Зноў жа не хапае сыравіны, машын, прылад, прыстасаванняў. Без дапамогі Дзяржплана і Дзяржснаб рэспублікі нам гэтыя праблемы не вырашыць. Чакаем мы большай дапамогі і ад мясцовых Саветаў. Камбінатам надомнай працы патрэбны памяшканні, дзе можна было б не толькі прымаць прадукцыю, але і вучыць людзей новым прыёмам, новым надомным прафесіям.

— Але ж сёння XX стагоддзе. Мы павінны арыентаваць пакупніка на мастацтва, нацыянальнае па форме і сацыялістычнае па сваім змесце. Навошта вяртацца ў мінулае? Што ў наш час — лапці плесці?

— Можна і лапці. Не для таго, каб у іх хадзіць, вядома, а для таго, каб яны напаміналі пра мінулае. Ад мінулага не адкаснешся. Ды і не трэба гэтага рабіць. Усё роўна памяць народная нічога не выкідае. Ведаеце, я некай была ў Саранску і, дзельбог, прывезла адтуль лапці. Купіла на рынку як сувенір. І так яны адмыслова сплечены — ну, проста рукатворны ўзор народнай творчасці. Іменна творчасці! У гэтых лапцях, у тым, як яны зроблены, — індывідуальнасць народнага майстра.

У нас, на жаль, нівеліруюць індывідуальнасць, нівеліруюць тым, што і арыгінальная задумка ідзе ў тыраж, капіруецца ў тысячых экзэмпляраў. Адсюль, відаць, і малая цікавасць пакупніка. Кожны ведае, што копія — не сам твор. Відаць, народнага майстра нельга ператварыць у звычайнага рабочага, у цэлавую адзінку. Хай рэчаў, якія ён робіць, будзе менш, затое кожная будзе мець свае адметныя рысы.

— Ды іх не захаваеш намаганнямі самавукаў. А адукаваных кадраў мастакоў-прыкладнікоў у нас вельмі і вельмі мала. Беларускі тэатральна-мастацкі інстытут выпускае трохчатырох прыкладнікоў у год, але і тыя ідуць не ў мастацкі промысел. Мастацкі-прыкладнікі сярэдняга звяна прыязджаюць да нас з Украіны, з Бабруйскага мастацкага вучылішча, ды ўсё ж справы гэта не вырашае. Думаю, што Міністэрства культуры БССР, Саюз мастакоў, Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР таксама павінны паклапаціцца аб падрыхтоўцы кадраў для мастацкіх народных промыслаў. Пакуль што паміж намі няма сапраўднага кантакту. Сустрэкаемся толькі на розных канферэнцыях і нарадах, абменьваемся папрокамі, а патрэбныя не папрокі, а канкрэтныя рэкамендацыі: што трэба зрабіць для таго, каб беларускія мастацкія вырабы адвадалі і традыцыі, і патрабаванням часу.

Тое-сёе робім мы самі. Пасяхова працуе аб'яднанне «Беларуская мастацкая кераміка». Гэта сапраўды мастацкая прадукцыя: прыгожыя чайныя наборы, сервізы для кавы. Нядаўна мастацкі аб'яднанне асвоілі выпуск керамічнага самавара, які распісаны кобальтам, пазалотай. Такі самавар — цудоўны падарунак! Будуць выпушчаны сувеніры, прысвечаныя 100-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа. На лепшыя сувеніры абвешчаны конкурс, гандлёвыя арганізацыі прынялі некаторыя ўзоры.

— Бачыла я тыя ўзоры. Усе тыя лялькі з саломкі і лыну: «Паўлінкі», «Бандароўны», «Сымоны-музыкі», нават «Князь Патоцкі» (?), керамічны сервіз «Юбілейны» маюць вельмі аддаленае дачыненне да юбілею, адно, можа, керамічны медаль-пятачка з адбіткамі слоў «100 год Я. Купалу» і будзе да месца.

— Пад заканчэнне нашай гутаркі хачу сказаць, што мы плануем арганізаваць майстэрні для вырабу мастацкай керамікі, разьбы, ткацтва невялікімі тыражамі. Вы, відаць, ведаеце, што ў сувязі з рэканструкцыяй раёна старой Нямігі, мы атрымалі плошчы ў старых будынках, дзе думаем абсталяваць магазіны-майстэрні. На першым паверсе — невялічкі цэх, у якім будуць працаваць народныя майстры, а на другім размесцяцца магазіны, дзе можна будзе купіць тое, што яны ствараюць.

— Дзякуй, Леў Васільевіч, за гутарку.

— Надомнікам можна лічыць і народнага ўмельца, рамесніка, які стварае унікальныя рэчы. Профіль тут можа быць самы шырокі. Аднак цікавыя рэчы, як дэкаратыўныя, так і утылітарныя, зробленыя рукамі народных умельцаў, у магазінах сустракаюцца ўсё рэдзей. Намеціўся яўны крэн у адзін бок — у чаканку, прычым прымытывуно. Халтурнымі латуннымі падробкамі пад мастацтва чаканкі прылаўні літаральна завалены. Імі гандлююць не толькі магазіны мастацкіх вырабаў, але і камісіёнкі — многія, відаць, нацешыліся ўжо гэтай «прыгажосцю».

— Што зробіш, попыт нараджае прапанову. А ўгадаць, на што будзе попыт, часам вельмі цяжка. Тут нам дыкуе цяндаль. Мы даём столькі, колькі ён просіць. Відаць, работнікі гандлю нешта не ўлічылі, скажам, з той жа чаканкай. І не толькі. Не вельмі «ідуць» інкрустацыя саломкай, розныя драўляныя лыжкі, салёніцы, кувалі. Можна, людзі да іх прызвычаліся, ці ўсё гэта ім надакучыла? Можна, іх палюхае менавіта традыцыйнасць вырабаў? Думаю, што трэба абнаўляць асартымент мастацкіх вырабаў. Напрыклад, ёсць вялікая патрэба ў арыгінальных падарунаковых наборах — для навасеўлаў, для маладых, для тых, хто спраўляе сярэбранае альбо залатое вясельле, хто скончыў школу, інстытут. Тут ёсць над чым пазумаць.

— Не ведаю, ці можа каму-небудзь надакучыць народны мастацкі промысел. Вы гаворыце, што перахадзіце традыцыйнасць? Справа, відаць, не ў гэтым. Сіла сапраўднага мастацкага промыслу акурае у яго традыцыі. Хіба страцілі сваю абаяльнасць вырабы славетных народных майстроў, якія існуюць не адно стагоддзе? Увесь свет ведае вырабы «палеха», «жэлі», дымнаўскую цацку, косяўскіх распісаны посуд, паўлаўскія хусткі. Нікому яны не надакучылі і надакучыць не могуць, бо кожны экзэмпляр сапраўды унікальны, ён абавязкова чымсьці адрозніваецца ад іншых. І унікальнасць гэтая — мастацкая. Народны мастак кожны раз прыдумвае новы варыянт свайго вырабу, ён не тыражыруе, ён — творыць. Таму традыцыя названых промыслаў не памірае. Вырабы з саломкі, лыну, інкрустацыя саломкай — беларускія традыцыйныя промыслы, хача такіх самых рэчы робяць і ў РСФСР, і на Украіне. А дзе беларуская гліняная цацка, дзе ўзоры традыцыйнага кавальскага рамства (я маю на ўвазе мастацкую коўку), дзе выцінанка, дзе мастацкая кафля? Тое, што было заўсёды звязана з беларускім мастацкім народным промыслам! Чаму б не аднавіць усё гэта?

«Над Галівудам згушчаюцца хмары», «Кінакампанія задрываюць люкі перад буррай», — абвешчаюць загадоўкі да трывожных паведамленняў з галоўнага цэнтру амерыканскага кінематографа, якія публікуюцца на старонках амерыканскіх газет і часопісаў. Як рэдкае вашынгтонскі штотыднёвік «Ю. С. ньюс энд Уорлд рыпорт», прадстаўнікі кінабізнесу ЗША адкрыта баяцца, што для Галівуда наступаюць «самыя непа-

гледачоў. Факты сведчаць пра тое, што розныя фільмы жахаў, баевікі і вестэрны, насычаныя стралянінай, натуралістычнымі сцэнамі забойстваў, жорсткасці, катастроф, якія па-ранейшаму цэлымі партыямі штампуюцца ў Галівудзе, прыкметна трацяць сваю папулярнасць сярод амерыканцаў. Асобныя сацыялагі схільныя тлумачыць гэта тым, што іх суайчыннікам даволі і таго насілля, з якім яны сутыкаюцца штодзень. Навошта іс-

чы іх якасць. Яны катэгорычна адмаўляюцца задаволіць патрабаванні работнікаў кіно аб павышэнні заробатнай платы, якая не можа спаборнічаць з ростам дарагоўлі ў краіне.

Такім чынам, паводле сцэнарыя карпарацый, амерыканскі кінематограф зноў ахвяраюць бізнесу, як гэта ўжо не раз было ў мінулым.

НА ВАШЫНГТОНСКОЙ ХВАЛІ

Імперыялістычныя колы Японіі, якія ідуць у фарватэры Вашынгтона, робяць адчайныя спробы зменшыць напад антываеннага руху, што набывае ўсё больш шырокі размах. Для гэтага яны выкарыстоўваюць, у прыватнасці, тых дзеячаў культуры, якія падзяляюць іх погляды або выяўляюць гатоўнасць за грошы выканаць любыя заказы. Апяванне мілітарызму мае самыя рознастайныя формы. У радыёперадачах папулярных песень, што выходзяць у эфір апоўдні кожнага дня, цяпер усё часцей можна пачуць, напрыклад, як пшчотны голас дыктаркі аб'яўляе: «Марш квантунскай арміі» або «Любімая народная песня маршала Хідзі Тадзіо», які быў галоўнакамандуючым японскімі ўзброенымі сіламі ў гады вайны і вінаваты за смерць мільёнаў людзей.

Па прысуду міжнароднага ваеннага трыбунала, які прызнаў Тадзіо «японскім ваенным злачынцам нумар адзін», ён быў расстреляны. Праслаўленню яго прысвечаны нават поўнаметражны мастацкі фільм «Вялікая японская імперыя». Ён пастаўлены на кінастудыі «Тэй».

Фільм гэты — спроба ў адкрыта рэваншысцкім і нацыяналістычным духу тлумачыць гісторыю агрэсіўнай вайны, падпарадкаванай захопу чужых зямель, гвалтоўнаму пашырэнню межаў «вялікай японскай імперыі», якую вяла Краіна ўзыходзячага сонца з 30-х гадоў па 1945-ы і пацярпела сакрушальнае паражэнне.

У фільме шмат батальных сцэн. Тут паказана, як гінуць сотні маладых салдат, але, паводле плана рэжысёра, у гледача не павінна з'явіцца ні пачуцця шкадавання, ні абурэння супраць тых, хто паслаў моладзь на смерць, адзначаюць японскія газеты. «Галоўная сюжэтная лінія кінастужкі надзвычайна небяспечная, — падкрэслівае вядомы кінахронік Дзюн Ісіка. — Яна пабудавана так, што прымушае гледача прысціць да думкі пра тое, што Японія была блізка да перамогі. Яшчэ трохі намаганняў — і свет упаў бы да ног пераможцаў». Газета «Акахата» піша: «Няма сумнення, гэты

фільм, які апраўдае Хідзі Тадзіо і апявае вайну, варты самага рашучага асуджэння».

Не выпадкова, што кінафірма «Тэй» адправіла ў такіх школах сотні першых запрашэнняў на «калектыўныя прагляды» новай рэваншысцкай кінастужкі. «Цяжкасці вайны паказаны ў гэтым фільме так умела, што напаяняюць сэрцы нявольных падлеткаў пачуццём рамантыкі. Цынічна падманваючы моладзь, якая не спазнала ваеннага кашмару, правяя палітычныя групкі, на чые грошы ствараюцца падобныя фільмы, стараюцца давесці падрастаючае пакаленне абразлівавай «прыгожасці» вайны», — сказаў у гутарцы з карэспандэнтам ТАСС вядомы актывіст японскага антываеннага руху кампазітар Каіці Кавачу, які прывяціў сваю музычную творчасць барацьбе за мір — галоўнай задачай нашых дзён. «Вялікую японскую імперыю» глядзелі і настаўнікі такіх школ. Вынікам праглядаў стаў рашучы пратэст супраць выхаду на экраны новага рэваншысцкага фільма, накіраваны імі ў Такійскую гарадскую ўправу. «У нашы дні, калі ў свеце нарастае небяспека ядзернай вайны, злачынна і антыгуманна прапагандаваць дзеям і юнакам «героіку» агрэсіўных войнаў», — падкрэсліў адзін з кіраўнікоў такійскага прафсаюза настаўнікаў сярэдняй школы Дзіра Ісікава.

Аднак пратэсты прагрэсіўных сіл не мелі ніякага выніку. «Вялікая японская імперыя працягвае дэманстраваць ў кінастужках. Гэта не адзіны фільм, што прапаведуе мілітарызм і рэваншызм. Да такога ж гатунку кінапрадукцыі адносяцца «Вышыня-203», «Аб'яднаная эскадра», «Сузор'е Паўднёвага Крыжа» і некаторыя іншыя фільмы, знятыя ў апошнія гады. Іх аўтары глуміліся да шырокай хвалі народнага руху супраць адраджэння мілітарызму ў Японіі, за разрыв ваеннага саюза з ЗША, забарону ядзернай зброі, руху, у якім актыўна ўдзельнічаюць і прагрэсіўныя японскія пісьменнікі, кінематографісты, кампазітары.

Па матэрыялах ТАСС.

ТРЫВОГІ ГАЛІВУДА

годлівыя за ўсю яго гісторыю часы». Падстаў для такіх змрочных прагнозаў, як сведчыць гэты часопіс, больш чым дастаткова. Кошт здымаемых фільмаў катастрофічна расце, у той час як па ўсёй краіне ў выніку падзення касавых збораў закрываюцца кінастужкі, а кінакампаніі пагражаюць згарнуць вытворчасць і нават спыніць здымачныя работы на доўгія месяцы.

У ліку асноўных прычын тых цяжкасцей, з якімі сутыкаецца цяпер амерыканскае кіно, спецыялісты перш за ўсё называюць глыбокі спад, што перажывае зараз эканоміка Злучаных Штатаў, і высокія тэмпы інфляцыі. Агульны рост дарагоўлі ў краіне не абмінуў і кінапрамысловасць. Падскочылі цэны на кінаматэрыялы, даражэйшыя сталі розныя тэхнічныя работы і г. д. Кошт кінакарцін павышаецца ў сярэднім на 17—18 працэнтаў штогод. Паказальным прыкладам тут можа служыць нядаўна зняты ў Галівудзе фільм «Брама раю».

Гэты, паводле ацэнкі крытыкаў, «сярэдні каубойскі баявік» каштаваў яго стваральнікам 35 мільёнаў долараў, што ў 3 разы перавысіла першапачатковы каштарыс.

«Брама раю» паказальна не толькі ў плане велізарнага перарасходу сродкаў, паведамліў журналістам дырэктар карціны Норберт Аўэрбах. У стварэнні гэтай кінастужкі знайшлі адлюстраванне і шмат якіх іншых праблем, характэрных для сучаснага амерыканскага кінамастацтва.

Адна з іх — крызіс жанру. Не выпадкова «Брама раю», не паспеўшы выйсці на вялікі экран, была знята з пракату па прычыне слабай цікавасці да яе з боку

ці ў кінастужцы і плаціць больш чым 5 долараў за білет, каб паказаць сабе нервы крывавымі сцэнамі, калі кожныя 24 мінуцы на вуліцах амерыканскіх гарадоў адбываецца забойства, а кожную 51 секунду — бандыцкі напад з мэтай рабунку. Падрабязнасці аб гэтых падзеях можна даведацца, сядзячы дома: дастаткова разгарнуць газету або ўключыць тэлевізар.

Разам з тым, па прычыне разгулу насілля, наведванне кінастужак, асабліва вечарам, стала ў ЗША даволі рызыкоўнай справай. «Злачыннасць трымае людзей за зачыненымі дзвярамі іх кватэр, яны баяцца хадзіць на вячэрнія сеансы. А кінастужкі працягваюць закрывацца», — наракае галівудскі прадзюсер Джэн Кірквуд. Вынікі ж вельмі несучасальныя. Паводле звестак Нацыянальнай асацыяцыі кінематографіі, толькі ў 1980 годзе ў кінастужках ЗША было прададзена на 100 мільёнаў білетаў менш, чым у папярэднім годзе.

У самім Галівудзе да крызісу ў кінамастацтве ставяцца па-рознаму. Найбольш дальнабачныя рэжысёры патрабуюць змяніць тэматыку фільмаў, рабіць іх больш сур'ёзнымі, змястоўнымі і сацыяльна завостранымі.

Аднак заправілы кінабізнесу — буйныя карпарацыі — лічаць, што значна прасцей захаваць прыбыткі за кошт акцёраў, музыкантаў, тэхнічных работнікаў, пераклаўшы на іх плечы асноўны цяжар фінансавых праблем. Як паказалі працоўныя канфлікты, што ўспыхнулі летась на здымачных пляцоўках Галівуда, кінапрамыслоўцам больш выгадна практыкаваць масавыя зваленні, чым павышаць попыт на кінакарціны, паляпшаю-

«Літаратура і искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР. Минск.

«ЛИТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Індэкс 63856 П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
АТ 02212 М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава, 19.

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адзнака сакратара — 33-19-85, аддзела публіцыстыкі — 33-19-65, аддзела прозы і паэзіі — 33-24-62, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-22-04, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела выяўленчага мастацтва — 33-22-04, аддзела культуры — 33-19-65, аддзела інфармацыі — 33-24-62, аддзела мастацкага афармлення і машынапіснага бюро — 33-44-04, фоталабараторыі — 33-24-62, выдавецтва — 23-52-85, бухгалтэрыі — 23-77-65, карэктарскай — 32-20-64.

Рэдакцыя прымае і разглядае праявічныя творы аб'ёмам не больш як друкаваны аркуш, артыкулы, нарысы — да 15 старонак, вершаваныя творы не больш як 100 радкоў. Матэрыялы прымаюцца на друкаванні на машыны ў двух экзэмплярах. Рукапісаў рэдакцыя не вяртае.

з 19 па 25 красавіка 1982 года

19 красавіка, 20.15
«НЕЗАБЫУНЫЯ СУСТРЭЧЫ»
Перадача прысвечана 100-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы. Пра паэта ўспамінаюць родныя і блізкія. Вядучы — Настусь Цвірка.
20 красавіка, 19.30
III УСЕСАЮЗНЫ ФЕСТЫВАЛЬ творчай моладзі музычных тэатраў, прысвечаны 60-годдзю ўтварэння СССР.
21 красавіка, 19.50
III УСЕСАЮЗНЫ ФЕСТЫВАЛЬ творчай моладзі музычных тэатраў, прысвечаны 60-годдзю ўтварэння СССР.
21 красавіка, 20.25
«РОДНАЕ СЛОВА»

У чарговым выпуску тэлечасопіса — расказ пра алімпіаду юных філолагаў, знаёмства з новай кнігай вядомага мовазнаўца Ф. Янкоўскага «Беларуская фразеалогія», адказы на пытанні гледачоў. У перадачы прымаюць удзел першы сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў БССР Н. Гілевіч, доктар філалагічных навук А. Міхневіч. Вядучы — мовазнавец У. Ламека.
22 красавіка, 18.30
«3 ІСКРЫ УЗГАРЫЦА ПОЛІМЯ»
Прагучаць рэвалюцыйныя песні.
22 красавіка, 19.30
«Я ЛЕНІНА ПЯЮ»

Вершы беларускіх паэтаў чытае артыст А. Жук.
22 красавіка, 21.45
III УСЕСАЮЗНЫ ФЕСТЫВАЛЬ творчай моладзі музычных тэатраў. Канцэрт прысвечаны 112-й гадавіне з дня нараджэння У. І. Леніна.
23 красавіка, 19.30
ПАКАЗВАЕ ГРОДНА

Літаратурна-мастацкі часопіс «На прыніманскіх прасторах».
23 красавіка, 20.15
III УСЕСАЮЗНЫ ФЕСТЫВАЛЬ творчай моладзі музычных тэатраў, прысвечаны 60-годдзю ўтварэння СССР.
23 красавіка, 20.35
«І ЧУЦЕН ГОЛАС НАШ ДАЛЕКА»

Перадача аб беларускай літаратуры за мяжой. Загадчык сектара Інстытута літаратуры АН БССР пісьменнік А. Мальдзіс гутарыць з членам Міжнароднага камітэта славістаў прафесарам Ліверпульскага ўніверсітэта А. Макміліным.
24 красавіка, 16.25
АУТАРСКІ КАНЦЭРТ заслужанага дзеяча мастацтваў БССР кампазітара Л. Абельвіча. Вы пачуеце сімфонію № 3, вавалі для голасу з аркестрам, сімфанічны дыпціх, арыю для скрыпкі, канцэрт для фартэпіяна з аркестрам у выкананні Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра БССР, народнай артысткі Грузійскай ССР М. Яшвілі, заслужанай артысткі РСФСР Я. Гарахоўскай, лаўрэата міжнародных конкурсаў Д. Аляксеева. Дырыжор — народны артыст Паўночна-Асецінскай АССР Валеры Гегіев.
24 красавіка, 17.45
«ТЭАТРАЛЬНАЯ ГАСЦІНАЯ»

Перадача знаёміць з новымі пастаўкамі класікі на беларускай сцэне.
24 красавіка, 19.40
III УСЕСАЮЗНЫ ФЕСТЫВАЛЬ творчай моладзі музычных тэатраў, прысвечаны 60-годдзю ўтварэння СССР.
24 красавіка, 23.00
«СУСТРЭМІМ СЯ ПАСЛЯ АДЗІНАЦЦАЦІ»
Музычная праграма з удзелам артыстаў краін сацыялістычнай садружнасці Д. Спатару (Румынія), І. Яроцкай (Польшча), К. Катона (Венгрыя), Т. Млягі і рок-групы «Зямляне».
25 красавіка, 16.05
«У СЯМ'І АДЗІНАЙ»

Перадача расказвае аб літаратурных сувязях Беларусі і РСФСР. У ёй прымаюць удзел: У. Салахун, Р. Казакова, М. Лужанін, крытык В. Аскоцкі. Вы ўбачыце стужкі мінулых гадоў, дзе П. Броўка расказвае аб сустрэчах з М. Святловым, М. Ісакоўскім, А. Фадзеевым, і адно з выступленняў Н. Сіманова. Вядучы — паэт А. Грачанікаў.
25 красавіка, 17.10
Э. ВЕТЗМАА. «СВЯТАЯ СУСАННА, АБО ШКОЛА МАЙСТРОУ». Спектакль Дзяржаўнага рускага драматычнага тэатра Эстонскай ССР.
25 красавіка, 19.45
III УСЕСАЮЗНЫ ФЕСТЫВАЛЬ творчай моладзі музычных тэатраў, прысвечаны 60-годдзю ўтварэння СССР.

ЗАПРАШАЕ ДОМ ЛІТАРАТАРА

20 красавіка — на вечар, прысвечаны 70-годдзю Леаніда Прокшы. Пачатак — у 19 гадзін.

22 красавіка — на паслядзёнае бюро секцыі драматургіі. Пачатак — у 15 гадзін. У 19 гадзін адбудзецца творчая сустрэча пісьменнікаў з супрацоўнікамі выдавецтва «Беларуская сацыяльная энцыклапедыя» імя Петруся Броўкі.

23 красавіка — на канцэрт кафедры народных інструментаў Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі. Пачатак — у 19 гадзін.

Галоўны рэдактар Аляксей ЖУК.

Рэдакцыйная калегія:

Заір АЗГУР, Аляксей АСПЕНКА, Ефрасіння БОНДАРАВА, Барыс БУР'ЯН, Мікола ГІЛЬ (намеснік галоўнага рэдактара), Уладзімір ГНІЛАМЕДАУ, Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА, Ігар ЛУЧАНОК, Уладзімір НЯФЕД, Нічыпар ПАШКЕВІЧ, Міхаіл САВІЦКІ, Барыс САЧАНКА, Язэп СЕМЯЖОН, Юрый СЕМЯНКА.

Адказны сакратар Пятро СУШКО.